

**Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Toruniu**

**Plan Urządzenia Lasu
Nadleśnictwo DĄBROWA
Obręby: DĄBROWA, LASKOWICE**

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

sporządzony na okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2026 roku
na podstawie stanu lasu na dzień 1 stycznia 2017 roku

.....
Sporządził

.....
Sprawdził

.....
Dyrektor Oddziału

Wykonawca:

**Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej
Oddział w Olsztynie**

Olsztyn 2016

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	8
1.1. Cel, zakres, materiały	8
1.2. Materiały źródłowe	9
2. Ogólna charakterystyka Nadleśnictwa.....	10
2.1. Położenie	10
2.2. Struktura użytkowania ziemi	12
2.3. Dominujące funkcje lasów.....	12
2.4. Zarys historii gospodarki leśnej	14
2.5. Usytuowanie Nadleśnictwa w regionie i w kraju	22
2.6. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne.....	23
3. Walory przyrodniczo – leśne	25
3.1. Gleby.....	25
3.2. Wody	27
3.3. Ekosystemy wodno-błotne.....	29
3.4. Roślinność.....	36
3.4.1. Chronione zespoły roślinne	36
3.4.2. Grzyby i porosty.....	37
3.4.3. Mchy	38
3.4.4. Rośliny naczyniowe	40
3.5. Drzewostany	47
3.5.1. Bogactwo gatunkowe i struktura	47
3.5.2. Pochodzenie	50
4. Fauna	52
4.1. Mięczaki.....	52
4.2. Płazy i gady	52
4.3. Ptaki.....	56
4.4. Ssaki	66
5. Szczególne formy ochrony przyrody	74

5.1. Rezerваты.....	75
5.1.1. Rezerwat „Jezioro Fletnowskie”	75
5.1.2. Rezerwat „Ostnicowe parowy Gruczna”	77
5.1.3. Rezerwat „Grabowiec”	79
5.1.4. Rezerwat „Śnieżynka”	81
5.2. Parki krajobrazowe.....	85
5.3. Obszary Chronionego Krajobrazu.....	87
5.4. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	89
5.5. Obszary Natura 2000.....	90
5.5.1. PLB040003 Dolina Dolnej Wisły	93
5.5.2. PLB220009 Bory Tucholskie	102
5.5.3. PLH040017 Sandr Wdy.....	109
5.5.4. PLH040003 Solecka Dolina Wisły	114
5.5.5. PLH040025 Zamek Świecie.....	120
5.6. Użytki ekologiczne.....	123
5.7. Pomniki przyrody.....	133
6. System Forest Stewardship Council - certyfikacja dobrej gospodarki leśnej	141
6.1. Lasy posiadające globalne, regionalne lub narodowe znaczenie pod względem koncentracji wartości biologicznych.....	141
6.1.1. Obszary i obiekty objęte prawną formą ochrony przyrody - HCVF 1.1a.....	141
6.1.2. Obszary i obiekty objęte prawną formą ochrony przyrody - HCVF 1.1b.....	142
6.1.3. Ostoje zagrożonych i ginących gatunków – HCVF 1.2.....	142
6.1.4. Kompleksy leśne odgrywające znaczącą rolę w krajobrazie – HCVF 2.....	142
6.1.5. Siedliska z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej zinwentaryzowane w Nadleśnictwie Dąbrowa w specjalnych obszarach ochrony siedlisk – HCVF 3.2.....	142
6.1.6. Ochrona zasobów rozkładającego się drewna i związanych z nim organizmów w wybranych ekosystemach leśnych.....	143

6.2. Lasy pełniące funkcje w sytuacjach krytycznych – HCVF 4	144
6.3. Lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnej społeczności – HCVF 6	144
7. Zagrożenia	145
7.1. Zagrożenia wywołane szkodliwym wpływem czynników antropogenicznych..	145
7.2. Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka na las	147
7.3. Formy degeneracji ekosystemu leśnego	149
7.4. Zagrożenia wywołane zmianami stosunków wodnych	156
7.5. Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki biotyczne	159
7.5.1. Szkody powodowane przez owady	160
7.5.2. Szkody powodowane przez ssaki	162
7.5.3. Szkody powodowane przez patogeniczne grzyby	164
7.6. Zagrożenia abiotyczne, historia zagrożeń	165
8. Plan działań z zakresu ochrony przyrody	166
8.1. Ochrona różnorodności biologicznej oraz techniczne i gospodarcze działania proekologiczne.....	166
8.2. Kształtowanie stref ekotonowych	170
8.3. Kształtowanie granicy polno - leśnej	170
8.4. Kształtowanie stosunków wodnych	171
8.5. Rekreacja i turystyka	174
8.6. Promocja.....	179
8.7. Przedmioty ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000	182
9. Ochrona wartości kulturowych	191
9.1. Cmentarze, mogiły, miejsca pamięci	194
10. Wybrane zagadnienia z hodowli i użytkowania lasu.....	196
11. Literatura	199
12. ZAŁĄCZNIKI	201
13. Kronika	221

Zestawienie tabel

Tabela I	Dane meteorologiczne ze Stacji Meteorologicznej w Toruniu	11
Tabela II	Struktura użytkowania ziemi (dane GUS z 2016 r.)	12
Tabela III	Wykaz kategorii lasu Nadleśnictwa Dąbrowa	14
Tabela IV	Zestawienie kompleksów leśnych	23
Tabela V	Typy gleb w Nadleśnictwie Dąbrowa	26
Tabela VI	Wykaz jezior w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa	28
Tabela VII	Wykaz bagien i torfowisk	30
Tabela VIII	Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty zinwentaryzowanych w Nadleśnictwie Dąbrowa na obszarze Natura 2000	36
Tabela IX	Wykaz porostów	38
Tabela X	Wykaz wątrobowców i mchów	39
Tabela XI	Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną ścisłą	42
Tabela XII	Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną częściową	44
Tabela XIII	Wykaz roślin naczyniowych rzadkich regionalnie	46
Tabela XIV	Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów według grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	48
Tabela XV	Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów według grup wiekowych i struktury	49
Tabela XVI	Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów według rodzajów i pochodzenia oraz grup wiekowych	50
Tabela XVII	Wykaz drzewostanów do przebudowy	51
Tabela XVIII	Wykaz płazów i gadów występujących na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa	54
Tabela XIX	Wykaz ssaków występujących na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa	67
Tabela XX	Rodzaje i typy rezerwatów w Nadleśnictwie Dąbrowa według klasyfikacji E. Symonides	82
Tabela XXI	Ogólna charakterystyka rezerwatów	83
Tabela XXII	Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwatach	84
Tabela XXIII	Gatunki z Załącznika I Dyrektywy 2009/147/WE występujące na Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Dolnej Wisły PLB040003	96

Tabela XXIV	Gatunki z Załącznika I Dyrektywy 2009/147/WE występujące na Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Bory Tucholskie PLB220009	105
Tabela XXV	Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze Sandr Wdy (PLH040017) i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk	111
Tabela XXVI	Gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Sandr Wdy (PLH040017) według SDF	112
Tabela XXVII	Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze Solecka Dolina Wisły (PLH040003) i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk	116
Tabela XXVIII	Gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Solecka Dolina Wisły (PLH040003) według SDF	117
Tabela XXIX	Gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Zamek Świecie (PLH040025) według SDF	122
Tabela XXX	Wykaz użytków ekologicznych	125
Tabela XXXI	Wykaz pomników przyrody na gruntach Nadleśnictwa Dąbrowa	134
Tabela XXXII	Depozyt całkowity[kg · ha ⁻¹] (bez RWO) wniesiony z opadami na SPO MI w 2014 r.	147
Tabela XXXIII	Zestawienie powierzchni według form degeneracji lasu – borowacenie	150
Tabela XXXIV	Zestawienie powierzchni według grup typów siedliskowych lasu, stanu siedliska i grup wiekowych	153
Tabela XXXV	Występowanie szkodników owadzich	160
Tabela XXXVI	Zestawienie powierzchni według stopnia uszkodzeń drzewostanów	162
Tabela XXXVII	Szkody wyrządzone przez bobry w Nadleśnictwie Dąbrowa (stan na 27.06.2014 r.)	163
Tabela XXXVIII	Choroby lasu powodowane grzybami pasożytniczymi	164
Tabela XXXIX	Zestawienie powierzchni gospodarczych drzewostanów nasiennych	167
Tabela XL	Wykaz remiz	168
Tabela XLI	Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach Nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie	184
Tabela XLII	Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody	190
Tabela XLIII	Cmentarze i mogiły, miejsca pamięci	194
Tabela XLIV	Typy drzewostanu i orientacyjne składy gatunkowe upraw	196

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

1. Wstęp

1.1. Cel, zakres, materiały

Stosunek człowieka do przyrody zmienia się i kształtuje na przestrzeni tysięcy lat. Wiele obiektów przyrody ocalało przed zniszczeniem dzięki wierzeniom ludów zamieszkujących dawniej te ziemie. Ze względów religijnych chroniono sędziwe drzewa, całe gaje, zwierzęta, źródła, uroczyska i inne osobliwości przyrody.

Obecnie rozumiemy, że konieczna jest ochrona całego środowiska przyrodniczo – geograficznego, stąd bierze się dążenie do właściwego użytkowania zasobów przyrody i obejmowanie szczególną ochroną najbardziej wartościowych fragmentów środowiska przyrodniczego.

Celem ochrony przyrody jest zachowanie ciągłości procesów ekologicznych i trwałości puli genowej roślin i zwierząt oraz zdolności samoregulacyjnych przyrody na obszarze całego kraju.

Lasy odgrywają główną rolę w zachowaniu naturalnych właściwości środowiska przyrodniczego. Uznawane za kolebkę ludzkości i współczesnej kultury, stanowią jeden z podstawowych warunków rozwoju gospodarczego i kulturalnego świata.

Ochrona Przyrody w Lasach Państwowych realizowana jest zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880) i ustawą o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw z 3 października 2008 r. (Dz. U. 2008 nr 201 poz. 1237) oraz ustawą o lasach z 28 września 1991 r. wraz z późniejszymi zmianami (Dz. U. 1991 nr 56 poz. 679).

W podstawowej jednostce gospodarczej Lasów Państwowych - (nadleśnictwie) ochrona przyrody realizowana jest w ramach Systemu Ochrony Przyrody i Kształtowania Środowiska Naturalnego w Lasach Państwowych, który wynika z wykonywania wybranych zadań z zakresu ochrony przyrody, racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego, oczekiwań społecznych oraz potrzeb i możliwości kraju.

Program Ochrony Przyrody sporządzono dla gruntów znajdujących się w zarządzie Nadleśnictwa Dąbrowa na podstawie Programu Ochrony Przyrody opracowanego w poprzednim planie urządzenia lasu, z uwzględnieniem wytycznych

zawartych w „Instrukcji urządzenia lasu” stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r.

1.2. Materiały źródłowe

Podczas opracowywania niniejszego programu korzystano z następujących źródeł:

- Operat siedliskowy (stan na 01.01.1997 r.)
- Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Dąbrowa (stan na 1.01.2007 r.)
- Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Dąbrowa na lata 2007-2017
- Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Dąbrowa na lata 2017-2026
- Plan zadań ochronnych dla obszaru PLB220009 Bory Tucholskie
- Plan zadań ochronnych dla obszaru PLB040003 Dolina Dolnej Wisły
- Plan zadań ochronnych dla obszaru PLH040017 Sandr Wdy
- zgromadzone wyniki inwentaryzacji przeprowadzonej na zlecenie Nadleśnictwa Dąbrowa w 2007 r.
- informacje własne zebrane podczas urzędniowych prac terenowych

2. Ogólna charakterystyka Nadleśnictwa

2.1. Położenie

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Kondrackiego tereny położone w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa znajdują się na obszarze:

Megaregion:	Pozaalpejska Europa środkowa	3
Prowincja:	Niż środkowoeuropejski	31
Podprowincja:	Pojezierze południowo-bałtyckie	314
Makroregion:	Pojezierze południowo-pomorskie	314.7
Mezoregion:	Bory tucholskie	314.71
Mezoregion:	Wysoczyzna świecka	314.73
Makroregion:	Dolina dolnej Wisły	314.8
Mezoregion:	Kotlina grudziądzka	314.82
Mezoregion:	Dolina fordońska	314.83

Położenie nadleśnictwa Dąbrowa, Regionalizacja przyrodniczo – leśna IBL:

Kraina Przyrodniczo-Leśna: Wielkopolsko-Pomorska (3)

- Mezoregion: Borów Tucholskich (3.1)
- Mezoregion: Wysoczyzny Świeckiej (3.10)
- Mezoregion: Kotliny Grudziądzkiej (3.11)

Obszar Nadleśnictwa Dąbrowa znajduje się na pograniczu regionu klimatycznego R-IV Dolnej Wisły i regionu R-IX Chełmińsko – Toruńskiego (Woś A., 1999, Klimat Polski). Region Dolnej Wisły jest jednym z mniejszych, a jego granice są względnie dobrze zarysowane. Do regionu tego zaliczamy obszar Żuław Wiślanych i Zalewu Wiślanego, wschodnią część Pobrzeża Kaszubskiego oraz tereny położone na wschód i zachód od Wisły na odcinku od Grudziądza do Gniewu. Region ten wykazuje znaczną odrębność w zakresie warunków klimatycznych w porównaniu z terenami leżącymi na zachód i wschód od niego. Charakterystyczne dla stosunków pogodowych tego obszaru jest m.in. względnie częste zjawianie się pogody chłodnej z dużym zachmurzeniem bez opadu. Średnia roczna dni z taką pogodą wynosi około 9. Często występuje również pogoda bardzo chłodna, przymrozkowa bez opadów

(średnio w roku 7 dni). Region Chełmińsko - Toruński swym zasięgiem obejmuje głównie Kotlinę Toruńską i część Pojezierza Chełmińskiego. Granica regionu jest dość wyraźna. Charakteryzuje się nieco większą ilością dni z pogodą bardzo ciepłą z dużym zachmurzeniem (średnio w roku 16). Często również występują dni przymrozkowe, bardzo chłodne, z dużym zachmurzeniem, bez opadów (średnio w roku 7).

Warunki klimatyczne jakie panują na terenach Nadleśnictwa Dąbrowa charakteryzują dane zebrane w Stacji Meteorologicznej w Toruniu w latach 1993 - 2015.

Tabela I Dane meteorologiczne ze Stacji Meteorologicznej w Toruniu

Rok obserwacji	Średnia temperatura [°C]	Temp. Maksymalna [°C]	Temp. Minimalna [°C]	Ilość opadów [mm]	Prędkość wiatru [km/h]	Deszcz, mżawka	Śnieg, grad	Burze	Mgła	Grad
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1993	8,0	12,0	3,9	935,05	9,8	143	54	18	30	0
1994	9,0	13,2	4,3	1075,18	10,1	62	34	12	36	3
1995	8,5	12,8	3,6	547,39	10,2	144	55	19	32	1
1996	6,8	10,7	2,5	425,57	9,5	129	64	18	34	0
1997	8,3	12,4	3,8	498,96	10,2	145	44	15	41	1
1998	8,6	12,9	4,1	578,4	10,8	170	48	14	23	2
1999	9,4	13,9	4,6	645,04	10,2	175	59	30	35	0
2000	9,8	14,3	4,9	bd	8,7	187	44	20	45	10
2001	8,6	12,8	4,0	bd	8,4	190	63	21	44	7
2002	bd	bd	bd	bd	bd	180	43	19	27	7
2003	8,5	13,5	3,1	506,72	8,2	172	46	20	40	2
2004	8,5	12,9	3,7	528,82	10,5	194	66	18	53	2
2005	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
2006	8,9	13,6	4,2	508,71	9,4	142	42	15	38	1
2007	bd	bd	bd		bd	bd	bd	bd	bd	bd
2008	9,5	13,9	4,9	516,14	10,0	160	29	14	32	1
2009	8,6	13,3	3,9	545,55	9,3	159	40	18	40	2
2010	7,4	11,9	2,8	849,64	9,4	153	71	16	30	2
2011	9,1	13,9	4,3	468,57	9,3	142	27	20	30	0
2012	8,6	13,4	3,6	520,43	9,1	187	54	26	41	3
2013	8,5	12,9	3,9	605,52	8,9	171	63	18	32	0
2014	9,8	14,7	5,1	451,08	8,9	182	18	30	33	0
2015	9,9	14,9	4,8	374,62	9,0	179	25	19	39	2
Średnia	8,71	13,19	4	587,85	9,49	165,05	47,1	19,05	35,95	2

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi + 8,7°C. Średnia temperatura stycznia wynosi -2,4°C, natomiast średnia temperatura lipca 18°C. W 2015 r. średnia

temperatura stycznia wyniosła 1,5°C, a średnia temperatura lipca 19,1°C. Średnia ilość opadów rocznych waha się w przedziale 500 - 600 mm. Średnia ilość dni z opadami wynosi 165 rocznie. Największa ilość opadów przypada na miesiące letnie, tj. czerwiec – sierpień. Średnia roczna wilgotność powietrza w okresie 1993 – 2015 kształtowała się na poziomie 76 %. Okres wegetacyjny trwa od około 210 do 220 dni i znacznie różni się w poszczególnych latach, nawet o kilka tygodni. Zima trwa około 85 dni, a pokrywa śnieżna zalega około 58 dni w roku. Na okres letni przypada 90 dni. Okres wczesnowiosenny charakteryzuje się częstym niedoborem opadów.

2.2. Struktura użytkowania ziemi

Nadleśnictwo Dąbrowa położone jest w powiecie świeckim na terenie gmin: Jeżewo, Świecie, Dragacz, Warlubie, Drzycim, Bukowiec, Osie oraz miasta Świecie. Poniżej w zestawieniu tabelarycznym została przedstawiona struktura użytkowania ziemi w poszczególnych gminach.

Tabela II Struktura użytkowania ziemi (dane GUS z 2016 r.)

Województwo, powiat, gmina (całe gminy)	Powierzchnia w km ²	Ludność w tys.	Powierzchnia lasów ogółem w ha	Powierzchnia lasów n-ctwa w ha	Lesistość %
1	2	3	4	5	6
Województwo kujawsko-pomorskie					
pow. świecki					
Bukowiec	111,00	5,201	1478	121	13,32
Dragacz	111,81	7,202	3346	3142	29,93
Drzycim	108,41	5,015	3560	1522	32,84
Jeżewo	156,46	8,072	8366	7701	53,47
Nowe obsz. wiejski	103,14	4,471	2652		25,71
Osie	209,04	5,477	14817	67	70,88
Świecie miasto	11,87	26,276	36	35	3,03
Świecie obsz. wiejski	163,06	8,052	3816	3420	23,40
Warlubie	201,11	6,548	11253	2185	55,95
pow. chełmiński					
m. Chełmno	1356	5820	53	0	3,91
Chełmno obsz. wiejski	11371	20215	1420	0	12,49
pow. grudziądzki					
gm. Grudziądz	165,33	12363	3982	0	24,00

2.3. Dominujące funkcje lasów

Funkcje lasu to całokształt materialnych i niematerialnych wartości użytkowych, usług i korzyści dostarczanych przez las. "Ustawa o Lasach" z dnia 28 września 1991 r.

wyzaczyła leśnictwu priorytet funkcji środowiskowotwórczych i ochronnych nad produkcyjnymi. Cele gospodarki leśnej zostały uporządkowane według tej ustawy w następującej kolejności:

1. zachowanie lasów i ich korzystnego wpływu na środowisko,
2. ochrona lasów, w tym szczególnie stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody,
3. ochrona gleb i terenów szczególnie zagrożonych,
4. produkcja drewna i innych produktów użytkowania lasu.

Wraz ze wstąpieniem do UE Polska zobowiązała się do utworzenia na swoim terenie sieci Natura 2000, będącej europejskim systemem ochrony przyrody, którego celem jest zachowanie bogactwa przyrodniczego Europy. Wstępna krajowa lista obszarów proponowanych do sieci Natura 2000 opracowana została w latach 2001-2003. Prace nad wdrażaniem tego systemu w Polsce ciągle jeszcze trwają. Obszary Natura 2000 ustanawiane są na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska i zajmują obecnie prawie 1/5 powierzchni lądowej kraju. Dotąd (listopad 2014 r.) rząd Polski ustanowił w drodze rozporządzeń 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 849 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, które w przyszłości zostaną powołane jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

Z sieci obszarów Natura 2000 w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa znajduje się pięć obszarów (lub ich fragmenty). Są to dwa obszary specjalnej ochrony ptaków (OSOP): PLB040003 Dolina Dolnej Wisły i PLB220009 Bory Tucholskie oraz trzy obszary mające znaczenie dla Wspólnoty objęte ochroną w ramach Dyrektywy Siedliskowej (OZW): PLH040017 Sandr Wdy, PLH040003 Solecka Dolina Wisły, PLH040025 Zamek Świecie.

Zarówno „Solecka Dolina Wisły” jak i „Zamek Świecie” są obszarami Natura 2000 położonymi w zasięgu granic administracyjnych Nadleśnictwa Dąbrowa, jednak nie znajdują się one na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo.

Obszary Natura 2000 obejmują około 62% powierzchni terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa.

Lasy ochronne przyjęto zgodnie z Zarządzeniem nr 137 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 września 1996 r. Opracowano mapę przeglądową funkcji lasu i obszarów chronionych.

Tabela III Wykaz kategorii lasu Nadleśnictwa Dąbrowa

Dominująca funkcja lasu, kategoria ochronności	Obwód Dąbrowa	Obwód Laskowice	Nadleśnictwo Dąbrowa	
	ha	ha	ha	%
1	2	3	4	5
REZERWATY		49,03	49,03	0,28
Lasy ochronne glebochronne		39,85	39,85	0,23
Lasy ochronne wodochronne	2018,71	789,96	2808,67	15,87
Lasy ochronne glebochronne, wodochronne		816,74	816,74	4,62
Lasy ochronne wokół miast glebochronne, wodochronne,		37,03	37,03	0,21
Lasy ochronne wokół miast, wodochronne		883,87	883,87	5,00
Lasy ochronne wokół miast, glebochronne		1141,11	1141,11	6,45
Lasy ochronne wokół miast		3240,13	3240,13	18,31
Lasy ochronne, uszkodzone przez przemysł		229,46	229,46	1,30
LASY OCHRONNE - RAZEM	2018,71	7178,15	9196,86	51,99
LASY GOSPODARCZE	5424,27	3018,61	8442,88	47,73
Razem	7442,98	10245,79	17688,77	100,00

Rezerваты istniejące:

Rezerwat „Jezioro Fletnowskie”

Rezerwat „Grabowiec”

Rezerwat „Ostnicowe parowy Gruczna”

Rezerwat „Śnieżynka”

Szczegółowe omówienie rezerwatów znajduje się w punkcie 5.1.

2.4. Zarys historii gospodarki leśnej

Nadleśnictwo Dąbrowa położone jest w regionie etnograficznym stanowiącym część historycznego Pomorza Gdańskiego, które w średniowieczu miało status osobnego księstwa, a potem dzielnicy Królestwa Polskiego. W momencie przyjęcia przez Polskę chrześcijaństwa obszary Kujaw i Pomorza zamieszkiwały plemiona słowiańskie przybyłe tu w VI w. Na północy regionu byli to Pomorzanie i Mazowszanie,

zaś na południu Gopłanie i Polanie. Pierwsze wzmianki historyczne o Świeciu i miejscowościach leżących na terenie obecnej gminy Jezewo pochodzą z XII w. Dotyczyły one darowizny przez księcia świeckiego Grzmistawa na rzecz zakonu Joannitów grodu Starogardu z okolicznymi posiadłościami 11 listopada 1198 roku.

Za panowania Bolesława Chrobrego kraj podzielony został na kasztelanie. Kasztelania świecka obejmowała dzisiejsze parafie: Świecie, Jezewo i Gruczno. W 1148 roku ziemie świeckie włączone zostały w skład nowoutworzonego biskupstwa włocławskiego. W 1198 r. cały kraj pomorski między Wisłą a Brdą, Łabą i Bałtykiem miał dwie siedziby książęce: Gdańsk i Świecie. W północnej części księstwa świeckiego leżała ziemia gniewska i starogardzka, na południe i zachód ogromne bory, pełne jezior, moczarów i strumieni, których pozostałości stanowią dziś Bory Tucholskie. W Świeciu w latach 1198-1207 rządził Książę Grzmistaw. W następnym okresie Świecie zarządzane było przez Mściwoja oraz jego syna Świętopełka.

W roku 1226 Konrad, książę mazowiecki, sprowadził do Polski Krzyżaków do walki z „dzikimi” plemionami pruskimi i nadał im ziemię chełmińską na osiedlenie się i użytkowanie. Do nowych posiadłości zjechał w roku 1233 mistrz, Hermann von Salza, który nadał przywileje lokacyjne dla miast: Toruń i Chełmno. Świętopełk początkowo pomagał Krzyżakom w ich wyprawach przeciwko Prusom, później jednak wspierał powstania pruskie przeciwko Krzyżakom. W roku 1242 Świętopełk otwarcie stanął po stronie Prusów w kolejnym powstaniu przeciw Krzyżakom. W roku 1248 Świętopełk zawarł z Krzyżakami pokój, a Wisła stała się granicą jego posiadłości. Przeniósł punkt obrony swego księstwa do Świecia. W kącie między Wisłą a Wdą wybudował gród obronny i zamek, prawie naprzeciw Chełmna, stanowiącego siedzibę Krzyżaków. Jeszcze za życia Świętopełka rządy w Świeciu objął jego najstarszy syn Mestwin II, ostatni książę panujący w Świeciu. Krzyżacy przystąpili do oblężenia Świecia 25 lipca 1309 roku. Dopiero gdy z zamku zostały gruzy, oblężeni poddali się. Na miejscu zburzonego grodu Krzyżacy rozpoczęli budowę nowego. Pod rządami krzyżackimi Świecie stało się komturstwem. Od roku 1317 - 1450 rządziło w zamku świeckim 24 komturów. W wyniku wojny 13-letniej, Świecie wróciło we władanie Polski

Za polskich rządów przedrozbiorowych Świecie było siedzibą starostów niegrodowych, odbywały się tutaj sejmiki powiatowe, sądy grodzkie i ziemskie. Dla wielu miast i wsi okres do poł. XVII w. był czasem ich najlepszego rozwoju,

przerwanym jednak gwałtownie w wyniku trzykrotnych najazdów szwedzkich i przemarszów obcych wojsk podczas licznych konfliktów. Terytorium obecnego województwa, mocno doświadczone przez historię, dostało się w końcu XVIII w. pod panowanie pruskie. Wydarzenie to zamknęło nowożytną epokę rozkwitu szlacheckiego i miejskiego samorządu oraz rozwoju polskiej kultury i sztuki w regionie.

Powiat świecki, będący od 1772 r. pod zaborem pruskim, powrócił do Polski 25 stycznia 1920 r. W 1939 r. Świecie i cały region trafiły pod okupację niemiecką.

Tragicznym skutkiem drugiej wojny światowej były ogromne zniszczenia oraz masowe straty i przesiedlenia ludności, które w szczególny sposób dotknęły mieszkańców regionu. Zimą 1945 roku Niemcy opuścili Świecie po przerwaniu przez Rosjan pozycji obronnych na wysokości wsi Gruczno. Po wojnie nastąpił rozwój miasta, liczba mieszkańców wzrosła z 8300 w 1945 r. do ponad 13 500 w 1961 r. Rozbudowano cukrownię (istniejącą od 1883 r.), zakłady mięsne, młyny oraz zbudowano nowoczesną wytwórnię pasz. Jednak najważniejszym wydarzeniem w powojennej historii Świecia była decyzja o budowie w pobliskim Przechowie zakładów celulozy i papieru, które zdynamizowały rozwój miasta i wpłynęły na strukturę gospodarczą regionu. Uruchomione w 1968 r., w kilka lat później zatrudniały ponad 4600 osób.

Gmina Jezewo, której udział gruntów stanowi blisko połowę powierzchni Nadleśnictwa Dąbrowa, leży w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie świeckim. Obszar gminy zajmuje część Wysoczyzny Świeckiej i Borów Tucholskich, które wchodzi w skład Pojezierza Południowobałtyckiego. Etnograficznie gmina należy do Kociewia. Jest to jedna z krain etnograficznych, które niemal do naszych czasów zachowały wiele cech tradycyjnych: tradycyjne budownictwo drewniane, sztukę i zdobnictwo, a przede wszystkim charakterystyczną gwarę, zwyczaje i obrzędy. Dzieje Gminy Jezewo sięgają 5000-3000 lat p.n.e. Z tego okresu pochodzą znaleziska archeologiczne z Belna, Taszewa, Buczka, Białego i Lipienek (groby skrzynkowe, kamienne narzędzia i broń). Główne walory gminy to zasoby naturalne – lasy i bogata sieć hydrologiczna z jeziorami, między innymi Stelchno, Bielskie i Sinowa oraz rzekami Wdą i Mątawą, które stanowią sieć szlaków turystycznych przechodzących przez Gminę ze Świecia do Osia, Śliwic i Czerska.

Bogaty w drzewostany region pozwalał na rozwinięcie się takich profesji jak bartnictwo, smolarstwo i węglarstwo (wypalanie węgla drzewnego). Rozwijało się

również łowiectwo i rybołówstwo. Na terenach wylesionych rozwijało się rolnictwo i hodowla. Słabe gleby powodowały jednak, że nawet ci gospodarze, którzy posiadali więcej ziemi, często zatrudniali się do prac leśnych. Większość tradycyjnych gospodarstw chłopskich nie przekraczała powierzchni 5 hektarów. Zamieszkiwali je tzw. putkierzy (biedota), spośród których wywodzili się drwale, flisacy i rybacy.

Obecnie lasy zajmują blisko 56% powierzchni gminy co wpływa na dynamiczny rozwój branży obróbki i przetwórstwa drzewnego. Rozwinięte rolnictwo ukierunkowane jest przede wszystkim na hodowlę trzody chlewnej i bydła oraz uprawę zbóż. Obszar Gminy dzielony jest przez dwie parafie: jezewską – liczącą ponad 700 lat i laskowicką, której początki sięgają 1938 r.

Nadleśnictwo Dąbrowa, istniejące pod tą nazwą od 1869 r., obejmowało lasy stanowiące od najdawniejszych lat własność państwową i zajmowało obszar dzisiejszego obrębu Dąbrowa, fragment dzisiejszego obrębu Laskowice i część dzisiejszego obrębu Warlubie (Nadleśnictwo Osie), która w 1899 roku została wyodrębniona w Nadleśnictwo Warlubie. Jednoobrubowe Nadleśnictwo Dąbrowa funkcjonowało bez większych zmian powierzchniowych aż do 1945 r., kiedy to z części lasów Nadleśnictwa Dąbrowa (leśnictwo Taszewo i część leśnictwa Mniszek), Nadleśnictwa Osie (leśnictwo Gródek) oraz z przejętych upaństwowionych majątków prywatnych i lasów byłych drobnych właścicieli niemieckich powstało Nadleśnictwo Laskowice.

Z dniem 1 stycznia 1973 r. utworzone zostało trzyobrubowe Nadleśnictwo Dąbrowa, w skład którego weszły trzy poprzednio istniejące nadleśnictwa: Dąbrowa, Warlubie i Laskowice oraz dwa leśnictwa - Kozłowo i Terespol - z byłego Nadleśnictwa Chełmno.

Nadleśnictwo Dąbrowa złożone z trzech obrębów funkcjonowało bez większych zmian do końca 2006 r. Wyjątkiem było przekazanie, z początkiem 2000 r., do funkcjonującego w nowych granicach Nadleśnictwa Osie, fragmentów obrębów Warlubie (do obrębu Osie) i Laskowice (do utworzonego obrębu Bedlenki). Po likwidacji w 2003 r. Nadleśnictwa Trzebciny grunty te wróciły do poprzednich obrębów.

Nadleśnictwo Dąbrowa złożone z dwóch obrębów: Dąbrowa i Laskowice powstało na podstawie Zarządzenia nr 20 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych

z dnia 30 maja 2006 r. w sprawie wprowadzenia zmian w powierzchni nadleśnictw Dąbrowa i Osie, utworzenia nowego Nadleśnictwa Trzebciny oraz określenia zasięgu terytorialnego tych nadleśnictw w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych Toruń oraz Zarządzenia nr 25 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 12 czerwca 2006 r. zmieniającego powyższe zarządzenie. Nadleśnictwo w zmienionych granicach rozpoczęło swoje funkcjonowanie z dniem 01.01.2007 r.

Budynek Nadleśnictwa Dąbrowa

Obręb Dąbrowa

Według danych na 01.10.1930 r. powierzchnia Nadleśnictwa (obrębu) Dąbrowa wynosiła 5866,85 ha i stan ten utrzymywał się do 1939 r. Po II wojnie światowej przyłączono około 1890 ha upaństwowionych majątków prywatnych na mocy Dekretu PKWN z 1944 r. Z obszaru Nadleśnictwa wyłączono natomiast leśnictwo Taszewo i część leśnictwa Mniszek, włączając je do tworzonego w 1945 r. Nadleśnictwa Laskowice. Po tych zmianach powierzchnia Nadleśnictwa Dąbrowa wynosiła 7756,85 ha (wg stanu 01.01.1951 r.). W następnych latach przyjęto z Państwowego Funduszu Ziemi grunty o powierzchni 69,83 ha oraz grunty z Nadleśnictwa Warlubie - 69,32 ha. Na podstawie ścisłych pomiarów wg stanu na 01.10.1965 r. powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła 7904,10 ha.

W latach 1965–1975 powierzchnia obrębu zmienia się na skutek zakupu nieruchomości, przejęcia gruntów z PFZ, wyłączenia gruntów pod szosę Warlubie–Osie, wyłączenia rzek Mątawy, Sinowy, Krępy i Sobiny. Po tych zmianach powierzchnia obrębu Dąbrowa wg stanu na dzień 01.10.1975 r. wynosiła 7924,42 ha.

Zmiany powierzchniowe w obrębie Dąbrowa w latach 1975-1987 wynikały z przejmowania gruntów z PFZ oraz od osób prywatnych, przekazania gruntów pod drogi publiczne oraz UG Warlubie i UG Jeżewo. Powierzchnia obrębu Dąbrowa wg stanu na 01.01.1987 r. wynosiła 7945,47 ha. W latach 1987-1996 powierzchnia obrębu nie zmieniła się istotnie i wyniosła na koniec okresu gospodarczego 7999,55 ha.

Pierwszy plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Dąbrowa został opracowany już w roku 1874, a kolejne w latach 1890, 1901, 1913 i 1930 roku. Po przeprowadzeniu prac urządzeniowych w roku 1930 przez administrację polską, przyjęto sposób użytkowania rębnią zupełną o szerokości zrębów 80–100 m, z nawrotem cięć 3–4 lata. Etat przyjęto wg stanu drzewostanów. Odnowienie polegało na sadzeniu i siewie sosny z domieszką gatunków liściastych. W 1950 r. dokonano prowizorycznego urządzenia lasu i sporządzono plan gospodarczy na okres od 01.01.1951 r. do 31.12.1960 r. Utworzono wówczas jedno gospodarstwo sosnowe o 100–letniej kolei rębu, ze zrębowym sposobem zagospodarowania. Planowany 10–letni okres gospodarki leśnej przedłużył się o prawie 5 lat tj. do 1965 roku, w którym to dokonano definitywnego urządzenia lasu. Z danych dotyczących tych lat w zakresie użytkowania rębego wynika, iż wykonanie w stosunku do planu zostało przekroczone. Przekroczony etat użytków rębnych spowodowały zwiększone rozmiary cięć. Lokalizacja zrębów była na ogół prawidłowa i zgodna z okresowymi planami cięć. Wykonanie cięć pielęgnacyjnych na powierzchni większej niż planowano wynikało z rzeczywistych potrzeb hodowlanych, jednakże ich intensywność była zdecydowanie za niska, o czym świadczy duży udział użytków przygodnych.

Plan definitywnego urządzenia lasu sporządzono na okres od 01.10.1965 do 30.09.1975 roku. Lasy obrębu Dąbrowa podzielono na dwie grupy i dwa gospodarstwa. Lasy grupy I, obejmujące lasy o charakterze ochronnym utworzyły jedno gospodarstwo, zaś lasy grupy II - gospodarcze – drugie. Wieki rębności dla podstawowych gatunków lasotwórczych zastały zróżnicowane.

Lasy obrębu Dąbrowa były w przeszłości nawiedzane gradacjami owadów. Najgroźniejsza z nich - gradacja sówki (strzygoni) choinówki - miała miejsce w latach 1922–1924 i osiągnęła wręcz katastrofalne rozmiary, niszcząc drzewostany na powierzchni około 4000 ha. Miary zniszczenia dopełniło wystąpienie szkodników wtórnych - głównie cetyńców, które powiększyły jeszcze rozmiary szkód. W wyniku tej klęski usunięto zniszczone i opanowane drzewostany na ogromnych połaciach. W kompleksie głównym ówczesnego Nadleśnictwa Dąbrowa ocalały jedynie niewielkie fragmenty starodrzewi.

W latach 1928/1929 stwierdzono w uprawach posówkowych silny żer szeliniaka, powodujący szkody dochodzące w wielu miejscach do 80 %.

W latach 1949 i 1961–1965 wystąpiły gradacje borecznika. Nie spowodowały one jednak zniszczenia drzewostanów, a tylko wzrost użytkowania przygodnego.

Obręb Laskowice

Nadleśnictwo Laskowice jako jednostka administracyjna powstało w roku 1945 z części lasów Nadleśnictwa Dąbrowa (leśnictwo Taszewo i części leśnictwa Mniszek), Nadleśnictwa Osie (leśnictwo Gródek) oraz przejętych upaństwowionych majątków prywatnych na mocy Dekretu PKWN z 1944 r. oraz lasów byłych drobnych właścicieli niemieckich (około 625 ha). Upaństwowione lasy (5175 ha) to były majątki: Belno, Gródeczek, Gródek, Huta, Kozłowo, Laskowice, Lubocheń, Piła Młyn, Poledno, Polski Konopat, Rulewo, Sartowice, Skaryszewy i Sulnowo. Według stanu na 01.01.1950 r. powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła 7193,68 ha.

W okresie od 01.01.1950 r. do 30.10.1965 r. miały miejsce liczne przejęcia i przekazania gruntów, które spowodowały znaczące zmiany w stanie posiadania Nadleśnictwa. Przejęcie gruntów z PFZ, przejęcie z Nadleśnictwa Warlubie leśnictwa Bzowo, przejęcie leśnictwa Bojanowo oraz przejęcie niewielkiej ilości gruntów z Nadleśnictwa Osie. Przekazano natomiast grunty do Nadleśnictwa Chełmno (leśnictwo Kozłowo i leśnictwo Terespol), przekazano grunty Państwowym Gospodarstwom Rybackim, Rolnym oraz Przedsiębiorstwu Centrali Leśnej oraz zwrócono grunty osobom prywatnym. Powierzchnia Nadleśnictwa ustalona na podstawie ścisłych pomiarów wg stanu na 01.10.1965 r. wynosiła 8399,34 ha.

Następne zmiany powierzchniowe w latach 1965–1975 spowodowane były: przejęciem lasów z byłego Nadleśnictwa Chełmno, przejęciem i zakupem nieruchomości, przejęciem gruntów z PFZ, wyłączeniem szosy Bydgoszcz - Gdańsk, przekazaniem niewielkiej części gruntów Elektrowni Gródek, przekazaniem gruntów PKP, PGR–om, Gminie Dragacz, Rejonowi Dróg Publicznych, wyłączeniem rzeki Mątwawy oraz zwrotem gruntów prywatnym właścicielom. Na dzień 01.10.1975 r. powierzchnia ogólna obrębu Laskowice wynosiła 10085,02 ha.

Późniejsze zmiany powierzchniowe (w latach 1975-1986) powstały na skutek włączania lub wyłączania dróg i cieków, przejęcia gruntów z PFZ i od osób prywatnych oraz przekazania gruntów do urzędów gmin. Powierzchnia obrębu Laskowice wg stanu na 01.01.1987 r. wynosiła 10818,86 ha.

W latach 1987-1996 powierzchnia obrębu zwiększyła się, głównie z powodu przejęcia gruntów z AWRSP, i na koniec okresu gospodarczego wyniosła 11160,66 ha.

W 1949 roku dokonano prowizorycznego urządzenia lasów Nadleśnictwa i sporządzono plan gospodarczy na okres od 01.01.1950 r. do 31.12.1959 r. Utworzono dwa gospodarstwa o 100–letniej kolei rębny: sosnowe (ze zrębowym sposobem zagospodarowania) oraz (bukowo-dębowo-sosnowe). Odnowienia i zalesienia powierzchni przeprowadzono sztucznie głównie przez sadzenie.

Plan definitywny urządzenia lasu został sporządzony wg stanu 01.10.1965 r. Lasy obrębu Laskowice podzielono na dwie grupy. Lasy grupy I utworzyły dwa gospodarstwa: lasów ochronnych o powierzchni 801,94 ha i lasów glebochronnych i wodochronnych o powierzchni 727,07 ha. Lasy grupy II utworzyły jedno gospodarstwo o powierzchni 5591,09 ha. Wiek rębności podstawowych gatunków lasotwórczych zostały zróżnicowane.

Jakość hodowlana większości upraw i młodników w planie prowizorycznym i definitywnym urządzenia lasu była dobra, a w późniejszych średnia, wskutek poważnych uszkodzeń przez zwierzynę.

W okresie 1945–1987 na terenie obrębu nie występowały gradacje szkodliwych owadów. Największe szkody wyrządziły huragany w latach 1950 i 1961 głównie w drzewostanach świerkowych w leśnictwie Grabowiec. W omawianym okresie nie notowano większych pożarów, drobne pożary zdarzały się kilkakrotnie, przeważnie w drzewostanach położonych wzdłuż linii kolejowej Laskowice–Grudziądz.

We wschodniej części obrębu wiele drzewostanów została uszkodzona (postrzelana) w czasie działań wojennych w 1945 r., co poważnie obniżyło wartość techniczną drewna. Do tej pory przy pozyskaniu trzeba sprawdzać zawartość metalu w drewnie, przy pomocy wykrywacza.

W obrębie Laskowice występuje duży udział drzewostanów na gruntach porolnych, zagrożonych hubą korzeniową, w których dochodziło do masowego wydzielania posuszu.

2.5. Usytuowanie Nadleśnictwa w regionie i w kraju

Nadleśnictwo Dąbrowa jest jednym z 27 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu. Nadleśnictwo jest położone na terenie województwa kujawsko - pomorskiego, powiatu świeckiego. Północna granica Nadleśnictwa rozciąga się na linii od miejscowości Lipinki, w kierunku na południowy wschód przez Bąkowo w okolicach Warlubia, aż do rzeki Wisły. Wschodnia granica biegnie po Wiśle w kierunku południowym aż do miejscowości Gruczno, w okolicach Świecia. W kierunku zachodnim, obszar Nadleśnictwa sięga od miejscowości Miedzno w okolicach Osia (na północnym-zachodzie), sięgając w kierunku południowym do miejscowości Drzycim i Przysiersk.

Położenie Nadleśnictwa na mapie kraju

Powierzchnia Nadleśnictwa Dąbrowa wynosi 19 163,69 ha z czego 17 688,77 ha stanowią lasy. Teren Nadleśnictwa w całości wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie”.

Powierzchnia ogólna gruntów leśnych województwa kujawsko- pomorskiego wynosi 431,1 tys.ha, w tym zarządzanych przez PGL LP 367,2 tys.ha. Powierzchnia lasów w zarządzie RDLP Toruń wynosi 421,6 tys.ha. Lesistość w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa wynosi 37,4%, w województwie kujawsko- pomorskim 23,4% i w kraju – 29,4%.

Zestawienie kompleksów według przedziałów powierzchni przedstawia się następująco:

Tabela IV Zestawienie kompleksów leśnych

Wielkość kompleksu	Liczba kompleksów	Łączna powierzchnia ha
1	2	3
do 1.00 ha	26	10
1.01 - 5.00 ha	30	65
5.01 - 20.00 ha	14	122
20.01 - 100.00 ha	11	415
100.01 - 500.00 ha	1	116
501.01 - 2000.00 ha	1	575
2000.01 i więcej	2	17860
Razem	85	19163

Większość lasów Nadleśnictwa Dąbrowa skupiona jest głównie w 3 kompleksach leśnych. Pozostałe niewielkie kompleksy do 100,00 ha zajmują jedynie 3,19% powierzchni Nadleśnictwa.

2.6. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne

Nadleśnictwo Dąbrowa położone jest wśród malowniczych terenów Borów Tucholskich i Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Jest to obszar wyróżniający się wieloma wybitnymi walorami sprzyjającymi wykorzystaniu turystycznemu. Bogactwo jezior, duża różnorodność występującej tu flory i fauny, dziewicza przyroda od lat przyciąga rzesze turystów. Ogromną atrakcją są same lasy, głównie sosnowe, łatwo

dostępne, przejrzyste i obfitujące w owoce runa leśnego. Lesistość na obszarze działania nadleśnictwa wynosi 37,4%, a średni wiek drzewostanów 56 lat. Przez tereny Nadleśnictwa prowadzą liczne szlaki turystyczne zarówno piesze jak i rowerowe, a na jego gruntach nad jeziorami Rybno Duże, Rybno Małe oraz Sinowa zlokalizowane są 4 miejsca biwakowe. Nadleśnictwo przygotowało też ścieżkę edukacyjną wraz z punktem widokowym „Grabowiec”, oraz ścieżkę spacerową „Rybienka” z elementami dydaktycznymi położoną w leśnictwie Bursztynowo. W ramach działalności LKP-u Nadleśnictwo utworzyło w 2011 r. Ośrodek Edukacji leśnej „Dąbrówka” przy Nadleśnictwie Dąbrowa składający się m.in. z ogrodu dydaktycznego, zaplecza sportowego, wiaty z miejscem na ognisko oraz ścieżki edukacyjnej. Ważnym walorem turystycznym są obiekty podlegające ochronie prawnej znajdujące się na terenie Nadleśnictwa:

- 4 rezerwy przyrody: „Jezioro Fletnowskie”, „Grabowiec”, „Ostnicowe parowy Gruczna”, „Śnieżynka”
- Pomniki przyrody (53), w tym najbardziej znane Kamień Św. Wojciecha oraz skupisko drzew pomnikowych w byłym dworskim parku w Laskowicach,
- Parki Krajobrazowe: Nadwiślański Park Krajobrazowy i Wdecki Park Krajobrazowy,
- 4 Obszary Chronionego Krajobrazu
- 74 użytki ekologiczne
- 5 obszarów Natura 2000 w tym największy z Dyrektywy Ptasiej obszar Borów Tucholskich

Ponadto przy ważniejszych trasach komunikacyjnych zostało przygotowanych 15 miejsc postoju pojazdów, 3 rowerowe miejsca postoju oraz 2 parkingi leśne.

Dostępność obszaru ułatwiają liczne drogi asfaltowe i gruntowe, które przecinają lasy Nadleśnictwa. Do dróg o dużym znaczeniu i natężeniu ruchu samochodowego należą: autostrada A1 Łódź - Nowe Marzy - Gdańsk, droga krajowa nr 91 Nowe Marzy - Warlubie, droga krajowa nr 5 Nowe Marzy - Gruczno wraz z odcinkiem drogi ekspresowej S5 Morsk – Dworzysko, droga wojewódzka nr 238 Osie – Warlubie, droga wojewódzka nr 239 Świecie – Laskowice – Drzycim, droga wojewódzka nr 240 Terespol Pomorski – Przysiersk, droga wojewódzka nr 272 Jeżewo – Laskowice – Dolna Grupa. Pozostałe drogi publiczne mają znaczenie lokalne. Należą do nich:

- Jeżewo - Czersk Świecki - Kwiatki,
- Jeżewo - Lipinki,
- Pięćmorgi - Rulewo,
- Jeżewo - Taszewko - Dubielno - Mniszek,
- Nowe Marzy - Mniszek - Grupa,
- Bojanowo - Grupa,

3. Walory przyrodniczo – leśne

3.1. Gleby

Dla Nadleśnictwa Dąbrowa został opracowany operat glebowo-siedliskowy przez BULiGL Oddział w Gdyni według stanu na 1.01.1997 r.

Rzeźba terenu na obszarze Nadleśnictwa ma charakter młodoglacjalny, odznaczający się dużą świeżością form geomorfologicznych, wśród których dominują wysoczyzny polodowcowe i doliny rzeczne. Rzeźba glacialna ukształtowana w plejstocenie została silnie zmodyfikowana u jego schyłku i w holocenie przez spływające wody lodowcowe, a później przez działalność rzek lodowcowych, działalność eoliczną oraz współczesne żłobienie koryt rzecznych i kształtowanie den dolin rzek. Najważniejszymi elementami rzeźby terenu na obszarze Nadleśnictwa są formy pochodzenia lodowcowego (wysoczyzny morenowe), wodnolodowcowego (równiny sandrowe, rynny subglacjalne, doliny wód roztopowych) oraz pochodzenia rzecznoego (tarasy rzeczne) i eolicznego (wydmy, pola eoliczne, pola piasków przewianych).

Wśród utworów geologicznych dominują plejstoceńskie utwory sandrowe związane z mezoregionem Borów Tucholskich obejmującym zasadniczą część obszarów leśnych Nadleśnictwa. Równina sandrowa zbudowana z piasków wodnolodowcowych jest urozmaicona licznymi zagłębieniami wytopiskowymi oraz rozcięta doliną rzeki Mątawy. Nieco starsze utwory glacialne (faza poznańska) – gliny i piaski na glinach - dominują w zachodniej części obrębu Laskowice (mezoregion Wysoczyzny Świeckiej) oraz na wschodnich krańcach równiny sandrowej (okolice Rulewa, Bzowa i Grabowca). Wśród utworów plejstoceńsko-holocenijskich na uwagę zasługują piaski tarasów nadzalewowych Wdy i Mątawy oraz piaski eoliczne występujące głównie w okolicach

Fletnowa. Utwory holoceniowe reprezentowane są natomiast przez torfy, mady i piaski rzeczne tarasów zalewowych.

Występujące na obszarze Nadleśnictwa gleby są bezpośrednio związane z omawianymi wcześniej utworami geologicznymi. Zdecydowanie dominują gleby autogeniczne, których powstanie i właściwości związane są z jednoczesnym oddziaływaniem skały macierzystej i roślinności. Na pozostałej, niewielkiej części Nadleśnictwa, występują gleby hydrogeniczne i semihydrogeniczne (decydujący czynnik kształtujący to woda), litogeniczne (czynnik kształtujący - skała macierzysta) oraz antropogeniczne (czynnik kształtujący - działalność człowieka).

Podstawowym typem gleb na obszarze Nadleśnictwa są gleby rdzawe (RD) (głównie w obrębie Dąbrowa i północno-wschodniej części obrębu Laskowice) ok. 54% powierzchni leśnej Nadleśnictwa. Gleby te wytworzyły się głównie w piaskach akumulacji wodnolodowcowej, rzadziej w piaskach lodowcowych i w piaskach eolicznych. W typie gleb rdzawych zdecydowanie dominuje podtyp gleb rdzawych bielcowych (RDb), w mniejszym zakresie występują podtypy gleb rdzawych właściwych (RDw) oraz rdzawych brunatnych (RDbr).

Drugim podstawowym typem są gleby bielcowe (B) z podtypem bielcowe właściwe (Bw) zajmujące około 30% powierzchni Nadleśnictwa, występujące głównie w okolicach Fletowa i Grupy. Gleby te wytworzyły się praktycznie w całości w piaskach eolicznych i wydmych.

Udział powierzchniowy pozostałych typów gleb jest niewielki (8%), najliczniej występują gleby brunatne (BR), deluwialne (D), murszowate (MR), arenosole (AR) i murszowe (M) oraz charakterystyczne dla dolin rzecznych mady (MD).

Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa wyróżniono 14 typów i 39 podtypów gleb.

Tabela V Typy gleb w Nadleśnictwie Dąbrowa (wg operatu glebowo-siedliskowego)

Typ gleby	Nadleśnictwo	
	ha	%
1	2	3
Gleby rdzawe (RD)	10347,24	53,99
Gleby bielcowe (B)	5735,04	29,93
Gleby brunatne (BR)	363,39	1,90
Arenosole (AR)	277,67	1,45
Gleby deluwialne (D)	270,13	1,41

Typ gleby	Nadleśnictwo	
	ha	%
1	2	3
Gleby murszowate (MR)	217,94	1,14
Gleby torfowe (T)	137,62	0,72
Gleby murszowe (M)	136,88	0,71
Gleby industrio- i urbanoziemne (AU)	96,75	0,50
Mady rzeczne (MD)	42,62	0,22
Gleby gruntowoglejowe (G)	36,84	0,19
Gleby mułowe (MŁ)	12,38	0,06
Czarne ziemie (CZ)	10,86	0,06
Gleby płowe (P)	3,41	0,02
Grunty nieleśnie, dla których nie określano typu gleb (NL)	1 474,92	7,70
Razem	19 163,69	100,00

3.2. Wody

Najważniejszym elementem hydrograficznym omawianego obszaru są rzeki: Wisła, Wda i Mątawa. Nadleśnictwo Dąbrowa znajduje się na obszarze dorzecza Wisły w dwóch polach podstawowych: Wdy i Wisły, które z kolei dzielą się na trzy zlewnie: Wdy, Mątawy oraz bezpośrednią zlewnię Wisły.

Zlewnia Wdy obejmuje zachodnią część obrębu Laskowice oraz poprzez wpływającą do Wdy Sobinę także zachodnią część obrębu Dąbrowa. Najważniejszymi dopływami Wdy są: wspomniana Sobina oraz Wyrwa. Wda wraz z wypływającymi z wysoczyzny dopływami łączy głębokie doliny w strefie krawędziowej pradoliny oraz głęboko wciną się w jej tarasy. Są to ciekły o intensywnym przebiegu charakterystycznym dla cieków górskich. W Gródku Wda jest spiętrzona, a wody jeziora zaporowego wypełniają dolinę rzeki.

Mątawa przecinająca swoim przebiegiem wschodnią część obrębu Dąbrowa i wschodni, główny kompleks obrębu Laskowice obejmuje swoją zlewnią większość pozostałych obszarów leśnych Nadleśnictwa. Najważniejszymi dopływami Mątawy są: Sinowa (z wpływającą do niej Krępą) oraz Huta. Podobnie jak Wda na znacznej części swego przebiegu Mątawa wciną się głęboko w równinę sandrową lub wysoczyzną morenową.

Bezpośrednia zlewnia Wisły obejmuje w większości obszary bezleśne, będące jedynie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dąbrowa.

Obszar w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa charakteryzuje obfitość jezior. W zasięgu Nadleśnictwa znajduje się 20 jezior, od dużych, o powierzchni bliskiej 150 ha (Stelchno), do niewielkich oczek śródleśnych (Okoniewko i wiele innych). Do jezior śródleśnych zaliczamy jezioro Rybno Duże i Małe, Sinowa, Krokwiki Wielkie i Małe. Na skrajach kompleksów leśnych położone są jeziora Bielskie i Deczno, a na obszarach prawie bezleśnych jeziora Stelchno, Laskowskie czy Lipieńskie.

Tabela VI Wykaz jezior położonych na gruntach Nadleśnictwa Dąbrowa

Lp.	Nazwa	Lokalizacja (Obręb, oddz.)	Powierzchnia [ha]
1	2	3	4
1.	Jezioro Sinowa	Dąbrowa, 145c	16,82
2.	Jezioro Okoniewko	Dąbrowa, 152l	0,96
3.	Jezioro Rulewko	Dąbrowa, 261c	1,73
4.	Jezioro Fletnowskie	Laskowice, 39c	5,23
5.	Jezioro Olskiego	Laskowice, 65fx	0,89
6.	Jezioro Święte	Laskowice, 228a	10,04

Wpływ wód powierzchniowych na ekosystemy leśne zaznacza się w bezpośrednim ich sąsiedztwie poprzez bezpośrednie oddziaływanie na poziom wód gruntowych. W gospodarce wodnej gleb na obszarze Nadleśnictwa kluczową rolę odgrywają jednak wody opadowe, z przemywnym typem gospodarki wodnej.

Głębokość występowania wód gruntowych na terenie Nadleśnictwa jest silnie zróżnicowana. Na obszarach wysoczyzny zandrowej i morenowej wody gruntowe występują na głębokości 5-10 m. W dolinach rzecznych, w obrębie dolnych tarasów zalewowych wody gruntowe występują na głębokości 0-2 m w dolinie Mątwy oraz 0-5 m w dolinie Wdy i wiążą się z poziomem wód w tych rzekach. Najwyższy poziom wody gruntowe osiągają wiosną w czasie roztopów, po czym następuje spadek, trwający do późnej jesieni.

Jezioro Stelchno

3.3. Ekosystemy wodno-błotne

Stałe bagna i mokradła są obszarami, na których w ciągu całego roku zwierciadło wody gruntowej nie spada poniżej pół metra od powierzchni terenu. Ich istnienie i powstawanie jest wynikiem naturalnego układu stosunków wodnych w istniejących warunkach ukształtowania terenu. Są one obszarami o trwałym nawilgoceniu, w których występuje utrudniony odpływ wód powierzchniowych, a wody gruntowe zalegają płytko, czasami wydostając się na powierzchnię w postaci źródeł i wysięków, stanowią pomost pomiędzy wodami powierzchniowymi i wodami podziemnymi. Tereny zabagnione odgrywają niemałą rolę w gospodarce wodnej obszarów stanowiąc naturalne zbiorniki retencyjne. Oprócz tego są naturalnymi ogniskami biocenotycznymi wpływającymi na podniesienie odporności środowiska będąc jednocześnie miejscem występowania jednej trzeciej gatunków roślin i zwierząt. Stanowią dzisiaj ekosystemy zagrożone i ginące o wysokich walorach przyrodniczych.

Torfowiska dzielą się na:

- wysokie - hydrogeniczne, powstałe w glebowo-torfotwórczym procesie przetwarzania resztek roślinnych, w warunkach nadmiernej wilgotności gleby, małego wyparowywania i małej ilości składników mineralnych. Materia organiczna jest tam słabo rozłożona i silnie zakwaszona. Podstawowe gatunki to mchy z rodzaju Sphagnum

(torfowce), borówka bagienna, bagno zwyczajne, żurawina zwyczajna, modrzewnica zwyczajna, wełnianka pochwowata, rosziczka okrągłolistna.

- przejściowe - hydrogeniczne, przejściowe między torfowiskami niskimi a wysokimi, powstałe w procesie torfotwórczym w warunkach zmiennego zaopatrzenia w wody gruntowe i powierzchniowe, przeważnie na wododziałach, w zagłębieniach terenu i na skraju torfowisk wysokich, na ogół mało zamulone i kwaśne, występują na siedliskach boru wilgotnego, sosnowo-brzozowego i brzozowego

- niskie - hydrogeniczne powstałe w procesie torfotwórczym w środowisku stosunkowo bogatym w składniki mineralne przy wysokim lustrze wód gruntowych, ulegające częstemu podtapianiu i pojawianiu się wód powierzchniowych, bogatych w tlen i składniki mineralne. Roślinnością torfotwórczą są zbiorowiska murawowe, łąkowo-bagiennie i leśne; wyróżnia się następujące podtypy: dolinowe, darniowe, jeziorne, olszynowe, występujące w przepływowych dolinach przy znacznym zamuleniu torfów niskich.

Tabela VII Wykaz bagien i torfowisk

L-ctwo nr	Oddz. pododdz.	Pow.	Informacje dodatkowe Kod i nazwa siedliska Natura 2000
1	2	3	4
Obręb Dąbrowa			
1	11 j	0,60	
1	14 h	0,35	
1	15 i	0,35	
1	17 f	1,58	
1	20 c	0,49	
5	22 h	0,40	
5	22 i	0,44	
5	23 f	0,92	
5	24 d	0,22	
5	24 i	1,20	
1	29 f	0,32	
1	31 g	0,48	
1	34 d	0,52	
1	34 k	0,32	
1	35 f	0,64	
1	35 g	1,31	
1	35 k	0,31	
5	37 d	0,60	
5	37 k	0,59	
5	51 b	0,66	
5	51 c	1,09	

L-ctwo nr	Oddz. pododdz.	Pow.	Informacje dodatkowe Kod i nazwa siedliska Natura 2000
1	2	3	4
5	53 f	0,82	
5	54 d	0,51	
5	57 f	0,31	
5	57 h	0,61	
1	61 d	0,40	7110 torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą
5	69 d	0,84	
5	69 j	0,34	
5	71 h	1,20	
1	77 f	0,53	
1	78 c	0,75	7110 torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą
5	91 o	0,42	
4	97 g	0,26	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
2	99 b	0,42	
2	117 k	0,43	
2	117 l	0,87	
4	136 h	1,28	7110 torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą
4	153 o	0,40	
4	154 b	0,10	
2	164 c	0,79	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
4	165 b	0,40	
2	173 f	0,41	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
2	174 d	0,56	
4	175 g	0,56	
2	182 g	0,50	
2	183 b	0,42	
2	184 f	0,32	
3	203 r	0,32	
6	226 d	0,32	
6	232 d	0,32	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
6	234 c	0,69	
6	245 d	0,55	
4	251 g	0,27	
4	252 c	0,46	
4	252 d	0,78	
6	253 d	2,32	
6	254 a	1,10	
6	255 c	3,64	
6	255 i	2,59	
6	261 b	1,11	
6	261 g	2,12	
6	263 d	4,46	
6	263 h	0,63	

L-ctwo nr	Oddz. pododdz.	Pow.	Informacje dodatkowe Kod i nazwa siedliska Natura 2000
1	2	3	4
6	263 p	0,28	
6	271 i	0,56	
6	280 g	0,31	
3	288 d	3,94	
6	291 i	1,49	
6	291 l	0,34	
3	293 c	1,97	
3	298 i	1,03	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
6	301A s	0,24	
Razem obręb Dąbrowa		59,68	
Obręb Laskowice			
8	21 m	1,88	
8	28 g	2,73	
8	47 f	0,77	
9	48 dx	0,97	
8	54 i	1,92	
8	54 l	2,52	
8	62 k	0,58	
8	62 r	0,45	
13	63 i	1,29	
13	65 o	0,35	
13	65 bx	1,01	
13	66 g	0,69	
13	66 h	0,38	
13	69 d	0,36	
13	70 o	0,40	
13	71 x	0,28	
8	85 d	0,46	
8	85 i	2,01	
13	86 a	0,31	
13	86 j	0,95	
13	91 j	0,95	
13	91 m	0,36	
13	95 g	0,42	
9	100 i	1,27	
12	109 f	1,22	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
13	110 d	0,30	
13	113 b	0,56	
13	114 m	0,47	
13	116 fx	0,25	
9	121 l	2,69	
12	129 a	0,19	
13	133A o	0,61	
13	133C w	0,51	

L-ctwo nr	Oddz. pododdz.	Pow.	Informacje dodatkowe Kod i nazwa siedliska Natura 2000
1	2	3	4
12	136 l	0,24	
13	151 a	0,14	
13	151 j	0,60	
13	154 g	0,23	
13	171 f	0,36	
13	171 j	1,11	
13	172 k	1,68	7110 torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą
13	173 m	0,35	
13	174 f	0,44	
13	174 g	0,33	
12	180 x	0,62	
10	186 k	0,62	
10	190 f	0,55	
10	194 b	0,39	
10	195 b	0,27	
10	195 m	0,30	
10	195A k	0,26	
10	205 r	0,60	
10	207 g	1,12	
10	213 k	0,03	
10	216 l	0,26	
10	217 i	0,45	
10	222 c	0,62	
10	227 d	0,44	
10	228 i	0,09	
10	228 k	0,31	
10	230 j	0,31	
10	232 h	0,08	
10	233 h	0,84	
10	233A g	1,29	
10	233A k	0,26	
10	238 g	0,48	
10	238 l	2,41	
10	240 j	0,42	
10	247 f	0,58	
11	248 l	0,53	
11	248 n	0,16	
11	248 o	0,44	
11	251 c	0,70	
11	251 s	0,24	
11	252 i	0,48	
11	253 f	4,36	
11	261B j	0,21	

L-ctwo nr	Oddz. pododdz.	Pow.	Informacje dodatkowe Kod i nazwa siedliska Natura 2000
1	2	3	4
11	265 i	0,49	
11	276A l	0,46	
11	289 j	1,09	
11	302 g	0,49	
11	302 i	0,07	
11	302 m	0,03	
11	302 r	0,24	
11	302 y	0,26	
7	308 d	0,35	
7	312 f	0,76	
7	312 t	0,02	
7	318 k	0,26	
7	321 g	1,95	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
7	321 bx	0,43	
7	324 c	2,21	
7	326 l	0,30	
7	327 c	5,38	7110 torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą
7	328 d	0,53	
7	328 h	0,41	
7	330 j	0,67	
7	331 b	0,21	
7	331 j	0,54	
7	339A g	0,28	
7	339A l	0,62	
7	341 x	0,78	
7	341A b	0,50	
7	341A g	0,99	
14	341B g	1,50	
14	352 d	0,64	
14	352 h	3,53	
14	354 f	0,28	
14	355 l	0,38	
14	362 d	0,21	
14	362 f	0,44	
14	365 g	0,57	
14	365 k	0,40	
14	374 c	4,17	
14	379A g	0,53	
14	380 d	1,12	
Razem obręb Laskowice		90,40	

Łączna powierzchnia bagien i torfowisk w Nadleśnictwie Dąbrowa wynosi **150,08 ha**. Dodatkowo na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa wyznaczone zostały grunty pozostawione do naturalnej sukcesji o łącznej powierzchni 81,09 ha. Są to powierzchnie leśne niezalesione, na których poprzez odstąpienie od prowadzenia zabiegów gospodarczych, będą zachodziły powolne procesy przekształcania się ekosystemów w kierunku zbiorowisk naturalnych. Do naturalnej sukcesji zakwalifikowano tereny położone głównie na siedliskach bagiennych i wilgotnych, które stanowią korzystny biotop lęgowy dla takich gatunków ptaków jak: żuraw, derkacz, trzcinnik czy brzęczka. Ponadto w obu obrębach wydzielono powierzchnie retencyjne o łącznej powierzchni 14,13 ha (obręb Dąbrowa oddz. 136j, 301Aj; obręb Laskowice oddz. 324b, 369r). Do projektu małej retencji na Strudze Krępa zaliczono również dwa użytki ekologiczne o powierzchni 4,10 ha położone w obrębie Dąbrowa (oddz. 110i, 125b). W ramach projektu małej retencji na rzece Sinowa powstały cztery zbiorniki retencjonujące łącznie 1 555m³ wody. Spiętrzenie wód ma za zadanie poprawę lokalnych stosunków wodnych i siedliskowych, oraz przywrócenie dawnych zbiorników wodnych i torfowisk, a także zwiększenie bioróżnorodności.

Mała retencja na Strudze Krępa

3.4. Roślinność

3.4.1. Chronione zespoły roślinne

Zespoły roślinne reprezentują różne stadia sukcesji, różnią się składem florystycznym, strukturą i trwałością. Zespoły leśne pod względem przyrodniczym i gospodarczym należą do najważniejszych w Polsce. Wykazują one znaczną żywotność i dużą ekspansję ze względu na położenie kraju w strefie klimatu umiarkowanego, który sprzyja rozwojowi roślinności drzewiastej. Pierwotne zbiorowiska leśne zostały jednak silnie przekształcone i zmienione na skutek działalności człowieka. Obecnie zespoły leśne mogą być traktowane tylko jako zbiorowiska zastępcze, tworzące się przejściowo na miejscu zespołów pierwotnych, odpowiadających najlepiej danemu siedlisku.

Z siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i wymienionych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r., na gruntach znajdujących się w administracji LP na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa, położonych jednocześnie w zasięgu obszarów Natura 2000 stwierdzono występowanie 2 typów siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Tabela VIII Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, zinwentaryzowanych w Nadleśnictwie Dąbrowa na obszarze Natura 2000 PLH040017 Sandr Wdy

L.p.	Kody typu siedliska przyrodniczego	Typy siedlisk przyrodniczych	Powierzchnia ha	Oddział, pododdział
1	2	3	4	5
1.	6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie	0,52	90d
2.	91E0	* łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-Fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	5,96	58f, 74i,o, 90i, 91k,m
Razem			6,48	

3.4.2. Grzyby i porosty

Rola grzybów w ekosystemie leśnym jest ogromna. Są one szczególnie cenne w procesie rozkładu materii organicznej. Rozkładając martwe drewno i pniaki przyspieszają proces obiegu materii w ekosystemie leśnym. Jednocześnie szczególną uwagę zwraca się na te gatunki, które mogą powodować istotne szkody w drzewostanach. W Nadleśnictwie Dąbrowa nie została przeprowadzona szczegółowa inwentaryzacja grzybów i porostów. Podczas prac urządzeniowych stwierdzono występowanie takich gatunków grzybów jak: czyreń sosnowy *Phellinus pini*, czyreń dębowy *Phellinus robustus*, błyskoporek podkorkowy *Inonotus obliquus*, sromotnik bezwstydnny *Phallus impudicus*, szmaciak gałęzisty *Sparassis Crispi*. Są to gatunki rzadkie, ale nie podlegające ochronie.

Porosty, wchodzą w skład wielu ekosystemów zwłaszcza lądowych stanowią ich niezbędny składnik. Mają duży wpływ na kształtowanie mikroklimatu leśnego, stanowiąc rezerwuar wody w lesie. Porosty potrafią zwiększyć swą masę nawet kilkakrotnie, pobierając wodę z rosy, mgły i opadów atmosferycznych. Zmagazynowana woda dzięki zacienieniu jakie panuje w lesie odparowuje dosyć wolno, zapewniając w miarę równomierną wilgotność w lesie. Wyniki badań prowadzonych przez lichenologów dowodzą, że na jednym hektarze lasu porosty mogą zatrzymać do kilku hektolitrów wody. Dalsze badania naukowe wykazują, że porosty pośrednio wpływają na tworzenie się próchnicy i kiełkowanie nasion. Pokryte porostami pnie drzew są bardziej odporne na infekcje grzybowe. Porosty są najlepszym wskaźnikiem stanu sanitarnego powietrza. Liczne występowanie porostów, szczególnie krzaczkowatych wskazuje na brak zanieczyszczeń przemysłowych, na oddziaływanie których są one bardzo wrażliwe. Kwasy wydzielane przez porosty działają glebotwórczo, umożliwiając osiedlanie się wielu gatunków roślin w miejscach, w których inaczej nie mogłyby się utrzymać. Porosty znajdują też zastosowanie w przemyśle farmaceutycznym, przy wytwarzaniu barwników, są wskaźnikiem obecności złóż mineralnych.

W Nadleśnictwie Dąbrowa podczas prac urządzeniowych zaobserwowano bardzo małe zróżnicowanie gatunkowe porostów jak i ich ogólną ilość. Obserwacja dotyczy szczególnie porostów nadrzewnych. Jest to najprawdopodobniej efekt wieloletniej działalności zlokalizowanego w Świeciu zakładu przetwórstwa drzewnego.

Tabela IX Wykaz porostów

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Lokalizacja Oddział, pododdział	Informacja o ochronie
1	2	3	4
1.	Brodaczka zwyczajna <i>Usnea dasypoga</i>	L-ctwo Grabowiec	ochrona częściowa
2.	Chrobotek kieliszkowy <i>Cladonia chlorephaea</i>	L-ctwo Bzowo	
3.	Chrobotek kubkowy <i>Cladonia pyxidata</i>	L-ctwo: Bzowo	
4.	Chrobotek leśny <i>Cladonia arbuscula</i>	L-ctwa: Bzowo, Grabowiec	ochrona częściowa
5.	Chrobotek reniferowy <i>Cladonia rangiferina</i>	L-ctwa: Bzowo, Grabowiec	ochrona częściowa
6.	Chrobotek strzępiasty <i>Cladonia fimbriata</i>	L-ctwo" Bzowo	
7.	Chrobotek szydłasty <i>Cladonia coniocraea</i>	L-ctwo Bzowo	
8.	Chrobotek widlasty <i>Cladonia furcata</i>	L-ctwo Bzowo	
9.	Mąkla tarniowa <i>Evernia prunastri</i>		
10.	Pustułka pęcherzykowata <i>Parmelia physodes</i>		
11.	Rozsypek srebrzysty <i>Phlyctis argena</i>		
12.	Tarczownica bruzdkowana <i>Parmelia sulcata</i>		
13.	Złotorost ścienny <i>Xanthoria parietina</i>		
14.	Złotorost zwyczajny <i>Xanthoria dasypoga</i>		

3.4.3. Mchy

Mchy będąc roślinami pionierskimi na skałach lub terenach zniszczonych przez erozję, szczególnie w lasach, mają niebagatelne znaczenie dla środowiska, w którym występują. Na świeżo powstałych poboczach dróg zapobiegają obsuwaniu się ziemi. Wiele z nich jest wskaźnikami jakości gleby. Są swoistymi zbiornikami wody wchłaniając ją w dużej ilości i magazynując, dzięki czemu hamują jej odpływ ze zlewni.

Tabela X Wykaz wątrobowców i mchów

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Lokalizacja oddział, pododdział	Informacja o ochronie
1	2	3	4
Wątrobowce - <i>Hepaticopsida</i>			
1.	Płozik dwuzębny <i>Lophocolea bidentata</i>		
2.	Płozik różnolistny <i>Lophocolea heterophylla</i>		
3.	Porostnica wielokształtna <i>Marchantia polymorpha</i>		
Mchy - <i>Bryophyta</i>			
4.	Bielistka siwa <i>Leucobryum glaucum</i>	L-ctwo: Czersk Świecki	ochrona częściowa
5.	Czteroząb przeźroczysty <i>Tetraphis pellucida</i>		
6.	Drabik drzewkowaty <i>Climacium dendroides</i>		ochrona częściowa
7.	Fałdownik nastroszony <i>Rhytidadelphus squarrosus</i>		ochrona częściowa
8.	Gajnik lśniący <i>Hylocomium splendens</i>		ochrona częściowa
9.	Krótkosz szorstki <i>Brachytecium rutabulum</i>		
10.	Merzyk fałdowany <i>Plagiomnium undulatum</i>		
11.	Merzyk pokrewny <i>Plagiomnium affine</i>		
12.	Mokradłoszka zaostrzona <i>Calliergonella cuspidata</i>	rez. „Jezioro Fletnowskie”	ochrona częściowa
13.	Piórosz pierzasty <i>Ptilium crista-castrensis</i>		ochrona częściowa
14.	Płonnik jałowcowaty <i>Polytrichum juniperinum</i>		
15.	Płonnik pospolity <i>Polytrichum commune</i>		ochrona częściowa
16.	Płonnik strojny <i>Polytrichum formosum</i>		
17.	Rokietnik pospolity <i>Pleurozium schreberi</i>		ochrona częściowa
18.	Torfowce <i>Sphagnum sp.</i>		ochrona częściowa
19.	Widłoząb Bergera <i>Dicranum undulatum</i>		
20.	Widłoząb miotłowy <i>Dicranum scoparium</i>		ochrona częściowa
21.	Widłoząb okazały <i>Dicranum majus</i>		

3.4.4. Rośliny naczyniowe

Obszar Nadleśnictwa Dąbrowa charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem siedlisk, bardzo urozmaiconym ukształtowaniem terenu oraz obfitością oczek wodnych, strumieni i mniejszych cieków niekiedy okresowo wysychających. Wszystko to sprzyja rozwojowi dość zróżnicowanej szaty roślinnej.

Teren Nadleśnictwa Dąbrowa nie był obiektem kompleksowych badań florystycznych. W dostępnej literaturze możemy spotkać jedynie opracowania dotyczące niektórych małych obszarów leśnych. Z tego powodu wykaz stanowisk roślin chronionych i rzadkich może być niepełny i obejmuje tylko stanowiska wymienione w literaturze oraz stwierdzone podczas inwentaryzacji lub konsultacji z pracownikami Nadleśnictwa.

W zestawieniu przedstawionym na kolejnej stronie wymienione zostały gatunki roślin naczyniowych podlegające ochronie prawnej, które zostały odnalezione na terenie Nadleśnictwa przez jego pracowników oraz zainwentaryzowane przez pracowników BULiGL podczas wykonywania prac taksacyjnych w 2015 r. Listę uzupełniono o informacje zaczerpnięte z dostępnych opracowań.

Wawrzynek wilczczyko - *Daphne mezereum*

Goździk piaskowy – *Dianthus arenarius*

Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*

Tabela XI Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną ścisłą

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według „Czerwonych Ksiąg”	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1.	Dzwonek syberyjski (1) <i>Campanula sibirica</i>	Obr. Laskowice: 384d,f,g rez. „Ostnicowe parowy Gruczna”	występuje pojedynczo	niszczenie muraw kserotermicznych, sukcesja zarośli i zadrzewień	murawy kserotermiczne, świetliste zrosła	
2.	Grązel drobny <i>Nuphar pumila</i>	Obr. Dąbrowa: 145c		VU	zbiorniki wód stojących, podłoże torfowe	
3.	Grzybieńczyk wodny <i>Nymphoides peltata</i>	Obr. Laskowice: 240j		VU	eutroficzne wody stojące o mulistym dnie	
4.	Jarząb brekinia (3) <i>Sorbus torminalis</i>	Obr. Laskowice: 242c, rez. „Grabowiec” 244c	występuje pojedynczo		gleby żyzne i głębokie, wapienne i gliniaste	
5.	Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Obr. Dąbrowa: 125a Obr. Laskowice: 234a, 273a, 301f, 303c, 337f, 338c	płatowo	zrywanie, wykopywanie	grądy i ziołorośla	
6.	Ostnica Jana (1) <i>Stipa joannis</i>	Obr. Laskowice: 384f, rez. „Ostnicowe parowy Gruczna”		VU	murawy kserotermiczne, słoneczne i suche zbocza	
7.	Rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i>	Obr. Dąbrowa: 118h, 119f	występuje pojedynczo	osuszanie torfowisk, obniżenie poziomu wód gruntowych, wydeptywanie przez zbieraczy żurawiny	brzegi jezior dystroficznych oraz torfowiska wysokie i przejściowe	
8.	Wężymord stepowy (1) <i>Scorzonera purpurea</i>	Obr. Laskowice: 384f, rez. „Ostnicowe parowy Gruczna”	występuje pojedynczo		murawy kserotermiczne, słoneczne i suche zbocza	
9.	Żłobik koralowy <i>Corallorhiza trifida</i>	Obr. Laskowice: 244a, 273a	występuje pojedynczo		cieniste lasy, bukowe, sosnowe, torfowiska	

- (1) – gatunki wymagające ochrony czynnej
- (2) – gatunki, których dotyczy zakaz transportu okazów gatunków roślin dziko występujących, zgodnie z §6 ust.1 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin oraz nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w §8 pkt 3
- (3) – gatunki których nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin

Klasyfikacja zagrożeń według Polskiej Czerwonej Księgi Roślin:

EX – kategoria gatunków całkowicie wymarłych

EW – kategoria gatunków wymarłych w warunkach naturalnych

CR – gatunki krytycznie zagrożone

EN – gatunki zagrożone

VU – gatunki narażone

LR – kategoria gatunków niższego ryzyka

DD – stopień zagrożenia jest trudny do określenia z powodu braku dostatecznej informacji

Tabela XII Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną częściową

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według Czerwonych ksiąg	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1.	Bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i>	Obr. Dąbrowa: 60c,d,g, 61d, 62f, 78c, 79a,b,d, 119f, 136h, 152f,k;	kępowo i łanowo	masowy zbiór i zrywanie, osuszanie terenów podmokłych	obrzeża bagien i obszarów podmokłych	
2.	Bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i>	Obr. Dąbrowa: 152l	pojedynczo i kępowo	masowy zbiór i zrywanie, osuszanie terenów podmokłych	podmokłe łąki, obrzeża rowów, obrzeża bagien	
3.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	Obr. Dąbrowa: 194f	pojedynczo	VU	stanowiska zacienione	
4.	Dziewięciśli beztodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Obr. Dąbrowa: 223c Obr. Laskowice: 339f		masowy zbiór i zrywanie,	stanowiska słoneczne, gleby piaszczysto-gliniaste	
5.	Gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i>	Obr. Laskowice: 244c rez. „Grabowiec”		zręby zupełne	zacienione d-stany liściaste na siedliskach grądowych	
6.	Goździk piaskowy <i>Dianthus arenarius</i>	Obr. Dąbrowa: 14c, 15c,k	pojedynczo	brak	suche łąki, wydmy, bory sosnowe, wrzosowiska	
7.	Grzybień północny <i>Nyphaea candida</i>	Obr. Dąbrowa: 261g		zanieczyszczenia wód, eutrofizacja	zbiorniki wodne	
8.	Kocanki piaskowe <i>Helichrysum arenarium</i>	Obr. Dąbrowa: 173a		masowy zbiór i zrywanie	gleby piaszczyste i suche, ugory, nieużytki, na brzegach lasów	
9.	Kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborine</i>	Obr. Laskowice, 246a rez. „Grabowiec” 243g		brak	lasy liściaste, buczyny, grądy	
10.	Kukułka krwista <i>Dactylorhiza incarnata</i>	Obr. Dąbrowa: 147a Obr. Laskowice: 244c rez. „Grabowiec”	Występuje pojedynczo i grupowo	sukcesja roślinności w kierunku lasu na łąkach, zbieractwo, obniżenie poziomu wody gruntowej	tereny podmokłe, torfowiska przejściowe	

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododdział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według Czerwonych ksiąg	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
11.	Orlik pospolity <i>Aquileia vulgaris</i>	Obr. Dąbrowa: 125a, 177a Obr. Laskowice: 272c	kępowo	zrywanie, wykopywanie	prześwietlone lasy liściaste i zarośla, przydroża	
12.	Pluskwica europejska <i>Cimicifuga europea</i>	Obr. Laskowice: 272b			na obrzeżach lasów liściastych, gleby świeże i słabo wilgotne	
13.	Podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i>	Obr. Laskowice: 272b	pojedynczo	zmiana warunków świetlnych i wilgotnościowych spowoduje zanik tego gatunku w tym miejscu	pod okapem prześwietlonych drzewostanów, na obrzeżach lasu - żyzne siedliska grądowe	
14.	Pokrzyk wilcza jagoda <i>Atropa belladonna</i>	Obr. Dąbrowa: 125b, 136c	pojedynczo i grupowo	pozyskiwanie dla potrzeb przemysłu farmaceutycznego	najczęściej występuje w miejscach wilgotnych, z żyzną glebą, obrzeża lasów	
15.	Wawrzynek wilczytko <i>Daphne mezereum</i>	Obr. Dąbrowa: 110d, 125a, 151g, 153d, 155b, 156b,c, 227b, 281a Obr. Laskowice: 234a, 243c, 243Ah, 244d, 272a,b, 274a, 301f, 306b, 307a, 337f, 338b,c, 380j rez. „Grabowiec”	występuje grupowo i pojedynczo dynamika: na stałym poziomie, z tendencją do wzrostu	zrywanie, łamanie wydeptywanie, zalanie wodą (bobry)	w drzewostanach starszych klas wieku, na siedliskach grądowych pod okapem drzewostanu	
16.	Wiciokrzew pomorski <i>Lonicera periclymenum</i>	Obr. Laskowice: 231g, 232f, 233c, 236a	zwarte kobierce na dnie lasu, wspina się i oplata rosnące drzewa	brak	miejsca dobrze nasłonecznione, prześwietlone drzewostany starszych klas wieku	
17.	Widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i>	Obr. Dąbrowa: 15c,i, 20f, 29d, 31c, 32c, 35a, 60d, 62f, 63g, 65f, 79a,b, 118i, 123h,l, 137b, 152f,k, 165a, 175d, 245b, 246g, 281a, 288d,g Obr. Laskowice: 172i, 361b, 362k, 363g, 364a			lasy igłasy, gleby kwaśne lub bardzo kwaśne	

Tabela XIII Wykaz roślin naczyniowych rzadkich regionalnie (wg kart stanowiskowych)

Nadleśnictwo Dąbrowa

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Obręb, leśnictwo	Uwagi
1	2	3	7
1.	Bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i>	Obr. Dąbrowa: Czersk Świecki, Dąbrowa, Kotówka, Kwiatki, Rulewo, Obr. Laskowice: Bedlenki, Bzowo, Grabowiec, Taszewo, Terespol,	
2.	Fiołek przedziwny <i>Viola mirabilis</i>	Obr. Laskowice: Bedlenki, Grabowiec	
3.	Grążel żółty <i>Nuphar lutea</i>	Obr. Dąbrowa: Czersk Świecki, Kotówka	
4.	Kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i>	Obr. Dąbrowa: Kotówka, Rulewo Obr. Laskowice: Bedlenki, Bojanowo, Grabowiec, Mniszek, Terespol	
5.	Kopytnik pospolity <i>Asarum europaeum</i>	Obr. Dąbrowa: Kotówka, Rulewo Obr. Laskowice: Bedlenki, Bojanowo, Grabowiec, Terespol	
6.	Marzanka wonna <i>Galium odoratum</i>	Obr. Dąbrowa: Dąbrowa, Rulewo Obr. Laskowice: Bedlenki, Bojanowo, Grabowiec	
7.	Miodunka plamista <i>Pulmonaria officinalis</i>	Obr. Laskowice: Bedlenki	
8.	Paprotka zwyczajna <i>Polypodium vulgare</i>	Obr. Dąbrowa: Czersk Świecki Obr. Laskowice: Bedlenki, Bojanowo	
9.	Pierwiosnek lekarski <i>Primula veris</i>	Obr. Dąbrowa: Kotówka, Rulewo	
10.	Stokłosa Benekena <i>Bromus benekenii</i>	Obr. Laskowice: Bedlenki	

3.5. Drzewostany

Leśna szata roślinna jest najwyższą zorganizowaną i naturalną formacją roślinną na Ziemi. Gatunki drzewiaste, które współtworzą zespoły leśne są w niej gatunkami dominującymi. W specyficzny sposób kształtują one warunki środowiska leśnego będąc jednocześnie źródłem biologicznej różnorodności tego środowiska oraz wpływając na procesy, które decydują o żyzności siedlisk i zdolności gromadzenia węgla. Drzewostany są też bardzo ważnym elementem decydującym o pięknie i urozmaiceniu krajobrazu. W Polsce gatunkami lasotwórczymi jest 38 gatunków drzew, w tym 31 to gatunki liściaste i 7 iglaste. Dla porównania na terenie Europy występuje 80 gatunków drzew, natomiast w Ameryce Północnej około 200.

3.5.1. Bogactwo gatunkowe i struktura

Ze względu na niezbyt żyzne gleby w Nadleśnictwie Dąbrowa występują głównie drzewostany sosnowe. Również praktykowany od wieków sposób gospodarowania na tych terenach doprowadził do dominacji sosny w większości drzewostanów. Jednak w niektórych miejscach występują fragmenty żyzniejszych lub wilgotnych i bagiennych siedlisk, które porastają lasy mieszane i liściaste.

Sosna zwyczajna jest gatunkiem panującym na zdecydowanej większości siedlisk i zajmuje największą powierzchnię – 81,31%. Dąb szypułkowy najczęściej występuje w domieszce, ale na bardziej żyznych siedliskach bywa gatunkiem panującym – 7,52%. Brzoza brodawkowata występuje we wszystkich typach siedliskowych lasu, a jej udział wynosi – 4,55%. Następnie znaczący udział ma olcha czarna – 2,60%, która zajmuje wilgotne i bagienne siedliska lasowe. Ponadto w drzewostanach Nadleśnictwa występują: buk pospolity – 1,08%, modrzew europejski - 0,77%, świerk pospolity – 0,68%, grab pospolity – 0,48%, lipa drobnolistna 0,31%, klon jawor – 0,18%, jesion wyniosły – 0,12%, klon zwyczajny – 0,10%, sosna czarna – 0,09%, topola osika – 0,05%, olcha szara – 0,03%, wiąz szypułkowy 0,02%, daglezja zielona – 0,02%, topola biała, wierzba biała – 0,00%.

[Rzeczywisty powierzchniowy udział gatunków w Nadleśnictwie Dąbrowa]

Największą powierzchnię zajmuje sosna zwyczajna

Spśród gatunków obcego pochodzenia geograficznego stwierdzono występowanie: dębu czerwonego – 0,06%, robinii akacjowej – 0,03%, kasztanowca zwyczajnego.

Tabela XIV Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dąbrowa	jednogatunkowe	444,08	1732,75	2470,92	4647,75	62,7
		50151	508810	781857	1340818	72,8
	dwugatunkowe	1184,54	251,32	524,85	1960,71	26,5
		85536	78768	179166	343470	18,7
	trzygatunkowe	307,21	89,54	192,06	588,81	7,9
		23428	26597	60136	110161	6,0
	cztero- i więcej gatunkowe	75,72	76,57	58,66	210,95	2,8
		6280	23425	17136	46840	2,5
Obręb Laskowice	jednogatunkowe	723,16	2568,69	1387,03	4678,88	46,4
		104182	760683	497900	1362764	53,6
	dwugatunkowe	1277,50	939,57	721,98	2939,05	29,2
		104352	296436	254522	655311	25,8
	trzygatunkowe	693,04	421,75	400,08	1514,87	15,0
		52818	130295	139106	322219	12,7
	cztero- i więcej gatunkowe	405,90	286,84	254,65	947,39	9,4
		34024	87024	81376	202424	8,0

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Nadleśnictwo DĄBROWA	jednogatunkowe	1167,24	4301,44	3857,95	9326,63	53,3
		154333	1269493	1279756	2703582	61,7
	dwugatunkowe	2462,04	1190,89	1246,83	4899,76	28,0
		189888	375205	433688	998781	22,8
	trzygatunkowe	1000,25	511,29	592,14	2103,68	12,0
		76247	156893	199242	432381	9,9
	cztero- i więcej gatunkowe	481,62	363,41	313,31	1158,34	6,6
		40303	110449	98512	249264	5,7

Tabela XV Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dąbrowa	jednopiętrowe	2011,16	2141,33	3003,34	7155,83	96,6
		165345	634355	969254	1768953	96,1
	dwupiętrowe	0,00	5,90	13,06	18,96	0,3
		0	2805	6973	9778	0,5
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
w KO i KDO	0,39	2,95	230,09	233,43	3,2	
	50	441	62067	62558	3,4	
Obręb Laskowice	jednopiętrowe	3099,60	4152,39	2219,79	9471,78	94,0
		295376	1257347	822366	2375089	93,4
	dwupiętrowe	0,00	18,62	35,43	54,05	0,5
		0	7114	18056	25170	1,0
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
w KO i KDO	0,00	45,84	508,52	554,36	5,5	
	0	9978	132482	142460	5,6	
Nadleśnictwo DĄBROWA	jednopiętrowe	5110,76	6293,72	5223,13	16627,61	95,1
		460720	1891702	1791620	4144042	94,5
	dwupiętrowe	0,00	24,52	48,49	73,01	0,4
		0	9919	25029	34948	0,8
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
w KO i KDO	0,39	48,79	738,61	787,79	4,5	
	50	10419	194550	205019	4,7	

3.5.2. Pochodzenie

Charakterystykę ich pochodzenia przedstawia tabela zamieszczona poniżej:

Tabela XVI Zestawienie powierzchni i miąższości wg pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dąbrowa	z panującym gat. obcym	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	plantacje drzew szybkoorosnących	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	odroślowe	0,00 0	4,00 1291	0,00 0	4,00 1291	0,1 0,1
	z samosiewu	10,72 815	3,72 498	2,21 357	16,65 1671	0,2 0,1
	z sadzenia	8,68 69	0,00 0	0,00 0	8,68 69	0,1 0,0
	brak informacji	1992,15 164511	2142,46 635812	3244,28 1037937	7378,89 1838260	99,6 99,8
Obręb Laskowice	z panującym gat. obcym	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	plantacje drzew szybkoorosnących	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	odroślowe	7,03 1454	13,81 3906	3,09 983	23,93 6342	0,2 0,2
	z samosiewu	24,39 2382	37,83 8930	114,86 42645	177,08 53957	1,8 2,1
	z sadzenia	84,24 8352	176,41 49592	63,61 18466	324,26 76409	3,2 3,0
	brak informacji	2983,94 283188	3988,80 1212011	2582,18 910811	9554,92 2406011	94,8 94,6
Nadleśnictwo Dąbrowa	z panującym gat. obcym	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	plantacje drzew szybkoorosnących	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	odroślowe	7,03 1454	17,81 5196	3,09 983	27,93 7633	0,2 0,2
	z samosiewu	35,11 3197	41,55 9428	117,07 43002	193,73 55627	1,1 1,3
	z sadzenia	92,92 8421	176,41 49592	63,61 18466	332,94 76478	1,9 1,7
	brak informacji	4976,09 447699	6131,26 1847823	5826,46 1948748	16933,81 4244270	96,8 96,8

Tabela XVII Wykaz drzewostanów do intensywnej przebudowy

Oddział pododdział	Typ siedliskowy lasu	Skrócony opis d-stanu (gat. pan., wiek, bonitacja, zadrzew.)	Powierzchnia w ha	Miąższość na całej powierzchni m ³ brutto	Okres przebudowy
1	2	3	4	5	6
Obręb Dąbrowa					
88d	BMśw	Św 75 II 0,5	1,51	380	10
253h	Lśw	Brz 85 I 0,6	1,25	308	10
Razem obręb Dąbrowa			2,76	688	10
Obręb Laskowice					
158j	BMśw	Brz 68 II 0,6	0,63	115	10
184f	BMśw	So 75 II 0,7	1,89	432	10
276Bp	Bśw	So 45 I 0,6	0,38	66	10
Razem obręb Laskowice			2,90	613	
Ogółem Nadleśnictwo Dąbrowa			5,66	1 301	

Do przebudowy przeznaczono drzewostany o słabym zadrzewieniu, drzewostany uszkodzone przez różne czynniki oraz niektóre drzewostany o słabej jakości niezgodne z typem drzewostanu.

4. Fauna

Lasy Nadleśnictwa Dąbrowa położone są na granicy dwóch obszarów specjalnej ochrony ptaków Bory Tucholskie PLB220009 i Dolina Dolnej Wisły PLB040003. Warunki fizjograficzne tego terenu charakteryzują się dużym urozmaiceniem. Duże jest również zróżnicowanie siedlisk umożliwiających występowanie wielu gatunków fauny. Licznie występują płazy i gady. Z ssaków na uwagę zasługują ssaki łowne, w tym występujący tu masowo daniel *Dama dama*. Prawdziwą atrakcją regionu są ptaki związane z lasami oraz z wodami. Śródleśne zabagnione łąki, torfowiska, bagna, nadjeziorne moczary to ulubione biotopy żurawia. Wiosną i jesienią charakterystycznym elementem krajobrazu są klucze wędrujących gęsi i żurawi. Wykazy ptaków, płazów i gadów oraz ssaków zostały sporządzone na podstawie list zamieszczonych w poprzednim programie ochrony przyrody oraz uzupełnione o wyniki powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory przeprowadzonej na gruntach Lasów Państwowych w latach 2006-2008 dla celów projektu obszarów Natura 2000.

Miejsca rozrodu zwierząt objętych ochroną strefową na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa zostały zaznaczone na mapie sytuacyjno-przeładowej walorów przyrodniczo-kulturowych. Strefy ochronne występujących tu gatunków (bocian czarny i bielik) zostały wprowadzone do bazy opisów taksacyjnych w ramach grup powierzchni (obszarów chronionych).

4.1. Mięczaki

Z gromady objętych ochroną częściową mięczaków stwierdzono występowanie ślimaka winniczka *Helix pomatia*.

4.2. Płazy i gady

Płazy i gady występują w Polsce dość licznie, chociaż ilość gatunków tych zwierząt jest stosunkowo niewielka.

Płazy są zwierzętami zmiennocieplnymi, żyjącymi w środowisku ziemno-wodnym. Wszystkie płazy przechodzą metamorfozę czyli cykl zmian morfologicznych i anatomicznych jak też sposobu życia pozazarodkowych stadiów rozwojowych (np. skrzek – kijanka – okaz doskonały). Obfite występowanie płazów jest wskaźnikiem

niewielkiego zanieczyszczenia środowiska (ich naga skóra jest wrażliwa na występowanie zanieczyszczeń wód i powietrza).

Gady podobnie jak płazy są zwierzętami zmiennocieplnymi, lecz przystosowanymi do życia na lądzie (lub wtórnie do życia w wodzie).

Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa występują gatunki płazów i gadów charakterystycznych dla tego regionu. Populacje większości z nich wydają się stabilne.

- Status zagrożenia wg Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (2001).
- **EXP** (Extinct in Poland) - gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe
- **CR** (Critically Endangered) - gatunek skrajnie zagrożony
- **EN** (Endangered) - gatunek bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożony wyginięciem
- **VU** (Vulnerable) - gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginięcie
- **NT** (Near Threatened) - gatunek niższego ryzyka, ale bliski zagrożenia
- **LC** (Least Concern) - gatunek w kraju niewykazujący na razie regresu populacyjnego i nienależący do zbyt rzadkich, a nawet lokalnie i/lub czasowo zwiększający swój stan posiadania, a także taki, który reprezentowany jest przez populacje marginalne, ledwie zaznaczające się i nietrwałe

Jeziro Okoniewko, jedno z miejsc bytowania tutejszych płazów.

Tabela XVIII Wykaz płazów i gadów występujących na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Płazy Amphibia									
1.	Traszka zwyczajna <i>Triturus vulgaris</i>								ochrona częściowa (1)
2.	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>				NT				* ochrona ścisła (1), (x)
3.	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>								* ochrona ścisła (1), (x)
4.	Ropucha szara <i>Bufo bufo</i>								ochrona częściowa
5.	Ropucha zielona <i>Bufo viridis Laurenti</i>								ochrona ścisła (1)
6.	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>								ochrona ścisła (1), (x)
Gady Reptilia									
7.	Jaszczurka żyworodna <i>Lacerta vivipara</i>				brak				ochrona częściowa (1)
8.	Jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>				brak				ochrona częściowa (1)
9.	Padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis linnaeus</i>				zwiększony ruch pojazdów				ochrona częściowa (1)
10.	Zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>				brak				ochrona częściowa (1)

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11.	Żmija zygzakowata <i>Vipera Berus</i>				tępienie przez człowieka				ochrona częściowa (1), (4)

* gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty

(1) – gatunek, którego dotyczy zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia

(4) – gatunek, którego dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 9 pkt 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

(x) – gatunek wymagający ochrony czynnej

4.3. Ptaki

Na terenie naszego kraju stwierdzono stałe występowanie lub sporadyczne pojawianie się około 450 gatunków ptaków (Polska Komisja Faunistyczna, 2012), w tym 36 gatunków ptaków szponiastych (w Europie występuje 38 gatunków ptaków drapieżnych, na świecie około 290 gatunków).

Tereny w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa charakteryzują się bardzo wysokim stopniem zalesienia oraz różnorodnymi biotopami sprzyjającymi występowaniu bogatej awifauny. Znajdują się tu miejsca bytowania m.in. żurawia, bociana czarnego, bielika i wielu innych interesujących gatunków ptaków.

Ptaki szponiaste, które pełniąc rolę selekcyjną i sanitarną są ważnym i niezbędnym czynnikiem w ekosystemach, wpływającym na jakość biotopu, zostały otoczone szczególną opieką. W Polsce pierwsze przepisy o ochronie strefowej gniazd zagrożonych gatunków ptaków szponiastych wprowadzili leśnicy. Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Szczecinie objął ochroną stanowiska lęgowe bielika w 1969 r. W 1981 r. Naczelny Dyrektor Lasów Państwowych wydał zarządzenie o wyznaczeniu stref ochronnych w promieniu 200 m wokół gniazd bielików, rybołowów i orłów przednich. Obecnie regulacje prawne dotyczące wielkości stref i gatunków objętych ochroną strefową zawarte są w Ustawie o ochronie przyrody oraz w rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy.

Liczba ptaków szponiastych jest istotnym wskaźnikiem stanu środowiska naturalnego ponieważ bardzo silnie reagują one na wszelkie skażenia. Większość gatunków związana jest z lasem, znajdując warunki do życia w większych kompleksach leśnych o dużym zróżnicowaniu siedlisk i struktury drzewostanów, w pobliżu zbiorników wodnych, bagien i torfowisk. Według stanu na dzień 1.01.2017 r. na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa występują dwa gatunki ptaków objętych ścisłą ochroną gatunkową, dla których ustalane są granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania. Gniazda z wyznaczonymi strefami ochrony całorocznej mają tutaj: bielik – 1 stanowisko oraz bocian czarny – 1 stanowisko. Szczegółowa lokalizacja wyznaczonych stref ochrony całorocznej znajduje się w siedzibie Nadleśnictwa i nie jest ogólnie dostępna.

Bielik (fot. A. Szymański)

W strefach ochrony całorocznej nie są wykonywane żadne prace. Sporadycznie po uzgodnieniu z właściwym terytorialnie Dyrektorem Regionalnym Ochrony Środowiska mogą być przeprowadzone prace pielęgnacyjne np. wykonanie cięć sanitarnych po huraganie. Charakterystyczną cechą większości stref jest występowanie w nich jałowego posuszu. Dzięki temu fragmenty lasów znajdujących się w strefach cechuje wzrost bioróżnorodności między innymi o gatunki związane z martwym drewnem.

Bocian czarny jest gatunkiem rzadkim, chociaż ostatnio w Polsce notuje się wzrost jego liczebności. Dotąd był postrzegany jako ptak płochliwy, unikający człowieka. Jednak w ciągu ostatnich kilku lat obserwowana jest zmiana zachowań bociana czarnego. Coraz częściej pojawia się w pobliżu osad ludzkich, szukając odpowiadających mu żerowisk. Gniazda zakłada w zacisznych, starych lasach. Pokarm zdobywa na rozlewiskach rzek i strumieni, bagnach i podmokłych łąkach. Jest ptakiem wędrownym. Na zimowiska w Afryce odlatuje w sierpniu lub wrześniu, powracając zazwyczaj do tych samych gniazd na początku kwietnia.

Obszary funkcjonalne tego gatunku obejmują miejsce lęgowe w starodrzewiach z wiekowymi drzewami liściastymi, także podobne drzewostany w najbliższej okolicy w promieniu 500 m od gniazda. Obszarami funkcjonalnymi są również różnej wielkości

cieki znajdujące się na terenach leśnych i nieleśnych, oczka wodne, stawy, bagienka, podmokłe łąki, gdyż stanowią miejsca żerowania.

Bielik to częściowo osiadły rzadki ptak drapieżny, o rozpiętości skrzydeł do 2,4 m. Żyje w okolicach obfitujących w wodę, na wybrzeżu, nad dużymi bogatymi w ryby rzekami i jeziorami. Buduje olbrzymie gniazda z grubych gałęzi i patyków w starych drzewostanach, w pobliżu zbiorników wodnych. Okres lęgowy od lutego do kwietnia. Żywi się rybami, ptakami, drobnymi ssakami, padliną. Obszary funkcjonalne bielików to miejsca gniazdowania poszczególnych par objęte ochroną strefową oraz wszystkie jeziora i rzeki wraz z pasem drzewostanów wzdłuż linii brzegowej.

Na obszarach Natura 2000 Bory Tucholskie oraz Dolina Dolnej Wisły, w zasięgu których znajduje się 10 683 ha (55%) gruntów będących w zarządzie Nadleśnictwa Dąbrowa, przeprowadzona została inwentaryzacja ornitologiczna.

Na podstawie danych z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, spośród odnotowanych w Borach Tucholskich i Dolinie Dolnej Wisły gatunków, których populacje wyróżniają się w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa występują:

Gągoł *Bucephala clangula*

W Polsce siedliskiem gągoła są wody stojące i płynące na terenach nizinnych. Może zasiedlać także bardzo niewielkie łąki wodne. Najchętniej zajmuje stanowiska na jeziorach otoczonych starymi drzewostanami, w których często spotkać można dziuple po dzięciole czarnym. Głównym zagrożeniem gatunku jest utrata siedlisk lęgowych w wyniku osuszania łąk wodnych i przyleśnych zbiorników wodnych oraz niszczenie roślinności szuwarowej na takich zbiornikach jak również utrata siedlisk gniazdowych poprzez wyrąb starych drzewostanów oraz wycinanie pojedynczych dziuplastych drzew. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa zinwentaryzowano 7 stanowisk, a na jego gruntach nadleśnictwa 1 stanowisko.

Nurogęś *Merqus merganser*

W Polsce najliczniej występuje w pasie pojezierzy, wzdłuż Wisły i nad dolną Odrą. Nurogęsi preferują rozległe akweny, gdzie przy brzegach występują stare drzewa dziuplaste, w których najczęściej się gnieździ. Rzadziej gniazda umiejscowione są w norach lub pod wykrotami, jednak miejsce pod gniazdo musi być osłonięte z góry.

Do głównych zagrożeń gatunku zaliczamy utratę siedlisk lęgowych w wyniku osuszania śródleśnych i przyleśnych zbiorników wodnych oraz niszczenie roślinności szuwarowej na takich zbiornikach, presję drapieżników w podczas sezonu lęgowego (norka amerykańska, lis, jenot), jak również utrata siedlisk gniazdowych poprzez wyręb starych drzewostanów oraz wycinanie pojedynczych dziuplastych drzew. W zasięgu Nadleśnictwa występuje 1 stanowisko.

Bąk *Botaurus stellaris*

Bąk występuje w całej Polsce, jednak najliczniej na pojezierzach, mniej licznie w pasie nizin środkowopolskich i nielicznie na wyżynach, unika terenów górskich i podgórskich. Bąk zasiedla szuwały nad jeziorami, bagna śródleśne i śródpolne oraz szuwały trzcinowe na zalanych łąkach i na stawach rybnych. Gatunek aktywny głównie nocą, ożywia się już o zmierzchu, rozpoczynając żerowanie. Do głównych zagrożeń gatunku zaliczamy utratę siedlisk na skutek deniwelacji powierzchni dolin rzecznych, intensyfikacji gospodarki rybackiej na stawach hodowlanych oraz niekontrolowanego pozyskiwania trzciny na obszarach lęgowych bąka. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 1 stanowisko.

Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*

Jest największym i najczęściej spotykanym spośród naszych błotniaków. Długość ciała wynosi ok. 55 cm, rozpiętość skrzydeł sięga do 130 cm. Błotniak stawowy związany jest z terenami otwartymi. Biotop lęgowy stanowią szerokie pasy trzcin porastających brzegi zbiorników wodnych: jezior, stawów, starorzeczy, a także bagienne doliny rzek. Chętnie gniazduje na porośniętych trzciną śródpolnych oczkach i rozlewiskach utworzonych przez bobry, o ile występuje tam odpowiednio duży płat szuwaru trzcinowego. Rewir łowiecki, oprócz terenów podmokłych (turzycowisk i szuwarów), stanowi przede wszystkim krajobraz rolniczy, tj. pola, łąki i nieużytki. Do głównych zagrożeń gatunku zaliczamy utratę siedlisk lęgowych w wyniku likwidacji lub zmniejszania powierzchni zajętej przez szuwały, lokalnie osuszanie śródpolnych zbiorników wodnych, a także likwidacja rozlewisk utworzonych przez bobry. W zasięgu Nadleśnictwa zinwentaryzowano 2 stanowiska.

Żuraw *Grus grus*

Żuraw jest najwyższym ptakiem Polski i jednym z największych przedstawicieli naszej awifauny. Długość ciała osobnika dorosłego sięga 105 – 130 cm, zaś rozpiętość skrzydeł od 200 do 230 cm. Żuraw chętnie zasiedla siedliska podmokłe (niewielkie zbiorniki eutroficzne, doliny rzeczne, tereny okresowo zalewane, rozlewiska bobrowe, torfowiska, niewielkie zbiorniki śródpolne, brzegi jezior, szuwary na stawach rybnych). Gniazduje również w pobliżu pojedynczych zabudowań. W okresie wodzenia młodych chętnie żeruje na terenach otwartych, w tym polanach śródleśnych z ekstensywną gospodarką rolną. Koniecznym warunkiem gniazdowania jest obecność wody, która zazwyczaj otacza gniazdo oraz spokój w okresie wysiadywania. Głównym żerowiskiem w okresie przed rozpoczęciem lęgów i po uzyskaniu lotności przez młode są tereny rolnicze. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa zlokalizowano 3 stanowiska.

Bocian biały *Ciconia ciconia*

Gatunek związany z krajobrazem rolniczym. Gniazduje w osiedlach ludzkich, budując gniazda na dachach domów, słupach, rzadziej na drzewach. Żerowiska stanowią przede wszystkim łąki, pastwiska i nieużytki w otwartym krajobrazie. Poza tym żeruje na rozlewiskach, obrzeżach zbiorników wodnych, a zaraz po przylocie i w trakcie prac polowych także na gruntach ornych. W zależności od zasobności łowisk bociany żerują na terenach oddalonych od gniazda o 1,5, do nawet 14 km. Do lęgów bociany przystępują najczęściej na początku kwietnia. Bociany opuszczają Polskę w okresie sierpień-wrzesień i udają się na zimowiska położone w środkowej i południowej Afryce. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 3 stanowiska.

Derkacz *Crex crex*

Derkacz zasiedla otwarte i półotwarte tereny z żyznymi, umiarkowanie podmokłymi i najchętniej ekstensywnie użytkowanymi łąkami leżącymi zarówno w typowym krajobrazie rolniczym, jak i w obrębie kompleksów leśnych. Chętnie zasiedla łąki zdegradowane, porośnięte wiązówką błotną, trybulą leśną, sadzcem konopiastym, urozmaicone kępami zakrzewień wierzbowych. Odzywające się samce można spotkać także w obrębie upraw koniczyny, lucerny czasami rzepaku. Zasiedla także trawiaste obniżenia na obszarach porzuconych pól, czy w obrębie wielkich powierzchni monokultur, a czasami na porośniętych trawami uprawach i zrębach. Z uwagi na bardzo skryty tryb życia i wielką niechęć do lotu jego obecność w terenie

dużo łatwiej stwierdzić po charakterystycznym głosie aniżeli po wizualnym stwierdzeniu samego ptaka. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 14 stanowisk.

Pliszka górska *Motacilla cinerea*

Zasiedla doliny szybko płynących strumieni o urozmaiconej strukturze koryta (kamienie, zróżnicowane rodzaje dna), co zapewnia jej odpowiednią bazę pokarmową. Czynnikiem ograniczającym liczebność populacji jest postępujące zanieczyszczenie wód płynących. Pliszka górska jest bardzo wrażliwa na zawartość biogenów i zakwaszenie wody. Z powodzeniem może być wykorzystywana jako wskaźnik czystości i stopnia naturalności cieków wodnych. Na gruntach Nadleśnictwa zlokalizowano 2 stanowiska.

Jarzębatka *Sylvia nisoria*

Jarzębatka związana jest z krajobrazem rolniczym i dolinami rzecznyymi o zróżnicowanej, warstwowej strukturze roślinności drzewiastej. Gatunek ten zasiedla liściaste zarośla, często kolczaste, rosnące wzdłuż dróg, nad drobnymi ciekami, zbiornikami wodnymi, na torfowiskach, podmokłych łąkach z kępami łązy, na ugorach i terenach ruderalnych, nasłonecznionych zboczach, skrajach lasu z płatami jeżyny oraz młodnikach. Jest gatunkiem terytorialnym, a w optymalnych biotopach tworzy wyraźne skupienia występujących obok siebie par. Zagrożeniem gatunku są procesy urbanizacyjne, lokalnie intensyfikacja działalności rolniczej i związana z tym wycinka zakrzaczeń i kęp łązy, a miejscami procesy sukcesji naturalnej. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 7 stanowisk.

Lelek *Caprimulgus europaeus*

Lelek jest mieszkańcem rozległych, ubogich borów sosnowych z licznymi zrębami, uprawami, wrzosowiskami. Chętnie zasiedla tereny poligonowe, sąsiedztwo szerokich pasów ppoż. i śródleśne murawy napiaskowe. Wybiera lasy o charakterze boru suchego, rzadziej świeżego. Gatunek ten charakteryzuje się skrytym trybem życia. Aktywny jest od zmierzchu do świtu, a dzień przesypia siedząc na ziemi lub wzdłuż grubego konara na drzewie. Pokarm lelka stanowią głównie duże owady chwytane w locie: ćmy, chrząszcze, błonkówki. Na gruntach Nadleśnictwa Dąbrowa zlokalizowano 12 stanowisk

Zimorodek *Alcedo atthis*

Zimorodki związane są z wodami. Gniazdują w norach drążonych w skarpach na brzegach rzek i zbiorników wodnych, gdzie żerują odżywiając się niewielkimi rybami, rzadziej wodnymi skorupiakami. Zimorodki pojawiają się w rewirach lęgowych w marcu. Do lęgów przystępują najczęściej w pierwszej i drugiej dekadzie kwietnia. W okresie lęgowym sąsiednie stanowiska par znajdują się najbliżej w odległości 150 m. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 1 stanowisko.

Brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*

W Polsce w okresie lęgowym zamieszkuje głównie średnie i duże rzeki z brzegami i wyspami w nurcie, zwłaszcza porośniętymi roślinnością zielną. Żeruje na piaszczystych, błotnistych, żwirowych oraz kamienistych brzegach, łachach i wyspach. Spotykany jest również na piaszczystych i mulistych obrzeżach jezior i zbiorników zaporowych. Największa część populacji lęgowej zasiedla środkowe dorzecze Wisły, zwłaszcza Narew i Pilicę. Podstawowy pokarm tego gatunku stanowią różne gatunki owadów wodnych, owady lądowe, pajęczaki, dżdżownice, drobne ślimaki, skorupiaki, małe żaby i kijanki. Brodziec piskliwy zbiera pokarm z powierzchni mulistego podłoża lub chwytając zdobycz w locie. Do głównych zagrożeń gatunku zaliczyć należy utratę siedlisk lęgowych w wyniku deniwelacji powierzchni dolin rzecznych, wycinania lasów lęgowych w dolinach rzek oraz uprawiania sportów wodnych powodujących hałas w okolicach miejsc gniazdowania brodziec. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa stwierdzono 10 stanowisk.

Brzegówka *Riparia riparia*

Gniazduje w całej niżowej części Polski, przeważnie w stromych skarpach nadrzecznych, w żwirowniach, piaskowniach, urwistych brzegach różnego rodzaju zbiorników wodnych i w wykopach budowlanych. Największe stanowiska koncentrują się w dorzeczu środkowej Wisły – tam, gdzie naturalne urwiste brzegi stwarzają korzystne warunki gniazdowania. Brzegówka żywi się przede wszystkim owadami chwytanymi w locie, sporadycznie zbiera je z powierzchni wody lub ziemi. Prowadzi dzienny tryb życia. W okresie lęgowym i przelotów widywana najczęściej w stadach, wyjątkowo pojedynczo. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa stwierdzono 21 stanowisk.

Dziwonia *Carpodacus erythrinus*

W Polsce dziwonia występuje zarówno na terenach nizinnych, jak i wyżynnych oraz górskich. Najchętniej zasiedla doliny rzeczne oraz obniżenia nad jeziorami i torfowiskami. Niezbędne warunki do występowania dziwonii to sąsiedztwo wód płynących lub stojących, mozaikowa struktura krajobrazu, tj. obecność niewielkich zadrzewień, jak i terenów otwartych (łąki, pastwiska, torfowiska). Lokalnie występuje także na skrajach lasów i na uprawach leśnych. Podstawowym pokarmem dziwonii są nasiona różnych gatunków bylin, krzewów i drzew. Od maja do lipca śpiewające samce często zajmują eksponowane miejsca – wierzchołki krzewów i niewielkich drzew. Największa aktywność wokalna samców dziwonii obejmuje najbardziej upalne godziny okołopołudniowe. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa stwierdzono 18 stanowisk.

Trzciniaak *Acrocephalus arundinaceus*

Najliczniejsze populacje zamieszkują bagienne doliny większych rzek, jeziora i stawy z brzegami porośniętymi pasem rozległych trzcinowisk na głębszej wodzie, szuwarami, łanami pałek lub łoż. Rzadziej zasiedla trzcinowiska z domieszką zarośli wierzbowych lub z dominującą pałką wodną. Gniazdo umieszczane jest najczęściej w trzcinach, nad wodą. Głównym zagrożeniem tego gatunku jest utrata siedlisk w wyniku osuszania obszarów podmokłych, spadku poziomu wód gruntowych oraz usuwanie roślinności wodnej, wypalanie łąk i trzcinowisk. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa stwierdzono 10 stanowisk.

Mewa pospolita *Larus canus*

Mewa pospolita równie chętnie gnieździ się na wyspach nadmorskich, wybrzeżach, jak i w głębi lądu, w różnej odległości od otwartej wody. Większość populacji mewy pospolitej występuje na Wiśle Środkowej, najliczniej między Solcem a Otwockiem. Na Wiśle przy wyborze miejsca na gniazdo decydującą rolę odgrywają ochrona przed przyborami wody i dobra widoczność. Ptaki unikają miejsc silnie zadrzewionych. Gniazda budowane są w najwyższych miejscach terytorium, skąd ptaki mogą obserwować okolicę. W okresie poza lęgowym znacznie częściej mewa pospolita spotykana jest wzdłuż wybrzeża, gdzie gromadzi się na otwartych przestrzeniach nadmorskich i w portach. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa stwierdzono 7 stanowisk.

Remiz *Remiz pendulinus*

W Polsce remiz jest rozpowszechniony na terenie całego kraju. Najmniej liczny na Pomorzu, zwłaszcza w głębi tego regionu, podobnie niezbyt liczny jest na Mazurach. Najwyższą liczebność osiąga w dolinach rzek Wielkopolski, szczególnie w dolinie środkowej Warty i nad Notecią. Gatunek związany jest z zakrzewieniami wzdłuż rzek, wokół jezior i innych zbiorników wodnych. Preferuje wody eutroficzne, z dużą ilością pokrzyw w pasie nadbrzeżnym. Dla założenia gniazda istotne jest występowanie w siedlisku drzew i krzewów ze zwisającymi sprężystymi gałązkami (wierzba, brzoza, topola). Głównym zagrożeniem dla gatunku jest likwidacja zadrzewień i zakrzewień rosnących wzdłuż rzek i wokół zbiorników wodnych. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa stwierdzono 26 stanowisk.

Rybitwa białoczelna *Sternula albifrons*

W Polsce gniazduje przede wszystkim nad Wisłą i jej największymi dopływami, nad środkową Wartą i dolną Odrą oraz lokalnie nad Bałtykiem. Na wybrzeżu gniazduje głównie na szerokich plażach morskich, w ujściach rzek i w sąsiedztwie przymorskich jezior posiadających dogodne miejsca do ukrycia się (kępki roślin, kawałki drewna). W głębi lądu występuje głównie w dolinach największych rzek, gdzie zasiedla piaszczyste wyspy, wydmy i zalewowe pastwiska. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa stwierdzono 16 stanowisk.

Rybitwa czarna *Chlidonias Niger*

Gniazduje w całym kraju, głównie na północy i wschodzie. W okresie lęgowym rybitwa czarna zamieszkuje głównie doliny rzeczne i inne obszary bagniste, gdzie jako miejsca lęgu preferuje płytkie stawy, torfianki, starorzecza, jeziora, zbiorniki zaporowe czy niewielkie oczka wodne. Warunkiem koniecznym do osiedlenia się jest występowanie roślinności pływającej (np. osoki aloesowatej, grążela, podtopionych kęp turzyc), niewielkie falowanie wody, mała penetracja terenu przez ludzi. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 2 stanowiska.

Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*

Rybitwa rzeczna jest typowym gatunkiem nizu. W górach pojedyncze pary notowano w Karpatach Zachodnich, na Dunajcu. Najczęściej występuje na nieuregulowanym, środkowym fragmencie Wisły. Gnieździ się zarówno w rejonach

przymorskich (zatoki, zalewy, mierzeje), jak i na śródlądziu (stawy, jeziora, doliny rzek). Preferuje płaskie, piaszczyste i żwirowe plaże, wybierając miejsca z niską i niezbyt gęstą roślinnością. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 60 stanowisk.

Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*

Sieweczka rzeczna gnieździ się w rozproszeniu na terenie całego kraju, liczniej występując w dolinach większych rzek. Najliczniej występuje na Pomorzu i Mazurach. Zamieszkuje rozległe, otwarte tereny, z reguły piaszczyste lub pokryte skąpą roślinnością, położone w pobliżu płytkiej wody. Naturalnym siedliskiem są nieuregulowane koryta dużych i średnich rzek niżowych, gdzie zasiedla piaszczyste osypiska i wyspy w nurcie. W dolinach rzecznych gnieździ się również na murawach kserotermicznych i wydmach w tarasie zalewowym, jeśli w pobliżu może znaleźć dogodne żerowiska. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 13 stanowisk.

Krzyżówka *Anas platyrhynchos*

Krzyżówka jest pospolitym i powszechnie znanym gatunkiem kaczki. Jest to gatunek o szerokiej tolerancji ekologicznej. Gnieździ się we wszystkich typach siedlisk związanych z obecnością płytkich i eutroficznych zbiorników wodnych, których brzegi porośnięte są gęstą i niską roślinnością. Występuje nad jeziorami i stawami, wolno płynącymi rzekami, na wszelkiego rodzaju terenach podmokłych, łąkach, turzycowiskach, parkach miejskich, na oczkach śródpolnych i śródleśnych. W zasięgu Nadleśnictwa zlokalizowano 3 stanowiska.

4.4. Ssaki

Spośród większych, rzadko spotykanych zwierząt, które zostały objęte ochroną występują na tych terenach bobry, wydry i wilki. Są to gatunki wymienione w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000.

Tamy bobrowe

Bóbr europejski – *Castor fiber*

Tabela XIX Wykaz ssaków występujących na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział Poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Uwagi
							projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Owadożerne <i>Insectivora</i>									
1.	Jeż europejski <i>Erinaceus europaeus</i>								ochrona częściowa (1)
2.	Kret <i>Talpa europaea</i>						ochrona częściowa – osobniki znajdujące się poza terenem ogrodów, upraw ogrodniczych, szkółek leśnych, trawiastych lotnisk, ziemnych konstrukcji hydrotechnicznych oraz obiektów sportowych		
Nietoperze, rękoskrzydłe (<i>Chiroptera</i>)									
3.	Mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>								ochrona ścisła (1), (3), x
4.	Gacek brunatny <i>Plecotus auritus</i>								ochrona ścisła (1), (3), x
5.	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>								ochrona ścisła (1), (3), x
6.	Mopek zachodni <i>Barbastella barbastellus</i>								ochrona ścisła (1), (3), x
7.	Nocek Natterera <i>Myotis nattereri</i>								ochrona ścisła (1), (3), x
Zajacowate <i>Lagomorpha</i>									
7.	Zając szarak <i>Lepus europaeus pallas</i>								

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział Poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Uwagi
							projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Parzystokopytne Artiodactyla									
25.	Dzik <i>Sus scrofa</i>								
26.	Jeleń <i>Cervus elaphus</i>								
27.	Sarna <i>Capreolus capreolus</i>								
28.	Łoś <i>Alces alces</i>								całoroczny okres ochronny
29.	Daniel <i>Dama dama</i>								

* – gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty

(1) – gatunki, których dotyczy zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia

(3) – gatunek, którego dotyczy zakaz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie

(x) – gatunki zwierząt wymagające ochrony czynnej

Bóbr - Typowym miejscem bytowania bobra są doliny i brzegi rzek, strumieni, rowów melioracyjnych, brzegi jezior, wokół których rosną drzewa o miękkim drewnie. Bardzo ważną rolę u bobrów odgrywa dostęp do wody, jej jakość nie ma większego znaczenia. Wśród zwierząt bobry stanowią specyficzny wyjątek posiadając umiejętność przystosowywania środowiska do swoich potrzeb. Dzięki ogromnej zmienności osobniczej psychiki, one same potrafiły również przystosować się do nowych warunków życia w świecie tak bardzo zmienionym przez człowieka (intensyfikacja produkcji przemysłowej, rolnej, zanieczyszczenie wód powierzchniowych, melioracja rozległych terenów, regulacja rzek itp.). Bóbr jest ziemnowodnym zwierzęciem roślinożernym, a jego pokarm w okresie wegetacyjnym stanowią rośliny wodne i nabrzeżne o nie zdrewniałych pędach (m. in. grązel, pałka, trzcina, tatarak, skrzyp). Z nadejściem końca okresu wegetacyjnego bóbr jest zmuszony do przejścia na inny rodzaj pożywienia. Odżywia się wówczas korą z gałęzi drzew takich jak: topole, osiki, wierzy, nie gardzi również dębem, sosną i świerkiem. Około 200 gatunków roślin zielnych i 100 drzew i krzewów stanowi jadłospis bobra. Zróżnicowanie to jest uzależnione od możliwości dostępu do pokarmu. Pożywienie magazynowane na zimę jest zatapiane na tratwach pod wodą, czasami w norach. Stawy bobrowe utrzymują wodę na stosunkowo stałym poziomie. Efekty prac wykonywanych przez bobry zmieniają charakter i kształt linii brzegowej cieków i zbiorników wodnych. Środowisko zmienia się uzyskując naturalny charakter z bujną roślinnością i bogatym światem zwierząt. Następuje zmiana warunków hydrologicznych, a rozlewiska magazynują duży procent wody w zlewni. Lokalnie podwyższa się poziom wody gruntowej.

Do XVIII wieku bóbr zasiedlał niemal całą Europę, lecz w ciągu ostatnich 200 lat jego populacja tak bardzo się zmniejszyła, że gatunkowi temu groziło wyginięcie. Dzięki ścisłej ochronie i reintrodukcji (wsiedlaniu bobrów w miejsce ich pierwotnego występowania) ich sytuacja zmieniła się na lepsze. W Polsce, szczególnie w województwach północno-wschodnich, bóbr rozprzestrzenił się coraz bardziej i obecnie należy do gatunków, które zostały wyprowadzone z zagrożenia. W roku 2000 szacowano, że populacja bobra w kraju osiągnęła poziom około 18 000 sztuk (A. Czech 2000). W 2003 r. w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na podstawie ankiet przeprowadzonych w nadleśnictwach w całym kraju liczebność gatunku

oceniano na 20 661 osobników (A. Czech 2004). W 2007 r. liczbę bobrów szacowano na 27-30 tysięcy osobników (A. Czech), według danych GUS w 2012 r. było ich już 80 tysięcy (dane szacunkowe).

Wydra. Również liczebność wydry wykazuje w ostatnich latach wyraźną tendencję wzrostową. Miejscem występowania wydry są wszelkiego rodzaju zbiorniki wód słodkich: stawy, jeziora, rzeki i kanały szczególnie o zalesionych brzegach. Jest ssakiem doskonale przystosowanym do życia w wodzie. Lęgowiska wydry stanowią nory o skomplikowanej budowie, wykopane przeważnie nad brzegiem rzeki pod zwisającymi gałęziami drzew. Żyje najczęściej pojedynczo (szczególnie samce poza okresem godowym) lub w grupach rodzinnych. Wydra jest aktywna głównie w nocy. Jej pożywienie stanowią przede wszystkim ryby, ale uzupełnia pokarm również żabami, rakami rzadziej ptactwem wodnym i drobnymi gryzoniami.

Wilk – *Canis lupus* drapieżnik należący do rodziny psowatych – *Canidae* jest największym żyjącym w Europie przedstawicielem tej rodziny. Wilki żyją w grupach rodzinnych zwanych watahami. W skład watahy wchodzi dominujący samiec alfa i dominująca samica alfa (para ta jest jedyną parą rozmnażającą się w watasze), ich potomstwo z ostatnich 2-3 lat oraz wilki nie spokrewnione zaakceptowane przez dominującą parę, które przyłączyły się do grupy. Opiekę nad potomstwem dominującej pary sprawują nie tylko rodzice, ale również inni członkowie grupy. Każda grupa rodzinna zajmuje stałe terytorium, które jest w specyficzny dla wilków sposób znakowane i bronione. Terytoria poszczególnych watah mogą częściowo na siebie zachodzić. Według badań prowadzonych na obszarze Polski, terytorium jednej watahy zajmuje około 170-350 km². Pokarm wilków w 70-80% stanowią jelenie, a następnie sarny i dziki. Niewielkim procentowo uzupełnieniem tej diety są zające, małe drapieżniki, gryzonie, gady, płazy, owady i pokarm roślinny. Wilki nie gardzą również padliną. Przez znaczną część roku prowadzą koczowniczy tryb życia (gdy szczeniaki są na tyle duże by przemieszczać się na większe odległości). Podczas łowieckich wypraw pokonują kilkadziesiąt kilometrów. Natomiast wiosną i latem po urodzeniu się szceniąt prowadzą bardziej osiadły tryb życia. Polują wówczas w promieniu około 30 km od strefy centralnej, która stanowi obszar o dogodnych do rozwoju warunkach. „W świetle wyników polskich i zagranicznych badań drapieżniki te pełnią niezwykle

istotną rolę w lesie eliminując osobniki, które obniżają zdrowotną kondycję kopytnych. Zdecydowanie częstsze zabijanie samic i osobników młodych sprzyja prawidłowej strukturze płciowej i wiekowej jeleniowatych, a także reguluje ich liczebność.” (S. Nowak, R.W. Mysłajek „Tropem wilka” 2000)

W listopadzie 2013 r. niedaleko obwodnicy Świecia, na polu znaleziono tuszę padłego wilka. Za zgodą Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy został on spreparowany i przekazany do Ośrodka Edukacji Leśnej „Dąbrówka”.

W Nadleśnictwie Dąbrowa nie stwierdzono stale występującej watahy, natomiast widywane są tropy, resztki ofiar, szczególnie w okresie zimowym.

Tusza padłego wilka (fot. K. Kortas)

W na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa, OHZ Dąbrowa prowadzona jest od 2008 r. Zarodowa Hodowla Daniela. Zagroda ta znajduje się przy leśnictwie Kotówka. Głównym celem prowadzenia zagrody jest wzbogacenie puli genowej, wolnożyjącej populacji danieli na terenie Nadleśnictwa. Każdego sezonu z zagrody wypuszcza się na wolność kilkanaście osobników.

Stado danieli (fot. A. Szymański)

5. Szczególne formy ochrony przyrody

Ochrona najcenniejszych składników przyrody została uregulowana ustawą o ochronie przyrody z dnia 16.04.2004 r. (Dz.U. nr 92 poz. 880 z 30.04.2004 r. wraz z późniejszymi zmianami (Dz.U. z 2009 r. nr 151, poz. 1220, nr 157, poz. 1241, nr 215, poz. 1664; z 2010 r. nr 76, poz. 489, nr 119, poz. 804; z 2011 r. nr 34, poz. 170, nr 94, poz. 549, nr 208, poz. 1241, nr 224, poz. 1337), która określa objekty i obszary podlegające prawnej ochronie i zalicza je do tzw. form ochrony przyrody. W myśl ustawy formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin i zwierząt. Szczegółowe informacje o chronionych roślinach i zwierzętach zostały zamieszczone w rozdziałach: 3.4. i 4.

5.1. Rezerwaty

W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa znajdują się cztery zatwierdzone rezerwaty przyrody: „Jezioro Fletnowskie”, „Ostnicowe parowy Gruczna”, „Grabowiec”, „Śnieżynka.

5.1.1. Rezerwat „Jezioro Fletnowskie”

Rezerwat „Jezioro Fletnowskie” to rezerwat częściowy o powierzchni ogólnej 25,21 ha, utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 grudnia 1995 r. (M.P. Nr 5, poz. 44 z dnia 23 stycznia 1996 r.), w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych unikalnej pod względem geomorfologicznym rynny Jeziora Fletnowskiego przecinającej południkowo basen grudziądzki. Rezerwat położony jest w zlewni rzeki Raczki będącej dopływem Mątaawy. Rynna fletnowska ma długość 10 km i rozpoczyna się w pobliżu Bzowa położonego na wysoczyźnie. Stąd biegnie około 1,5 km na południe. Szerokość tego fragmentu rynny wynosi 250 m a głębokość 20 m. W przedłużeniu jeziora istnieje zagłębienie o szerokości 500 m i głębokości 10m. tzw. rynna fletnowska. Jest ona ważnym obiektem dla oceny i datowania rozwoju Doliny Dolnej Wisły w czasie ostatniego zlodowacenia i stanowi przykład procesów geomorfologicznych i tworzenia się form rzeźby terenu. Na terenie rezerwatu występują zbiorowiska szuwarów wielkoturzycowych i szuwarów trawiastych. W środkowej części znajdują się zbiorowiska rzęsy i spirodeli wielokorzeniowej, tworzące duże skupienia na całej powierzchni.

Rezerwat położony jest w Nadleśnictwie Dąbrowa, obrębie Laskowice, leśnictwie Bojanowo w oddziałach: 28a,g,h,~b,~c,~d; 39a,b,c,~c, w tym powierzchnia nieleśna (bagny, jezioro) wynosi 7,96 ha.

Na podstawie Rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego nr 246/00 z dnia 7 grudnia 2000r. zatwierdzony został plan ochrony rezerwatu „Jezioro Fletnowskie” na lata 1998 – 2017.

Na dzień dzisiejszy nie opublikowano jeszcze zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy dotyczącego „Identyfikacji oraz określenia sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń

wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu”, jak również zarządzenia mającego na celu „Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji”.

W planie urządzeniowym, ze względu na specyfikę, stan zdrowotny i sanitarny oraz wielkość rezerwatu nie zaprojektowano żadnych wskazań gospodarczych (ochronnych).

Fragment rezerwatu „Jezioro Fletnowskie”

5.1.2. Rezerwat „Ostnicowe parowy Gruczna”

„Ostnicowe parowy Gruczna” – to rezerwat częściowy o powierzchni ogólnej 23,79 ha, utworzony na podstawie Rozporządzenia nr 93/99 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 maja 1999 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 36, poz. 267), w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych urozmaiconych wcięć erozyjnych, od płytkich i wąskich do szerokich i wydłużonych, przechodzących w głębokie jary zbocza doliny Wisły, z unikalną florą roślinności kserotermicznej, stanowiącą wyjątkową wartość naukową. Występują tu również podlegające ochronie zespoły roślin reliktowych m.in. ostnica Jana (*Stipa joannis*).

Rezerwat położony jest w obrębie Laskowice, leśnictwie Terespol, oddział: 384d, f, g, h.

Na podstawie zarządzenia nr 0210/27/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013r. ustanowiony został plan ochrony rezerwatu przyrody „Ostnicowe parowy Gruczna” na okres 20 lat. Cały obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej. Po przeprowadzeniu identyfikacji i oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych opracowano listę działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji. Jednym z głównych zagrożeń w rezerwacie „Ostnicowe parowy Gruczna” jest zaprzestanie użytkowania muraw oraz sukcesja krzewów i drzew. W planie ochrony rezerwatu zaplanowano wycinanie rozprzestrzeniających się krzewów oraz podrostu drzew (za wyjątkiem rzadkich gatunków róż : *Rosa agrestis*, *Rosa macranta* i *Rosa tomentosa*), wykaszanie muraw i łąk (po 15 sierpnia) lub wypasanie owiec lub kóz na ich obszarze (w terminie od 1 maja do 15 października). Ponadto fragmenty rezerwatu na wysoczyźnie zostały zaorane pod uprawę. Wskazano zatem na konieczność oznaczenia punktów granicznych rezerwatu oraz pozostawienie do zadarnienia zaorywanych powierzchni, a następnie koszenie lub wypasanie. Jednocześnie w związku z brakiem infrastruktury drogowej umożliwiającej swobodny wywóz materii organicznej z rezerwatu, przewiduje się możliwość składowania martwego drewna w obrębie drzewostanów. Dopuszcza się również, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, składowanie pozostałej biomasy w wybranych

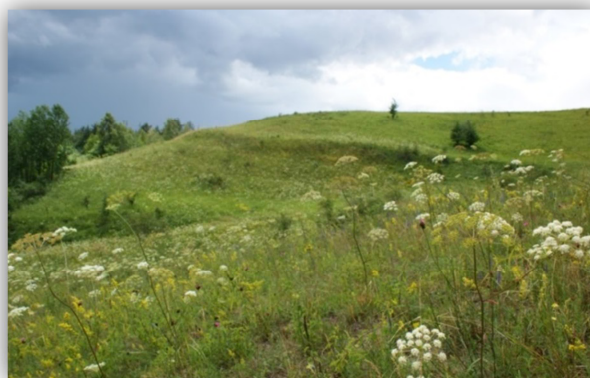
punktach rezerwatu (w obniżeniach z trzcinnikiem lub pod grupami drzew) lub jej wypalanie w stosach po wysuszeniu (poza płacami muraw).

W celu ograniczenia potencjalnych zagrożeń zewnętrznych, na podstawie zarządzenia nr 0210/26/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013r. wyznaczona została otulina rezerwatu w odległości 20 m od jego granic, na łącznej powierzchni 9,56 ha.

Zmiana określonej w Rozporządzeniu Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 12 maja 1999 r. powierzchni rezerwatu z 23,82 ha na 23,79 ha wynika z aktualizacji danych ewidencji gruntów i nie jest związana z korektą zmiany granic rezerwatu.

W planie urządzeniowym, ze względu na brak drzewostanów w rezerwacie nie zaprojektowano żadnych wskazań gospodarczych (ochronnych).

Ze względu na częste przypadki naruszenia granic rezerwatu, Nadleśnictwo Dąbrowa dokona wznowienia granic działek w rezerwacie na odcinku graniczącym z gruntami ornymi innej własności.

Fragment rezerwatu „Ostnicowe parowy Gruczna”

5.1.3. Rezerwat „Grabowiec”

„Grabowiec” – jest rezerwatem częściowym o powierzchni ogólnej 27,38 ha, utworzonym na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 lipca 1997 r. (M.P. Nr 56, poz. 535 z dnia 8 września 1997 r.), w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych grądu zboczowego z chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin m.in. lilia złotogłów (*Lilium martagon L.*), wawrzynek wilczełyko (*Daphne mezereum L.*), kruszczyk szerokolistny (*Epipactis helleborine L.*). W drzewostanach pochodzenia naturalnego, które tworzą rezerwat „Grabowiec” dominującymi gatunkami są graby, dęby i buki usytuowane między licznymi wąwozami i wzniesieniami, które urozmaicają teren rezerwatu.

Rezerwat położony jest w obrębie Laskowice, leśnictwie Grabowiec, w oddziałach: 234a, 235k, ~c, 243g, 244c, d, ~b, d~.

Na podstawie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015r. ustanowiony został plan ochrony rezerwatu przyrody „Grabowiec” na okres 20 lat. W rezerwacie wyznaczony został obszar ochrony ścisłej oraz czynnej. Ochronę ścisłą zaplanowano w miejscach gdzie nie przewiduje się występowania zagrożeń zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych co wpływa na zachodzenie naturalnych procesów w siedliskach leśnych i nieleśnych rezerwatu. Działania na obszarze ochrony czynnej (oddz.235k, oddz.244c) zaplanowane zostały w celu eliminacji lub ograniczenia istniejących zagrożeń. Głównym zagrożeniem w rezerwacie jest występowanie i ekspansja gatunków drzew obcego pochodzenia. W związku z tym na terenie rezerwatu uznano za potrzebne usuwanie podrostu oraz dojrzałych okazów drzew gatunków obcego pochodzenia tj. robinii akacyjowej oraz dębu czerwonego. Dodatkowo w oddz. 244c zaplanowano usunięcie 50% świerka pospolitego, jako gatunku obcego ekologicznie w lasach grądowych. Wszystkie zabiegi zaplanowane w ramach programu ochrony rezerwatu wykonywać należy poza okresem lęgowym ptaków trwającym od 15 maja do 31 sierpnia.

W planie urządzenia lasu nie zaprojektowano wskazań gospodarczych na obszarze rezerwatu. Należy wykonać zadania wynikające z Planu Ochrony Rezerwatu.

Fragment rezerwatu „Grabowiec”

5.1.4. Rezerwat „Śnieżynka”

„Śnieżynka” – to rezerwat częściowy o powierzchni ogólnej 2,76 ha, utworzony na podstawie Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12 listopada 1996 r. (M.P. z 1996 r. Nr 75, poz. 690), w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych rzadkiego w północnej Polsce stanowiska śnieżyczki przebiśnieg (*Galanthus nivalis*). Rezerwat położony jest na fragmencie śródpolnego wąwozu rozcinającego pofałdowany teren Wysoczyzny Świeckiej. Dnem wąwozu płynie strumyk, w którym zwalone pnie i konary drzew tworzą liczne zakola i spiętrzenia wody. Stoki wąwozu porastają drzewa liściaste, głównie: lipa, dąb, grab, jesion i wiąz. W rezerwacie zinwentaryzowano ponad 130 gatunków roślin naczyniowych, w tym śnieżyczkę przebiśnieg tworzącą rozległe kobierce.

Na podstawie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011r. ustanowiony został plan ochrony rezerwatu przyrody „Śnieżynka” na okres 20 lat. Ochronie czynnej podlega cały obszar rezerwatu. Na podstawie identyfikacji i oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych za największe zagrożenie dla rezerwatu uznano brak odnowień naturalnych powiązany z presją zwierzyny. W ramach działań ochronnych wskazano kontrolę terenu rezerwatu w zakresie stanu odnowienia naturalnego, a także podsadzanie gatunków zgodnych z siedliskiem lub zabezpieczenie istniejących odnowień naturalnych.

Rezerwat położony jest w zasięgu granic administracyjnych Nadleśnictwa Dąbrowa (obręb Laskowice), jednak nie znajduje się on na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo.

Tabela XX Rodzaje i typy rezerwatów w Nadleśnictwie Dąbrowa według klasyfikacji prof. E. Symonides

Rezerwat	Jezioro Fletnowskie	Ostnicowe parowy Gruczna	Grabowiec	Śnieżynka
1	2	3	4	5
Rodzaj rezerwatu	Krajobrazowy	Stepowy	Leśny	Florystyczny
Symbol	K	St	L	Fl
Typ wg przedmiotu ochrony	Geologiczny i glebowy	Biocenotyczny i fizjocenotyczny	Fitocenotyczny	Florystyczny
Symbol	PGg	PBf	PFi	PFi
Podtyp wg przedmiotu ochrony	skał, minerałów, osadów, gleb i wydm	biocenozy naturalnych i półnaturalnych	zbiorowisk leśnych	roślin zielnych i krzewinek
Symbol	smg	bp	zl	zl
Typ wg typu ekosystemu	Różnych ekosystemów	Łąkowy, pastwiskowy, murawowy zaroślowy	Leśny i borowy	Leśny i borowy
Symbol	EE	Eł	EL	EL
Podtyp wg typu ekosystemu	mozaiki różnych ekosystemów	muraw kserotermicznych	lasów nizinnych	lasów nizinnych
Symbol	me	mk	lni	lni

Tabela XXI Ogólna charakterystyka rezerwatów

Lp.	Nazwa rezerwatu	M.P. nr poz. rok	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia w ha według		Ważniejsze		Powierzchnia w ha		Uwagi
			oddział poddział	gmina leśnictwo	przedmiotu ochrony	typu środowiska	MP	planu ochrony	zbiorowiska zespoły roślinne	grupy zwierząt	badawcza	kontrolna	
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	Jezioro Fletnowskie	M.P. Nr 5 Poz. 44 1996	28a,f 39a,b,c	Dragacz Bojanowo	Geologiczny i glebowy, form tektonicznych i erozyjnych	Różnych ekosystemów, lasów i wód	25,21	25,21	<i>Ols porzeczkowy (Ribo nigri-Alnetum)</i> <i>Łęg jesionowo-olszowy (Circae-Alnetum)</i>				
2.	Ostnicowe parowy Gruczna	Dz. U. Woj. Kuj.-Pom. Nr 36 poz. 267 1999	384d,f,g,h	Świecie Terespol	Florystyczny, roślin na granicy zasięgu	Łąkowy, pastwiskowy, murawowy i zaroślowy, muraw kserotermicznych	23,82	23,79	<i>Zbiorowiska roślin kserotermicznych z ostnicą Jana (Potentillo-Stipetum)</i>				
3.	Grabowiec	M.P. Nr 56 poz. 535 1997	234a,f 235g 243g 244c,d	Świecie Grabowiec	Fitocenotyczny, zbiorowisk leśnych	Leśny i borowy, lasów nizinnych	27,38	27,38	<i>Grąd środkowo-europejski (Galio-Carpinetum)</i> <i>Grąd zboczowy (Aceri Tilletum)</i>				
4.	Śnieżynka	M.P. Nr 75 poz. 690 1996		Świecie	Florystyczny, roślin zielnych i krzewinek	Leśny i borowy, lasów nizinnych	2,76	2,76	<i>Grąd subkontynentalny (Tilio-Carpinetum)</i>				

Tabela XXII Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwachach

Lp.	Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celów ochrony	Metody ochrony		Uwagi
							dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Jezioro Fletnowskie	Zachowanie naturalnej formy jeziora wraz z otaczającym je ekosystemem leśnym	Zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych unikalnej pod względem geomorfologicznym rynn jeziora Fletnowskiego przecinającej południkowo basen grudziądzki	Powolna sukcesja polegająca na zarastaniu jeziora roślinnością krzewiastą i drzewiastą.	Zakłócenia stosunków wodnych	W pełni możliwa	Objęcie ochroną rezerwatową	Bieżące działania mające na celu utrzymanie niezmiennych stosunków wodnych	Plan ochrony na lata 1998-2017
2.	Ostnicowe parowy Gruczna	Zachowanie zbocza Doliny Wisły z unikatową roślinnością kserotermiczną	Zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych urozmaiconych wcięć erozyjnych, od płytkich i wąskich do szerokich i wydłużonych, przechodzących w głębokie jary zbocza doliny Wisły, z unikalną florą roślinności kserotermicznej, stanowiącą wyjątkową wartość naukową	Ekspansja roślinności krzewiastej i drzewiastej	Zaprzestanie użytkowania muraw i łąk oraz sukcesja krzewów i drzew w obrębie muraw kserotermicznych, muraw napiaskowych i łąk świeżych.	W pełni możliwa	Objęcie ochroną rezerwatową	Wycinanie rozprzestrzeniających się krzewów oraz podrostu drzew, wykaszanie muraw i łąk lub wypasanie owiec lub kóz na ich obszarze	Plan ochrony na lata 2013-2032
3.	Grabowiec	Ekosystem leśny o charakterze naturalnym	Zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych grądu zboczowego z chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin zielnych	Grądowanie (stopniowa, naturalna eliminacja gatunków wprowadzonych sztucznie na rzecz gatunków charakterystycznych dla grądu)	Obecność gatunków obcych geograficznie, które występują i rozprzestrzeniają się w drzewostanie – robinia akacyjowa, dąb czerwony	W pełni możliwa	Objęcie ochroną rezerwatową	Usunięcie robinii akacyjowej i dębu czerwonego z drzewostanu i podszytu, jednorazowo poza okresem lęgowym ptaków (od 15 maja do 31 sierpnia)	Plan ochrony na lata 2015-2034
4.	Śnieżynka	Zachowanie stanowiska śnieżyczki przebiśnieg (<i>Galanthus nivalis</i>)	Zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych rzadkiego w północnej Polsce stanowiska śnieżyczki przebiśnieg (<i>Galanthus nivalis</i>)	Zachodzenie naturalnej sukcesji na obrzeżach, na terenach porolnych	Brak odnowień naturalnych powiązany z presją zwierzyny.	W pełni możliwa	Objęcie ochroną rezerwatową	Kontrola terenu rezerwatu w zakresie stanu odnowienia naturalnego, a także podsadzanie gatunków zgodnych z siedliskiem lub zabezpieczenie odnowień naturalnych.	Plan ochrony na lata 2011-2030

5.2. Parki krajobrazowe

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe, w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. W odróżnieniu od rezerwatów przyrody, parki krajobrazowe nie są obszarami wyłączonymi z działalności gospodarczej. Gospodarowanie na ich terenie obłożone jest jedynie ograniczeniami zapewniającymi zachowanie wyżej wymienionych wartości.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody utworzenie parku krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody, po uzgodnieniu z właściwą miejscowo radą gminy.

Fragmenty lasów Nadleśnictwa Dąbrowa znajdują się w zasięgu dwóch parków krajobrazowych: Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego i Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Nadwiślański Park Krajobrazowy został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 20/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2005 roku. Park powstał z podziału Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły w skład, którego weszły funkcjonujące wcześniej: Chełmiński Park Krajobrazowy i Nadwiślański Park Krajobrazowy. Oba te parki wspólnie tworzą największy w województwie kujawsko - pomorskim zespół prawnie chroniony tj. „Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego” o powierzchni ponad 60 tys. ha. Nadwiślański Park Krajobrazowy ma powierzchnię 33306,5 ha w tym powierzchnia gruntów Nadleśnictwa Dąbrowa wynosi ponad 6160 ha i obejmuje fragmenty obrębu Dąbrowa i Laskowice.

Obszar parku charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem geomorfologicznym zboczy doliny Wisły i terenów przyległych, z wieloma typami ekosystemów: rozległej rzeki nizinnej z piaszczystymi i żwirowymi łakami, przylegającymi do brzegów łąkami, starorzeczami, lasami łęgowymi, aktywnymi geologicznie zboczami i dolinkami erozyjnymi. Różnorodność typów siedlisk przyczynia się do bogactwa świata roślinnego i zwierzęcego na terenie parku.

Celem jego utworzenia jest zachowanie mozaikowości krajobrazu lewobrzeżnej części Doliny Dolnej Wisły.

Wdecki Park Krajobrazowy utworzony na mocy Rozporządzenia Nr 52/93 Wojewody Bydgoskiego z dnia 16 lutego 1993 roku. Aktualnie obowiązuje jednak Rozporządzenie Nr 29/2004 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 2 listopada 2004 roku w sprawie Wdeckiego Parku Krajobrazowego. Obszar parku należy do zlewni Wisły i jej lewego dopływu rzeki Wdy, którą charakteryzują liczne meandry i zwężenia. Swoim zasięgiem obszar parku obejmuje dwa powiaty: świecki (Drzycim, Jeżewo, Lniano, Osie, Warlubie) i tucholski (Cekcyn, Śliwice). Wzdłuż całego swojego biegu Wda przyjmuje liczne dopływy. Najważniejsze z nich to Ryszka, Sobińska Struga i Prusina. Podczas wiosennych roztopów lub większych opadów woda zatrzymywana jest w niewielkich bezodpływowych zagłębieniach terenu. Nieliczne nie zatopione fragmenty terenu tworzą malownicze wyspy, wśród których największa zwana jest Maderą. Typowym elementem krajobrazu są liczne jeziora rynnowe i wytopiskowe. Szczególne walory przyrodnicze, duże zróżnicowanie rzeźby terenu, gleb, klimatu oraz wód znajduje swoje odzwierciedlenie w bogactwie flory i fauny. W czystych wodach Wdy żyje pstrąg potokowy i rzadko spotykany lipień. Na terenie parku występuje wiele interesujących gatunków roślin takich jak: mącznica lekarska, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, storczyk plamisty i trzy gatunki rosiczek (pośrednia, okrągłolistna i długolistna). Tereny podmokłe są również doskonałym siedliskiem dla awifauny (bocian czarny, gągoł, bielik, biegus zmienny, kania ruda, zimorodek, błotniak stawowy). Powierzchnia Wdeckiego Parku Krajobrazowego (wraz z otulinami) wynosi 23786,39 ha. Powierzchnia gruntów Nadleśnictwa Dąbrowa w granicach WPK wynosi około 545 i obejmuje oba obręby leśne (Dąbrowa i Laskowice).

Lokalizacja parków krajobrazowych na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez Nadleśnictwo Dąbrowa została wprowadzona do bazy opisów taksacyjnych w ramach grup powierzchni (obszarów chronionych).

Granice parków krajobrazowych zostały naniesione na mapę sytuacyjno-przeładową walorów przyrodniczo-kulturowych i wprowadzone do bazy leśnej mapy numerycznej w ramach SLMN.

5.3. Obszary Chronionego Krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary chronionego krajobrazu obejmując cenne z przyrodniczego punktu widzenia tereny, pełnią rolę ekologicznego łącznika pomiędzy wszystkimi formami przyrody, układając się w rezultacie w system obszarów chronionych. Ograniczenia gospodarowania na tych obszarach dotyczą głównie tych form, które są zagrożeniem dla stałości przyrody.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dąbrowa znajdują się cztery obszary chronionego krajobrazu:

- **Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu** - obszar obejmuje niewielki fragment Wysoczyzny Świeckiej, znajdujący się w sąsiedztwie Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego. Stanowi kontynuację walorów przyrodniczych tego parku. Obejmuje trzy strefy krawędzi wysoczyzny w Dolinie Dolnej Wisły ujęte w trzy podobszary ze względu na brak ciągłości walorów krajobrazowych. Krawędź charakteryzują duże deniwelacje (40-50 m), liczne wcięcia erozyjne, malownicze wąwozy i występująca incydentalnie roślinność stepowa. Podobszar część południowa obejmuje krawędź wysoczyzny w okolicach Gruczna. Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu (część południowa) powołany został na mocy Rozporządzenia Wojewody Bydgoskiego nr 9/91 z dnia 14 czerwca 1991 roku. Aktualnie obowiązuje jednak Uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr X/232/15 z dnia 24 sierpnia 2015 roku powołująca wymieniony obszar i odwołujące wszystkie powyższe

rozporządzenia. Powierzchnia obszaru w stanie posiadania Nadleśnictwa Dąbrowa wynosi 1,79 ha i jest zlokalizowana w obrębie Laskowice, leśnictwo Terespol, oddz. 283h.

- **Wschodni Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich** - położony jest na terenach sandrowych we wschodniej części Borów Tucholskich. Charakteryzuje się znacznym udziałem wód powierzchniowych o dużych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i rekreacyjnych. Jest także pomostem ekologicznym między parkami krajobrazowymi Wdeckim i Nadwiślańskim. Celem ochrony tego obszaru jest zachowanie różnorodności biologicznej kompleksu Borów Tucholskich. Wschodni Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich powołany został na mocy Rozporządzenia Wojewody Bydgoskiego Nr 9/91 z dnia 14 czerwca 1991 roku. Aktualnie obowiązuje jednak Uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr X/231/15 z dnia 24 sierpnia 2015 roku powołująca wymieniony obszar i odwołujące wszystkie poprzednie rozporządzenia. Powierzchnia ogólna Wschodniego OChK Borów Tucholskich wynosi 25645 ha. W stanie posiadania Nadleśnictwa Dąbrowa znajduje się blisko 11300 ha zlokalizowanych w obrębie Dąbrowa i Laskowice.
- **Świecki Obszar Chronionego Krajobrazu** - położony jest na terenie Równiny Świeckiej rozciętej doliną rzeki Wdy. Posiada duże walory krajobrazowo-estetyczne, a na jego terenie znajduje się min. zbiornik w Gródku. Celem ochrony obszaru jest zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk Wysoczyzny Świeckiej za pomocą racjonalnej gospodarki leśnej. Świecki Obszar Chronionego Krajobrazu powołany został na mocy Rozporządzenia Wojewody Bydgoskiego Nr 9/91 z dnia 14 czerwca 1991 roku. Aktualnie obowiązuje jednak Uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr X/230/15 z dnia 24 sierpnia 2015 roku powołująca wymieniony obszar i odwołujące wszystkie poprzednie rozporządzenia. Powierzchnia ogólna Świeckiego OChK wynosi 2441.71 ha. Powierzchnia obszaru w stanie posiadania Nadleśnictwa wynosi około 1920 ha i jest zlokalizowana w obrębie Laskowice, w leśnictwach Bedlenki i Gródek.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Stelchno** – pod względem fizycznym – geograficznym jezioro Stelchno położone jest w makroregionie Pojezierza

południowo – pomorskiego i mezoregionie Wysoczyzny Świeckiej. Powierzchnia jeziora wynosi 154,5 ha a jego maksymalna głębokość to 10,3 m. Na powierzchni jeziora znajdują się dwie wyspy o łącznej powierzchni 1 ha i 700 m długości linii brzegowej. W jeziorze Stelchno występuje wiele gatunków ryb. Ponadto można tu natrafić na okazy żółwia błotnego, różnorodne gatunki jaszczurek i innych gadów, poza tym ptaków, płazów, raków, mięczaków, owadów i motyli. Jezioro posiada I klasę czystości wód i bardzo dużą ich przejrzystość sięgającą nawet do 7 m. Celem powołania tego obszaru jest ochrona zbiornika wody powierzchniowej jeziora Stelchno wraz z roślinnością okalającą oraz ochrona gatunków fauny i flory, w tym gatunków bardzo rzadkich. Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Stelchno powołany został na mocy Uchwały Rady Gminy Nr 170/XXVII/94 z dnia 21 lutego 1994. Aktualnie obowiązują jest Uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr X/257/15 z dnia 24 sierpnia 2015 roku powołująca wymieniony obszar. Powierzchnia ogólna OChK Jezioro Stelchno wynosi 194,97 ha, w tym powierzchnia gruntów Nadleśnictwa Dąbrowa wynosi około 17 ha. Granica terenu jest ściśle powiązana z linią brzegową jeziora i została wyznaczona jako pas ochronny o szerokości 50 m wokół jeziora Stelchno.

Położenie obszarów chronionego krajobrazu na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez Nadleśnictwo Dąbrowa zostało wprowadzone do bazy opisów taksacyjnych w ramach grup powierzchni (obszarów chronionych).

Granice obszarów chronionego krajobrazu zostały naniesione na mapę sytuacyjno-przeładową walorów przyrodniczo-kulturowych i wprowadzone do bazy leśnej mapy numerycznej w ramach SLMN.

5.4. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W myśl ustawy o ochronie przyrody zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Zgodnie z ustawą wprowadzenie ochrony w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy.

Fragmety lasów Nadleśnictwa Dąbrowa znajdują się w zasięgu Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Dolina rzeki Sobińska Struga.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Dolina rzeki Sobińska Struga został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 14/97 Wojewody Bydgoskiego z dnia 14 kwietnia 1997 roku. Zespół obejmuje dolinę rzeki Sobińska Struga, jedną z najpiękniejszych dolin rzecznych w tej części Borów Tucholskich. Dolinę otaczają liczne łąki, murawy kserotermiczne i acydofilne, lasy mające charakter grądów i olsów. Na zboczach występują obszary źródliskowe. Jest to siedlisko liczego ptactwa wodno – błotnego, rzadkich roślin chronionych a także cenne zbiorowiska turzyc wysokich *Caricetum paniculatae*.

Powierzchnia zespołu na gruntach Nadleśnictwa wynosi około 80 ha, i jest zlokalizowana w obrębie Dąbrowa. Powierzchnia ta pokrywa się z fragmentem Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Lokalizacja zespołu przyrodniczo-krajobrazowego na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez Nadleśnictwo Dąbrowa została wprowadzona do bazy opisów taksacyjnych w ramach grup powierzchni (obszarów chronionych).

Granice zespołu przyrodniczo-krajobrazowego zostały naniesione na mapę sytuacyjno-przeglądową walorów przyrodniczo-kulturowych i wprowadzone do mapy numerycznej w ramach SLMN.

5.5. Obszary Natura 2000

Sieć Natura 2000 obejmuje obszary istotne dla zachowania europejskiego dziedzictwa przyrodniczego. Jest to opracowana kompleksowo, legislacyjnie i politycznie optymalizacja działań na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy. Celem tego projektu jest zachowanie w możliwie jak najlepszym stanie najcenniejszych przyrodniczo obszarów, na których występują siedliska przyrodnicze bądź gatunki uwzględnione w aktach prawnych UE dotyczących ochrony przyrody.

Podstawę prawną ochrony europejskiej fauny i flory stanowią dwa akty prawne:

- 79/409/EWG w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków, zwanej Dyrektywą Ptasia, uchwalonej 2 kwietnia 1979 r., a zmodyfikowanej dyrektywami: 981/854/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/EWG.

Obecnie obowiązującym aktem jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

- 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dziko żyjącej fauny i flory, zwanej Dyrektywą Siedliskową, uchwalonej 21 maja 1992 r., zmienionej dyrektywą 97/62/EWG.

Dyrektywa Ptasia

Głównym celem tej Dyrektywy jest utrzymanie (lub dostosowanie) populacji gatunków ptaków na poziomie odpowiadającym wymaganiom ekologicznym, naukowym i kulturowym. Przy czym przy osiągnięciu tego celu nakazuje ona uwzględnianie wymagań ekonomicznych i rekreacyjnych (pod tym ostatnim pojęciem kryje się przede wszystkim łowiectwo).

Zobowiązuje Państwa Członkowskie do podjęcia koniecznych działań, w celu utrzymania populacji wszystkich gatunków dzikich ptaków na odpowiednim poziomie, poprzez utrzymanie lub odtworzenie dostatecznego zróżnicowania obszaru ich siedlisk.

Dyrektywa Ptasia zawiera 7 załączników:

- I. Zawiera listę gatunków ptaków, które powinny zostać objęte szczególnymi środkami ochrony.
- II. Gatunki, na które wolno polować na terenie państw UE oraz te, na które można polować na mocy prawa krajowego.
- III. Gatunki, w przypadku których jest dozwolony obrót - zawiera listę gatunków ptaków, którymi handel jest dozwolony, o ile zostały pozyskane zgodnie z obowiązującym prawem.
- IV. Metody, narzędzia i środki transportu, których nie można stosować w celu zabijania lub łapania ptaków - wymienia zabronione sposoby polowań.
- V. Zawiera listę tematów badań, zalecanych jako podstawa ochrony, gospodarki oraz możliwego wykorzystania populacji dzikich ptaków.
- VI. Zawiera wykaz aktów zmieniających Dyrektywę 79/409/EWG.
- VII. Zawiera tabelę korelacji Dyrektywy 2009/147/WE z Dyrektywą 79/409/EWG.

Dyrektywa siedliskowa

Dyrektywa ta została przyjęta kilkanaście lat po Dyrektywie Ptasiej i jest od niej bardziej szczegółowa oraz reguluje więcej zagadnień. Zawiera postanowienia dotyczące ochrony siedlisk, postanowienia dotyczące ochrony gatunkowej oraz reguluje różne drobniejsze zagadnienia. Stanowi podstawę tworzenia sieci Natura 2000. Podstawowym celem tej dyrektywy jest spowodowanie szeregu działań, które przyczynią się do zachowania różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium Państw Członkowskich. Podobnie jak w przypadku Dyrektywy Ptasiej, ważnym uzupełnieniem przepisów Dyrektywy Siedliskowej są jej załączniki:

- I. Zawiera listę 197 rodzajów siedlisk przyrodniczych o znaczeniu europejskim, których zachowanie wymaga tworzenia Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO), z czego 61 uznano za priorytetowe.
- II. Zawiera listę gatunków roślin i zwierząt, których ochrona wymaga tworzenia SOO.
- III. Kryteria wyboru obiektów kwalifikujących się jako SOO.
- IV. Zawiera listę gatunków roślin i zwierząt, które wymagają ścisłej ochrony.
- V. Zawiera listę gatunków roślin i zwierząt, które wymagają ochrony, lecz można je na określonych zasadach pozyskiwać - pozyskanie ze stanu naturalnego musi odbywać się pod kontrolą.
- VI. Lista niedozwolonych metod chwytania, zabijania i transportu zwierząt.

W Polsce regulacje prawne dotyczące systemu obszarów chronionych „Natura 2000” zawarte zostały w ustawie o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880) i ustawą o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw z 3 października 2008 r. oraz w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. nr 25, poz. 133) i w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. nr 77 poz. 510).

Z sieci obszarów Natura 2000 w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa znajduje się pięć obszarów (lub ich fragmenty). Są to dwa obszary specjalnej ochrony ptaków (OSOP): PLB040003 Dolina Dolnej Wisły i PLB220009 Bory Tucholskie oraz trzy obszary mające znaczenie dla Wspólnoty objęte ochroną w ramach Dyrektywy Siedliskowej (OZW): PLH040017 Sandr Wdy, PLH040003 Solecka Dolina Wisły, PLH040025 Zamek Świecie.

5.5.1. PLB040003 Dolina Dolnej Wisły

Obszar specjalnej ochrony ptaków (OSOP) o powierzchni 33559,04 ha, w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa zajmuje 3161,44 ha, a na jego gruntach powierzchnię 25,76 ha. Ostoja położona jest w obrębie Laskowice, leśnictwie Grabowiec w oddz.: 245f, 246a, 247k,n. Obszar Dolina Dolnej Wisły PLB040003 położony jest na terenie dwóch województw: pomorskiego i kujawsko - pomorskiego. W województwie pomorskim obszar położony jest na terenie siedmiu powiatów tj.: gdański, Gdańsk, kwidzyński, malborski, nowodworski, sztumski i tczewski. W województwie kujawsko – pomorskim obszar położony jest w obrębie dwunastu powiatów tj.: aleksandrowski, bydgoski, Bydgoszcz, chełmiński, grudziądzki, Grudziądz, lipnowski, świecki, toruński, Toruń, włocławski, Włocławek. W zasięgu administracyjnym Nadleśnictwa Dąbrowa obszar PLB040003 Dolina Dolnej Wisły położony jest w powiatach: świeckim (gm. Dragacz, gm. Świecie), Grudziądzkim (gm. Grudziądz) oraz Chełmińskim (gm. Chełmno, gm. miejska Chełmno).

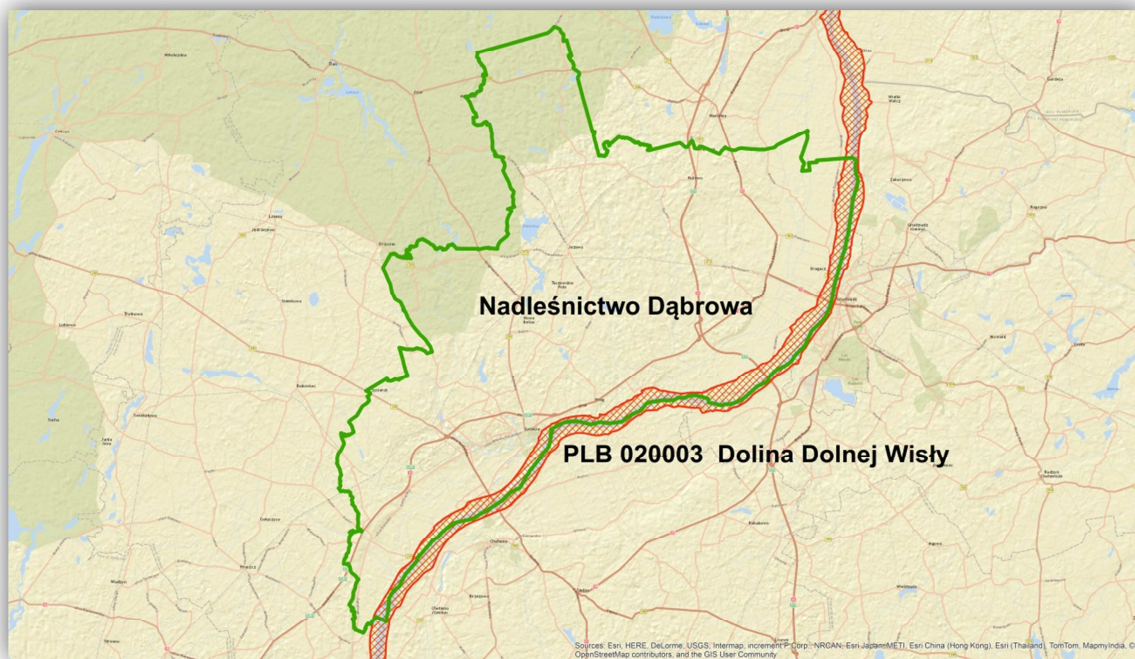
Obszar o długości ponad 250 km obejmuje odcinek doliny Wisły, położony między Włocławkiem a śluzą w Przegalinie. Granice obszaru obejmują koryto Wisły o szerokości od kilkuset metrów do ponad 1 km. Na wysokie walory przyrodnicze a także znaczenie tego obszaru, jako ostoi ptaków wodno-błotnych wpływa obecność mozaiki siedlisk nadrzecznych, charakterystycznych dla doliny dużej rzeki nizinnej. Piaszczyste łachy, wyspy i namuliska, a także przyległe bezpośrednio do rzeki łąki ze starorzeczami, pastwiska, fragmenty lasów łęgowych oraz zarośla, które stanowią doskonałe miejsca do bytowania i żerowania ptaków. Miejscami dolinę Wisły ograniczają zbocza morenowe porośnięte lasami grądowymi oraz płatami roślinności kserotermicznej. Na omawianym fragmencie, pomimo częściowego uregulowania, Wisła w znacznej mierze zachowała swój naturalny charakter. Jest to jedna

z najważniejszych krajowych ostoi lęgowych rybitwy białoczelnej, rybitwy rzecznej, nurogęsi, bielika, jarzębatki i brzegówki. W stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje także derkacz, mewa czarnogłowa, zimorodek, sieweczka rzeczna. Na szczególną uwagę zasługują obserwowane podczas migracji populacje siewki złotej oraz kuklika wielkiego. Bogata fauna innych zwierząt kręgowych, bogata flora roślin naczyniowych z licznymi gatunkami zagrożonymi i prawnie chronionymi, silnie zróżnicowane zbiorowiska roślinne, w tym zachowane różne typy łągów, a także cenne murawy kserotermiczne wskazują na bardzo wysoką wartość przyrodniczą tego obszaru.

Dla obszaru Dolina Dolnej Wisły w 2015 r. został opracowany plan zadań ochronnych, który został zatwierdzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 31 marca 2015 r. (DZ.Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 1184).

Istotne oddziaływania negatywne według standardowego formularza danych:

- A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu (poziom oddziaływania H – wysoki),
- C01.01 – wydobywanie piasku i żwiru (poziom oddziaływania H – wysoki),
- A02.01 – intensyfikacja rolnictwa (poziom oddziaływania H – wysoki),
- A02.03 – usuwanie trawy pod grunty orne (poziom oddziaływania H – wysoki),
- G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (poziom oddziaływania M – średni),
- D02.01.01 – napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (poziom oddziaływania M – średni),
- D03.02 – szlaki żeglugowe (poziom oddziaływania M – średni).

Mapa obszaru Dolina Dolnej Wisły PLB040003 w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa

Tabela XXIII Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione z załączniku II dyrektywy 92/43/EWG występujące na Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Dolnej Wisły (PLB040003)

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A298	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>			r	163	163	p		G	C	C	C	C
B	A297	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>			r				P	M	D			
B	A168	<i>Actitis hypoleucos</i>			r	10	20	p		G	C	C	C	C
B	A168	<i>Actitis hypoleucos</i>			c	7	7	i		G	D			
B	A229	<i>Alcedo atthis</i>			r	31	47	p		G	C	C	C	C
B	A054	<i>Anas acuta</i>			c	83	83	i		G	D			
B	A056	<i>Anas clypeata</i>			c	26	26	i		G	D			
B	A052	<i>Anas crecca</i>			w	330	330	i		G	D			
B	A052	<i>Anas crecca</i>			c	234	234	i		G	D			
B	A050	<i>Anas penelope</i>			c	1346	1346	i		G	D			
B	A050	<i>Anas penelope</i>			w	28	28	i		G	D			
B	A053	<i>Anas platyrhynchos</i>			c	8489	8489	i		G	D			
B	A053	<i>Anas platyrhynchos</i>			w	31251	31251	i		G	C	B	C	B
B	A055	<i>Anas querquedula</i>			c	3	3	i		G	D			
B	A055	<i>Anas querquedula</i>			w	1	1	i		G	D			
B	A055	<i>Anas querquedula</i>			r	10	10	p		G	D			
B	A051	<i>Anas strepera</i>			c	76	76	i		G	D			
B	A041	<i>Anser albifrons</i>			c	1181	1181	i		G	D			
B	A043	<i>Anser anser</i>			w	985	985	i		G	D			
B	A043	<i>Anser anser</i>			c	1878	1878	i		G	D			
B	A039	<i>Anser fabalis</i>			c	8258	8258	i		G	C	B	C	C
B	A255	<i>Anthus campestris</i>			r	3	3	p		G	D			
B	A257	<i>Anthus pratensis</i>			r	16	16	p		G	D			

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A059	<i>Aythya ferina</i>			c	6	6	i		G	D			
B	A061	<i>Aythya fuligula</i>			c	71	71	i		G	D			
B	A061	<i>Aythya fuligula</i>			w	73	73	i		G	D			
B	A062	<i>Aythya marila</i>			c	3	3	i		G	D			
B	A021	<i>Botaurus stellaris</i>			r	4	5	males		G	D			
B	A044	<i>Branta canadensis</i>			w	45	45	i		G	D			
B	A045	<i>Branta leucopsis</i>			c	2	2	i		G	D			
B	A067	<i>Bucephala clangula</i>			c	975	975	i		G	D			
B	A067	<i>Bucephala clangula</i>			w	13993	13993	i		G	B	B	C	C
B	A149	<i>Calidris alpina</i>			c	261	261	i		G	D			
B	A143	<i>Calidris canutus</i>			c	10	10	i		G	D			
B	A147	<i>Calidris ferruginea</i>			c				P	M	D			
B	A145	<i>Calidris minuta</i>			c				P	M	D			
B	A146	<i>Calidris temminckii</i>			c				P	M	D			
B	A371	<i>Carpodacus erythrinus</i>			r	122	139	p		G	C	B	C	C
B	A136	<i>Charadrius dubius</i>			r	72	79	p		G	B	C	C	C
B	A137	<i>Charadrius hiaticula</i>			c	8	8	i		G	D			
B	A137	<i>Charadrius hiaticula</i>			r	4	4	p		G	D			
B	A196	<i>Chlidonias hybridus</i>			r	7	7	p		G	C	C	C	C
B	A198	<i>Chlidonias leucopterus</i>			r				P	M	D			
B	A197	<i>Chlidonias niger</i>			r	24	29	p		G	C	C	C	C
B	A031	<i>Ciconia ciconia</i>			r	150	150	p		G	D			
B	A030	<i>Ciconia nigra</i>			c	2	2	i		G	D			
B	A081	<i>Circus aeruginosus</i>			r	65	77	p		G	C	B	C	C
B	A084	<i>Circus pygargus</i>			r				P	M	D			
B	A064	<i>Clangula hyemalis</i>			w	109	109	i		G	D			
B	A207	<i>Columba oenas</i>			w	250	250	i		G	D			

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A113	<i>Coturnix coturnix</i>			r	8	8	p		G	D			
B	A122	<i>Crex crex</i>			r	71	75	cmale		G	C	C	C	C
B	A037	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>			c	8	8	i		G	D			
B	A038	<i>Cygnus cygnus</i>			c	36	36	i		G	D			
B	A036	<i>Cygnus olor</i>			r	35	35	p		G	C	B	C	C
B	A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>			r				P	P	D			
B	A238	<i>Dendrocopos medius</i>			r	8	10	p		G	D			
B	A240	<i>Dendrocopos minor</i>			r				P	P	D			
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>			r	5	5	p		G	D			
B	A027	<i>Egretta alba</i>			c	59	59	i		G	D			
B	A026	<i>Egretta garzetta</i>			c				P	M	D			
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i>			r	3	3	p		G	D			
B	A099	<i>Falco subbuteo</i>			r	4	4	p		G	D			
B	A096	<i>Falco tinnunculus</i>			r	10	10	p		G	D			
B	A320	<i>Ficedula parva</i>			r	14	14	p		G	D			
B	A125	<i>Fulica atra</i>			r	10	10	p		G	D			
B	A153	<i>Gallinago gallinago</i>			c				P	M	D			
B	A123	<i>Gallinula chloropus</i>			r	10	10	p		G	D			
B	A002	<i>Gavia arctica</i>			c				P	M	D			
B	A001	<i>Gavia stellata</i>			c				P	M	D			
B	A127	<i>Grus grus</i>			r	56	60	p		G	C	B	C	C
B	A127	<i>Grus grus</i>			c	3650	3650	i		G	B	B	C	B
B	A130	<i>Haematopus ostralegus</i>			r		2	p		M	C	B	C	C
B	A075	<i>Haliaeetus albicilla</i>			c	22	22	i		G	D			
B	A075	<i>Haliaeetus albicilla</i>			r	10	20	p		G	C	B	C	C
B	A075	<i>Haliaeetus albicilla</i>			w	42	83	i		G	B	B	C	B

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A233	<i>Jynx torquilla</i>			r	13	14	p		G	D			
B	A338	<i>Lanius collurio</i>			r	250	250	p		G	D			
B	A340	<i>Lanius excubitor</i>			r	4	4	p		G	D			
B	A184	<i>Larus argentatus</i>			c	2305	2305	i		G	D			
B	A184	<i>Larus argentatus</i>			r	31	31	p		G	C	C	C	C
B	A184	<i>Larus argentatus</i>			w	2983	2983	i		G	D			
B	A182	<i>Larus canus</i>			c	105	105	i		G	D			
B	A182	<i>Larus canus</i>			r	17	18	p		G	C	C	C	C
B	A182	<i>Larus canus</i>			w	236	236	i		G	D			
B	A183	<i>Larus fuscus</i>			c	1	1	i		G	D			
B	A187	<i>Larus marinus</i>			w	42	42	i		G	D			
B	A187	<i>Larus marinus</i>			c	8	8	i		G	D			
B	A176	<i>Larus melanocephalus</i>			r	1	1	p		G	D			
B	A177	<i>Larus minutus</i>			c				P	M	D			
B	A179	<i>Larus ridibundus</i>			w	449	449	i		G	D			
B	A179	<i>Larus ridibundus</i>			c	2514	2514	i		G	D			
B	A179	<i>Larus ridibundus</i>			r	400	400	p		G	D			
B	A150	<i>Limicola falcinellus</i>			c				P	M	D			
B	A157	<i>Limosa lapponica</i>			c	2	2	i		G	D			
B	A291	<i>Locustella fluviatilis</i>			r	43	43	p		G	D			
B	A292	<i>Locustella luscinioides</i>			r	13	14	p		G	D			
B	A290	<i>Locustella naevia</i>			r	62	67	p		G	D			
B	A246	<i>Lullula arborea</i>			r				P	P	D			
B	A270	<i>Luscinia luscinia</i>			r	380	400	p		G	D			
B	A271	<i>Luscinia megarhynchos</i>			r	5	5	p		G	D			
B	A272	<i>Luscinia svecica</i>			r	4	4	p		G	D			
B	A152	<i>Lymnocyptes minimus</i>			c				P	M	D			

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A066	<i>Melanitta fusca</i>			w	2	2	i		G	D			
B	A065	<i>Melanitta nigra</i>			w	1	1	i		G	D			
B	A068	<i>Mergus albellus</i>			w	150	150	i		G	D			
B	A070	<i>Mergus merganser</i>			w	2136	2136	i		G	C	B	C	C
B	A070	<i>Mergus merganser</i>			c	444	444	i		G	D			
B	A070	<i>Mergus merganser</i>			r	51	66	p		G	B	B	C	B
B	A383	<i>Miliaria calandra</i>			r	222	222	p		G	D			
B	A073	<i>Milvus migrans</i>			c				P	M	D			
B	A074	<i>Milvus milvus</i>			c				P	M	D			
B	A160	<i>Numenius arquata</i>			c	40	40	i		G	C	B	C	C
B	A158	<i>Numenius phaeopus</i>			c				P	M	D			
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>			r				P	M	D			
B	A151	<i>Philomachus pugnax</i>			c	25	25	i		G	D			
B	A312	<i>Phylloscopus trochiloides</i>			r				P	M	D			
B	A140	<i>Pluvialis apricaria</i>			c	2700	8000	i		G	C	B	C	C
B	A141	<i>Pluvialis squatarola</i>			c	165	165	i		G	D			
B	A008	<i>Podiceps nigricollis</i>			c				P	M	D			
B	A118	<i>Rallus aquaticus</i>			r	4	5	p		G	D			
B	A336	<i>Remiz pendulinus</i>			r	96	96	p		G	C	B	C	C
B	A249	<i>Riparia riparia</i>			r	5625	5665	p		G	B	B	C	B
B	A195	<i>Sterna albifrons</i>			r	133	135	p		G	A	C	C	C
B	A193	<i>Sterna hirundo</i>			r	595	595	p		G	B	C	C	C
B	A210	<i>Streptopelia turtur</i>			r				P	M	D			
B	A307	<i>Sylvia nisoria</i>			r	215	225	p		G	C	B	C	C
B	A048	<i>Tadorna tadorna</i>			r	5	5	p		G	B	C	C	B
B	A161	<i>Tringa erythropus</i>			c	31	31	i		G	D			
B	A166	<i>Tringa glareola</i>			c				P	P	D			

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A164	<i>Tringa nebularia</i>			c	19	19	i		G	D			
B	A165	<i>Tringa ochropus</i>			c	1	1	i		G	D			
B	A165	<i>Tringa ochropus</i>			r	5	6	p		G	D			
B	A163	<i>Tringa stagnatilis</i>			c				P	M	D			
B	A162	<i>Tringa totanus</i>			c				P	M	D			
B	A232	<i>Upupa epops</i>			r	11	12	p		G	D			
B	A142	<i>Vanellus vanellus</i>			c	15402	15402	i		G	C	B	C	C
B	A142	<i>Vanellus vanellus</i>			r	76	84	p		G	D			
B	A167	<i>Xenus cinereus</i>			c				P	P	D			

Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

S (wrażliwość danych): jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.

NP (zanik populacji): jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).

Typ populacji: p = osiadła, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadła”).

Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).

Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne – wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.

Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. ogólne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet szacunkowej oceny wielkości populacji – w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

5.5.2. PLB220009 Bory Tucholskie

Obszar specjalnej ochrony ptaków (OSOP) o powierzchni 322535,9 ha, w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa zajmuje powierzchnię 7521,84 ha, a na gruntach Nadleśnictwa obszar zajmuje 5 336,48 ha. W głównej części ostoja położona jest w obrębie Dąbrowa w oddz.: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122a,b,c, 123a,b,c,d,f,g,h, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152o, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166b,c,f,g h, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 177c, 178a,b,f, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 211. Niewielki fragment znajduje się w obrębie Laskowice w oddz. 248, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 261A, 261B, 264a,b,c, 265a,b.

Obszar Bory Tucholskie PLB220009 położony jest na terenie dwóch województw: pomorskiego i kujawsko - pomorskiego. W województwie pomorskim obszar położony jest na terenie trzech powiatów tj.: bytowski, kościerski, starogardzki. W województwie kujawsko – pomorskim obszar położony jest w obrębie trzech powiatów tj.: chojnicki, tucholski, świecki. W zasięgu administracyjnym Nadleśnictwa Dąbrowa obszar PLB220009 Bory Tucholskie położony jest w powiecie świeckim, gminy: Jeżewo, Warlubie, Drzycim i Osie.

Obszar Borów Tucholskich obejmuje wschodnią część makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego. Jest największym obszarem specjalnej ochrony ptaków w Polsce. Obejmuje znaczną część Borów Tucholskich tworzących jeden z największych krajowych kompleksów leśnych. Obszar jest dość jednolitą równiną sandrową, rozciętą dolinami Brdy i Wdy. Jej rzeźbę urozmaicają rynny polodowcowe, liczne jeziora, oczka wodne, torfowiska, wydmy oraz wzniesienia o charakterze moreny dennej. W obrębie obszaru znajduje się blisko 60 jezior, z których największym jest jezioro Charzykowskie o powierzchni 1363 ha, zaś najgłębszym jeziorem jest Ostrowite – 43 m. Lasy stanowią 70% powierzchni obszaru. Są to głównie bory świeże, ale również bory bagienne i suche. W dolinach rzek, na zboczach rynien oraz na wzniesieniach morenowych występują grądy, lasy bukowo - dębowe, łęgi i olsy. Gatunkiem dominującym w drzewostanach jest sosna zwyczajna.

Bory Tucholskie są jedną z najważniejszych ostoi lęgowych ptaków wodno-błotnych i drapieżnych. Obszar jest miejscem występowania 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków: bielik, kania czarna, kania ruda, podgorzałka, puchacz, rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, zimorodek, żuraw, gągoł, nurogęś, tracz długodzioby, błotniak stawowy. Na obszarze Borów Tucholskich spotyka się znaczne zgrupowania

migrujących i zimujących łabędzi krzykliwych (do 400 osobników) i żurawia (do 1800 osobników na noclegowisku).

Dla obszaru Bory Tucholskie w 2015 r. został opracowany plan zadań ochronnych, który został zatwierdzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 31 marca 2015 r. (DZ.Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 1183).

Istotne oddziaływania negatywne według standardowego formularz danych:

- G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (poziom oddziaływania H – wysoki),
- G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna (poziom oddziaływania M – średni),
- D01.01 – ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe (poziom oddziaływania M – średni),
- B – leśnictwo(poziom oddziaływania M – średni),
- E01 – tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane (poziom oddziaływania M – średni),
- E03.01 – pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych, obiektów rekreacyjnych (poziom oddziaływania M – średni),
- A03 – koszenie, ścinanie trawy (poziom oddziaływania M – średni),

Tabela XXIV Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione z załączniku II dyrektywy 92/43/EWG występujące na Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Bory Tucholskie (PLB220009)

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A168	<i>Actitis hypoleucos</i>			r	14	30	i		M	C	C	C	C
B	A233	<i>Aegolius funereus</i>			p	31	75	i		M	C	C	C	C
B	A229	<i>Alcedo atthis</i>			r	162	190	i		M	B	B	C	B
B	A052	<i>Anas crecca</i>			r	77	110	i		M	C	C	C	C
B	A055	<i>Anas querquedula</i>			r	11	30	i		M	C	C	C	C
B	A051	<i>Anas strepera</i>			r	51	670	i		M	C	C	C	C
B	A043	<i>Anser anser</i>			r	21	25	i		M	C	C	C	C
B	A255	<i>Anthus campestris</i>			r	76	130	i		M	D			
B	A028	<i>Ardea cinerea</i>			r	178	185	i		M	C	C	C	C
B	A060	<i>Aythya nyroca</i>			r	1	1	i		M	B	C	A	B
B	A021	<i>Botaurus stellaris</i>			r	52	68	i		M	C	C	C	C
B	A215	<i>Bubo bubo</i>			r	14	15	i		M	B	B	B	B
B	A067	<i>Bucephala clangula</i>			r	273	300	i		M	B	C	C	B
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>			r	564	730	i		M	C	C	C	C
B	A136	<i>Charadrius dubius</i>			r	20	25	i		M	D			
B	A196	<i>Chlidonias hybridus</i>			r	5	50	i		M	C	C	C	C
B	A197	<i>Chlidonias niger</i>			r	30	223	i		M	C	B	C	C
B	A031	<i>Ciconia ciconia</i>			r	225	250	i		M	C	C	C	C
B	A030	<i>Ciconia nigra</i>			r	12	19	i		M	C	C	C	C
B	A081	<i>Circus aeruginosus</i>			r	104	125	i		M	C	B	C	C

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A082	<i>Circus cyaneus</i>			r				P	M	D			
B	A084	<i>Circus pygargus</i>			r	2	3	i		M	D			
B	A207	<i>Columba oenas</i>			r	150	220	i		M	C	C	C	C
B	A122	<i>Crex crex</i>			r	69	150	i		M	C	C	C	C
B	A037	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>			w				P	M	D			
B	A037	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>			c				P	M	D			
B	A038	<i>Cygnus cygnus</i>			c	220	400	i		M	C	B	C	C
B	A038	<i>Cygnus cygnus</i>			w	104	460	i		M	C	B	C	C
B	A038	<i>Cygnus cygnus</i>			r	1	2	i		M	C	B	C	C
B	A036	<i>Cygnus olor</i>			w	99	584	i		M	C	C	C	C
B	A036	<i>Cygnus olor</i>			r	252	283	i		M	C	C	C	C
B	A238	<i>Dendrocopos medius</i>			p	39	62	i		M	D			
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>			p	360	550	i		M	C	C	C	C
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i>			r	15	30	i		M	D			
B	A320	<i>Ficedula parva</i>			r	71	100	i		M	D			
B	A153	<i>Gallinago gallinago</i>			r	160	220	i		M	C	C	C	C
B	A123	<i>Gallinulachloropus</i>			r	97	150	i		M	C	C	C	C
B	A001	<i>Gavia stellata</i>			c				P	M	D			
B	A127	<i>Grus grus</i>			r	613	820	i		M	C	C	C	C
B	A127	<i>Grus grus</i>			c	1800	2300	i		M	C	C	C	C
B	A075	<i>Haliaeetus albicilla</i>			r	15	23	i		M	C	B	C	C
B	A022	<i>Ixobrychus minutus</i>			r	5	8	i		M	C	C	C	C
B	A338	<i>Lanius collurio</i>			r	520	700	i		M	D			
B	A184	<i>Larus argentatus</i>			r	7	7	i		M	D			

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A246	<i>Lullula arborea</i>			r	1600	2500	i		M	D			
B	A070	<i>Mergus merganser</i>			r	103	120	i		M	B	B	C	B
B	A069	<i>Mergus serrator</i>			r				P	M	B	B	A	A
B	A073	<i>Milvus migrans</i>			r	4	5	i		M	B	C	C	B
B	A074	<i>Milvus milvus</i>			r	15	24	i		M	B	C	C	B
B	A261	<i>Motacilla cinerea</i>			r	62	84	i		M	C	C	C	C
B	A094	<i>Pandion haliaetus</i>			r		1	i		M	C	C	B	C
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>			r	11	20	i		M	C	B	C	C
B	A391	<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>			r	432	434	i		M	C	C	C	C
B	A005	<i>Podiceps cristatus</i>			r	691	780	i		M	C	C	C	C
B	A008	<i>Podiceps nigricollis</i>			r	35	35	i		M	D			
B	A119	<i>Porzana porzana</i>			r	12	13	i		M	D			
B	A118	<i>Rallus aquaticus</i>			r	290	440	i		M	C	C	C	C
B	A193	<i>Sterna hirundo</i>			r	3	44	i		M	B	B	C	C
B	A004	<i>Tachybaptus ruficollis</i>			r	61	100	i		M	C	C	C	C
B	A165	<i>Tringa ochropus</i>			r	225	300	i		M	C	C	C	C
B	A232	<i>Upupa epops</i>			r	120	170	i		M	C	C	C	C

Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

S (wrażliwość danych): jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.

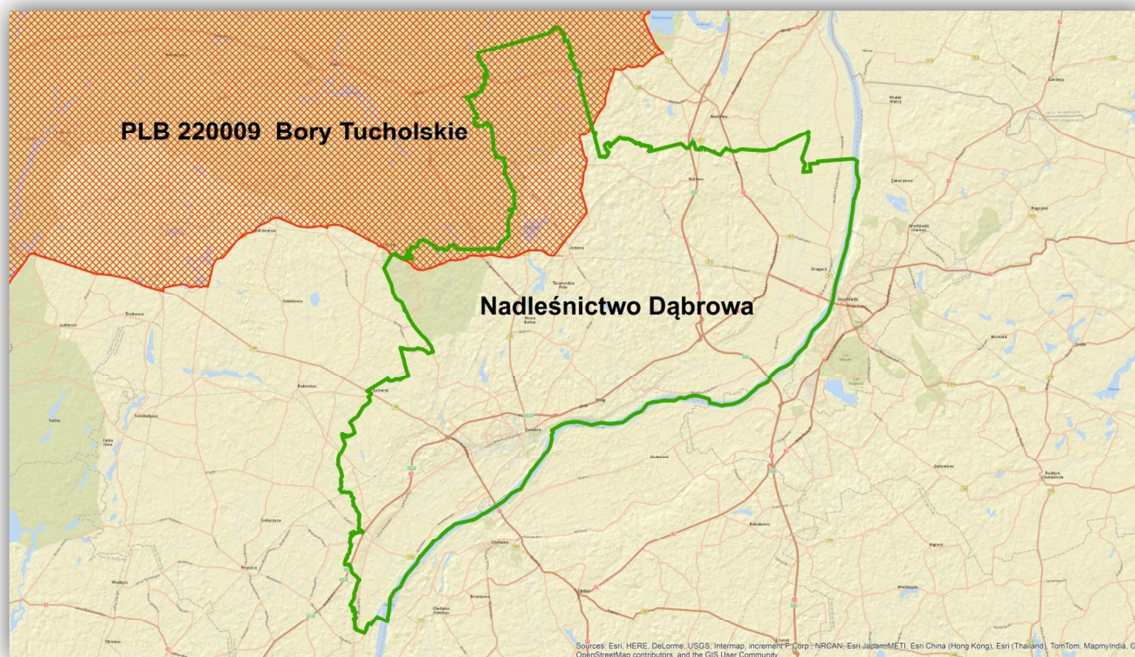
NP (zanik populacji): jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).

Typ populacji: p = osiadła, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadła”).

Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).

Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne – wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.

Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. ogólne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet szacunkowej oceny wielkości populacji – w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

Mapa obszaru Bory Tucholskie PLB220009 w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa

5.5.3. PLH040017 Sandr Wdy

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Sandr Wdy PLH040017 o powierzchni 6320,75 ha (w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa zajmuje 330,33 ha, a na jego gruntach powierzchnię 241,40). Ostoja w całości położona jest w obrębie Dąbrowa w oddz.: 10b,f, 11a,b,c,c,d,f, 12a,b,c,d,f,g,h,i,j,k,l, 13a,b,c,d,f,g,h,i,j,k,l, 26a,b,c, 27a,b,c,d,g, 42a,b,c,d,f,g,h,i, 58a,b,c,d,f, 73c, 74a,b,c,d,f,g,h,i,j,k,l,m,n,o, 75a,d,g, 89d,g,h, 90b,c,d,f,g,h,i, 91a,d,i,j,k,m,n,n,n,o,p, 106a,b,c,g,i,.

Obszar Sandr Wdy położony jest na terenie dwóch województw: pomorskiego i kujawsko - pomorskiego. W województwie pomorskim obszar położony jest na terenie powiatu starogardzkiego, gminy: Lubichowo, Osiek, Osieczna. W województwie kujawsko – pomorskim obszar położony jest w obrębie powiatu świeckiego, gminy: Jeżewo, Osie, Warlubie.

Obszar położony jest na równinie sandrowej, w którą głęboko wcina się rzeka Wda i jej dopływy. Najważniejszym lewobrzeżnym dopływem Wdy jest Sobińska Struga, której długość wynosi 20 km. Cały obszar cechuje bardzo zróżnicowana budowa geomorfologiczna, z bogatą siecią hydrologiczną. W rynnach polodowcowych i zagłębieniach wytopiskowych położone są rozmaite cenne ekosystemy wodne,

bagienne, leśne i nieleśne. Dominującą formą terenu są równiny sandrowe, zbudowane z sypkich piasków z wkładkami głazów, żwirów i otoczków. Krajobraz w wielu miejscach silnie przekształcony w wyniku gospodarczej działalności człowieka zachował liczne walory przyrodnicze. Ukształtowany został w okresie ostatniego zlodowacenia bałtyckiego, zwłaszcza stadiału pomorskiego w wyniku bezpośredniej działalności akumulacyjnej lądolodu i erozyjnych procesów roztopowych. Rezultaty badań palinologicznych wykazują, że obecne bory sosnowe są dziełem człowieka to jednak sztucznie wprowadzona sosna zastąpiła tylko sosnę rodzimą, bez powodowania drastycznych przemian w środowisku i krajobrazie. Dzięki temu zachowały się na tym terenie układy przyrodnicze zbliżone do naturalnych, co w powiązaniu z ubogimi glebami wytworzonymi z jałowych piasków sandrowych, urozmaiconą rzeźbą terenu i dość dobrze rozwiniętą siecią hydrograficzną, tłumaczy obfitość rzadkich i ginących gatunków roślin. Sandr Wdy w całości pokrywa się z jedną z najważniejszych ostoi lęgowych ptaków wodno-błotnych i drapieżnych PLB220009 Bory Tucholskie.

W granicach obszaru Sandr Wdy stwierdzono występowanie 13 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 15 gatunków zwierząt (w tym 3 gatunki bezkręgowców, 6 gatunków ryb, 2 gatunki płazów, 4 gatunki ssaków) oraz 2 gatunki roślin.

Tabela XXV Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze Sandr Wdy i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie w ha	Jaskinie	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzch. względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3150			60,9		M	B	C	A	B
3160			9,7		M	A	C	A	A
3260			126,0		P	A	B	A	B
6120			63,2		P	C	C	C	C
6410			3,0		P	D			
6510			414,75		P	B	C	C	C
7110			7,54		M	A	C	A	B
7140			36,09		M	A	C	A	B
7210			31,6		M	B	C	B	B
7230			63,2		P	B	C	C	B
9170			182,56		M	B	C	B	C
91D0			48,48		G	C	C	C	C
91E0			33,94		M	B	C	B	C

3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*

3160 Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników

6120 Ciepłolubne śródłądowe murawy napiaskowe

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie

7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska

7210 Torfowiska nakredowe

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny

91D0 Bory i lasy bagienne

91E0 Łęgi wierzbowe topolowe olszowe i jesionowe

Tabela XXVI Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Sandr Wdy (PLH040017) według SDF

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A	1166	<i>Triturus cristatus</i>			r				P	DD	D			
A	1188	<i>Bombina bombina</i>			r				P	DD	C	B	C	C
F	1096	<i>Lampetra planeri</i>			r				P	DD	C	C	C	C
F	1130	<i>Aspius aspius</i>			r				P	DD	C	C	C	C
F	1134	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>			r				P	DD	C	C	C	C
F	1145	<i>Misgurnus fossilis</i>			r				P	DD	C	C	C	C
F	1149	<i>Cobitis taenia</i>			r				P	DD	C	C	C	C
F	1163	<i>Cottus gobio</i>			r				P	DD	C	B	C	C
I	1032	<i>Unio crassus</i>			r				P	DD	D			
I	1037	<i>Ophiogomphus cecilia</i>			p				P	P	D			
I	1060	<i>Lycaena dispar</i>			r				P	DD	C	B	C	C
M	1337	<i>Castor fiber</i>			r	60	60	p	P	G	B	A	C	A
M	1352	<i>Canis lupus</i>			c			i	P	M	D			
M	1308	<i>Barbastella barbastellus</i>			p			i	P	DD	D			
M	1355	<i>Lutra lutra</i>			r				P	DD	C	A	C	B
P	1393	<i>Drepanocladus vernicosus</i>			p				P	DD	D			
P	1903	<i>Liparis loeseli</i>			p				P	DD	C	C	C	C

Grupa: A = płazy, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

S (wrażliwość danych): jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.

NP (zanik populacji): jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).

Typ populacji: p = osiadła, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadła”).

Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).

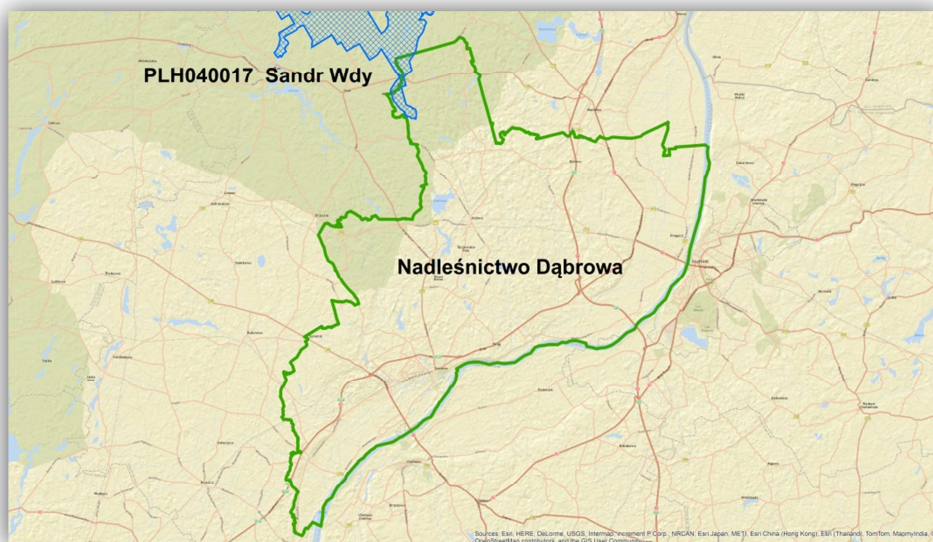
Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne – wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.

Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. ogólne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet szacunkowej oceny wielkości populacji – w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione)

Dla obszaru Sandr Wdy w 2015 r. został opracowany plan zadań ochronnych, który został zatwierdzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 22 kwietnia 2014 r. (DZ.Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 1451).

Istotne oddziaływania negatywne według standardowego formularza danych:

- B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew (poziom oddziaływania M – średni),
- J02.01.02 – osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych (poziom oddziaływania M – średni),
- K02.03 – eutrofizacja (naturalna) (poziom oddziaływania M – średni),
- A03.03 – zaniechanie, brak koszenia (poziom oddziaływania H – wysoki),
- G01 – inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (poziom oddziaływania H – wysoki),
- F01.03 – kultury przydenne (poziom oddziaływania L – niski),

Mapa obszaru Sandr Wdy PLH040017 w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa

5.5.4. PLH040003 Solecka Dolina Wisły

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Solecka Dolina Wisły PLH040003 o powierzchni 7030,08 ha. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa zajmuje blisko 330 ha, ale nie jest położony na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo.

Obszar Solecka Dolina Wisły położony jest w województwie kujawsko - pomorskim, w powiatach: świeckim, toruńskim, bydgoskim, chełmińskim. W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa znajduje się fragment obszaru Solecka Dolina Wisły położony w powiatach świeckim (gm. Świecie) i chełmińskim (gm. wiejska Chełmno, gm. miejska Chełmno).

Obszar Natura 2000 Solecka Dolina Wisły obejmuje odcinek Wisły o długości 49 km, położony pomiędzy Solcem Kujawskim a Świeciem. Rzeka na tym odcinku ma charakter silnie uregulowanej rzeki nizinnej. Procesy geomorfologiczne, geologiczne i glebotwórcze zachodzące w obszarze są ściśle związane z rzeką Wisłą. Na terenie wysoczyzny morenowej występują zasobne gliny morenowe, podlegające procesom brunatnienia. Tworzą się w ten sposób gleby brunatne. W obrębie doliny rzecznej podstawowym czynnikiem glebotwórczym jest proces aluwialny, zachodzący obecnie przede wszystkim w obrębie międzywala. Podstawowym typem gleb są mady rzeczne. Jednym z najbardziej charakterystycznych elementów pradoliny Wisły są terasy zalewowe, związane z sezonowymi wezbrzeniami wody. Nieco wyniesione i okresowo zalewane są tereny nadbrzeżne z dawnymi wyspami (kępami), połączonymi już ze stałym lądem przez groble wybudowane w XIX wieku i zasypane osadami. Stają się one wyspami podczas wezbrań. Podstawowymi przekształceniami naturalnych walorów krajobrazowych są prowadzone działania z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, w tym funkcjonujące wały przeciwpowodziowe. Obszar ma znaczenie przede wszystkim dla ochrony mozaiki siedlisk nadrzecznych, charakterystycznych dla doliny dużej rzeki nizinnej oraz fauny związanej z rzeką i środowiskami dna jej doliny. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i objętych ochroną gatunkową związanych ze środowiskiem wodnym. Występują tu liczne i zróżnicowane siedliska przyrodnicze wymienione w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej, a także gatunki roślin i zwierząt wymienione w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej.

Dolna Wisła w ujęciu ogólnym opisywana jest, jako rzeka, która mimo przekształceń na wielu fragmentach wyróżnia się, dobrym stanem zachowania warunków naturalnych, przekładających się na bogactwo ichtiofauny. Wiele procesów charakterystycznych dla rzek zachodzi tu w sposób bliski naturalnemu lub nieznacznie zmieniony. Ostoja stanowi istotny obszar występowania populacji rozrodczych

gatunków ichtiofauny wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej związanych z siedliskami charakterystycznymi dla dużej rzeki nizinnej: bolenia, różanki oraz kozy. Solecka Dolina Wisły pełni funkcję istotnego korytarza ekologicznego dla dwuśrodowiskowych gatunków ichtiofauny w tym wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej: łososa atlantyckiego i minoga rzeczno. Obszar Solecka Dolina Wisły pokrywa się z częścią Obszaru Dolina Dolnej Wisły PLB040003.

Tabela XXVII Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze Solecka Dolina Wisły PLH040003 i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie w ha	Jaskinie	Jakość danych	A B C D		A B C	
						Reprezentatywność	Powierzch. względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3150			171,19		M	A	C	C	A
3270			21,09		P	C	C	C	C
6410			4,92		M	B	C	C	C
6430			6,54		M	C	C	C	C
6510			455,8		M	B	C	C	C
9170			37,17		M	D			
91E0			535,48		M	C	C	C	C
91F0			268,05		M	A	C	C	A
91I0			0,7		M	D			

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*

3270 Zalewane muliste brzegi rzek

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

6430 Ziołorośla górskie *Adenostylion alliariae* i ziołorośla nadrzeczne *Convolvuletalia sepium*

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny

91E0 Łęgi wierzbowe topolowe olszowe i jesionowe

91F0 Łęgowe lasy dębowo wiązowo jesionowe

91I0 Ciepłolubnedąbrowy

Tabela XXVIII Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Solecka Dolina Wisły (PLH040003) według SDF

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	N P	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A	1188	<i>Bombina bombina</i>			r				R	DD	D			
F	1099	<i>Lampetra fluviatilis</i>			c				R	DD	C	C	C	C
F	1106	<i>Salmo salar</i>			c				R	DD	C	C	C	C
F	1130	<i>Aspius aspius</i>			r				C	DD	C	C	C	C
F	1145	<i>Misgurnus fossilis</i>			r				V	DD	D			
F	1149	<i>Cobitis taenia</i>			r				C	DD	C	C	C	C
F	5339	<i>Rhodeus amarus</i>			r				C	DD	C	C	C	C
F	6144	<i>Romanogobio albipinnatus</i>			c				P	DD	D			
I	1060	<i>Lycaena dispar</i>			r				P	DD	D			
I	1084	<i>Osmoderma eremita</i>			r				R	DD	C	C	C	C
M	1308	<i>Barbastella barbastellus</i>			c				P	DD	D			
M	1337	<i>Castor fiber</i>			r	25	45		C	M	C	B	C	B
M	1355	<i>Lutra lutra</i>			p				P	DD	C	C	C	C
P	1437	<i>Thesium ebracteatum</i>							P	DD	D			
P	1477	<i>Pulsatilla patens</i>							P	DD	D			
P	1617	<i>Angelica palustris</i>							P	DD	D			

Grupa: A = płazy, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

S (wrażliwość danych): jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.

NP (zanik populacji): jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).

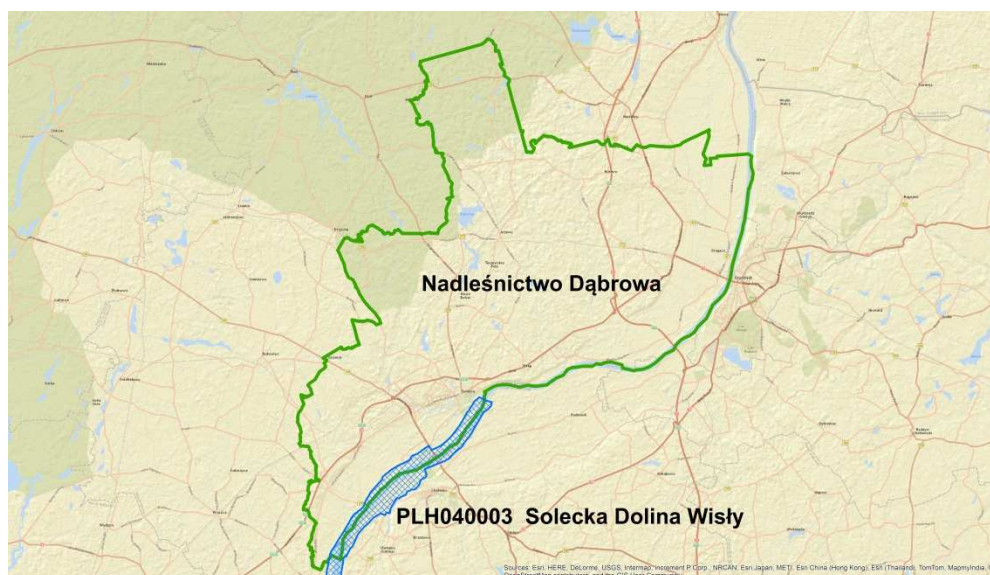
Typ populacji: p = osiadła, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadła”).

Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).

Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne – wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.

Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. ogólne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet szacunkowej oceny wielkości populacji – w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione)

W granicach obszaru Solecka Dolina Wisły stwierdzono występowanie 9 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 13 gatunków zwierząt (w tym 2 gatunki bezkręgowców, 7 gatunków ryb, 1 gatunek płaza, 3 gatunki ssaków) oraz 3 gatunki roślin.

Mapa obszaru Solecka Dolina Wisły PLH040003 w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa

Dla obszaru Solecka Dolina Wisły w 2014 r. został opracowany plan zadań ochronnych, który został zatwierdzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 10 marca 2014 r. (DZ.Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 1451).

Istotne oddziaływania negatywne według standardowego formularza danych:

- B02.02 – wycinka lasu (poziom oddziaływania H – wysoki),
- J03.02.01 – zmniejszenie migracji, bariery dla migracji (poziom oddziaływania H – wysoki),
- A03.03 – zaniechanie, brak koszenia (poziom oddziaływania H – wysoki),
- J02.04.02 – brak zalewania (poziom oddziaływania H – wysoki),
- I01 – obce gatunki inwazyjne (poziom oddziaływania M – średni),
- J02.03.02 – regulowanie koryt rzecznych (poziom oddziaływania M – średni),
- J02.03.01 – zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę (poziom oddziaływania M – średni),
- K02.02 – nagromadzenie materii organicznej (poziom oddziaływania L – niski),
- A08 – nawożenie, nawozy sztuczne (poziom oddziaływania L – niski),

- D01.02 – drogi, autostrady (poziom oddziaływania L – niski),
- B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew (poziom oddziaływania L – niski),
- B02.06 – przerzedzenie warstwy drzew (poziom oddziaływania L – niski),
- F02.03 – wędkarstwo (poziom oddziaływania L – niski),
- D03.02 – szlaki żeglugowe (poziom oddziaływania L – niski),
- J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (poziom oddziaływania L – niski),

5.5.5. PLH040025 Zamek Świecie

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Zamek Świecie PLH040025 o powierzchni 17,48 ha. Obszar w całości znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa, ale nie jest położony na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo. Obszar Zamek Świecie położony jest województwie kujawsko - pomorskim, w powiecie świeckim, gmina Świecie.

Obszar Natura 2000 położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Wdy (płynącej od strony Zachodniej Zamku) oraz w odległości ok. 500 m od rzeki Wisły. Obszar obejmuje zamek krzyżacki z XIV w. wraz z terenem przyległym oraz starorzecze położone między Zamkiem a rzeka Wisłą. W ruinach zamku w okresie zimowym hibernuje 40 do 60 osobników mopka (*Barbastella barbastellus*) - gatunku z Załącznika II Dyrektywy Rady 92 /43/EWG. Nie mniej pojemność siedliska (zimowiska) w obrębie Zamku Świecie może być wyższa i wynosić nawet 250 osobników, stwierdzonych w 1992r., przed powołaniem obszaru Natura 2000. Jako miejsce zimowania wykorzystywane są praktycznie wyłącznie piwnice Zamku (schronienie stanowią przede wszystkim szczeliny między ceglami), a część nadziemna obiektu w praktyce nie jest wykorzystywana przez mopki jako miejsce hibernacji. Jest to największe znane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zimowisko mopka.

Tabela XXIX Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Zamek Świecie (PLH040025) według SDF

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
M	1308	<i>Barbastella barbastellus</i>			w	40	60	i	C	G	C	B	C	C

Grupa: A = płazy, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

S (wrażliwość danych): jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.

NP (zanik populacji): jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).

Typ populacji: p = osiadła, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadła”).

Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).

Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne – wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.

Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. ogólne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet szacunkowej oceny wielkości populacji – w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione)

5.6. Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne stanowią jedną z form ochrony przyrody. Są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, takich jak naturalne zbiorniki wodne, śródleśne i śródpolne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna i torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Ich powierzchnia jest zazwyczaj niewielka i są to grunty najczęściej dotychczas uznawane za nieużytki. Zachowanie takich powierzchni w ich naturalnym stanie pozwala zarówno na utrzymanie różnorodności biologicznej krajobrazu jak i równowagi ekologicznej ekosystemów zniekształconych działalnością gospodarczą człowieka.

Na podstawie Rozporządzenia Wojewody Kujawsko – Pomorskiego nr1/2004 z dnia 19 stycznia 2004r., w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa powołano 56 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 196,95 ha. Na terenie obrębu Dąbrowa istnieje pełna zgodność powierzchni pomiędzy wymienionym rozporządzeniem, ewidencją gruntów oraz stanem faktycznym ujętym w PUL. W obrębie Laskowice, w przypadku czterech użytków ekologicznych istnieje różnica pomiędzy Rozporządzeniem Wojewody Kujawsko- Pomorskiego, ewidencją gruntów oraz wyliczeniem z mapy numerycznej. Są to działki: dz.212LP (212k),dz.292LP (292f),dz.300LP (300g), dz.300LP (300h).

Na podstawie Uchwały Rady Gminy Drzycim nr XII/79/2016 z dnia 31 marca 2016r. zniesiono status użytku ekologicznego dla łąki położonej w działce nr 3315/1 (oddz. 315f), o powierzchni 1,82 ha z uwagi na konieczność realizacji inwestycji celu publicznego.

Tabela XXX Wykaz istniejących użytków ekologicznych

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Obręb Dąbrowa									
1.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	3h	Warlubie Bursztynowo	2,28	bagno			
2.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	9g 10i	Warlubie Kwiatki	2,95	bagno			
3.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	11m 25b	Warlubie Kwiatki	2,54	bagno			
4.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	14d	Warlubie Bursztynowo	3,33	bagno			
5.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	16d 17k	Warlubie Bursztynowo	4,03	bagno			
6.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	16j	Warlubie Bursztynowo	2,84	bagno			
7.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	20d 21c	Warlubie Bursztynowo	2,90	bagno			

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	21d	Warlubie Bursztynowo	1,78	bagno			
9.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	23j	Warlubie Kwiatki	3,34	bagno			
10.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	29b	Warlubie Bursztynowo	10,85	bagno			
11.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	21g 35c	Warlubie Bursztynowo	3,93	bagno			
12.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	36h	Warlubie Kwiatki	15,79	bagno			
13.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	45d	Warlubie Bursztynowo	4,21	bagno			
14.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	50f	Jeżewo Bursztynowo	5,37	bagno			
15.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	63f 64c	Jeżewo Bursztynowo	15,36	bagno			

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	79b,f 96d,g	Warlubie/Jeżewo Bursztynowo/Kotówka	18,97	bagno			
17.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	110i	Jeżewo Kotówka	6,53	bagno/łąka			
18.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	125b	Jeżewo Kotówka	2,20	bagno/łąka			
19.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	116f	Jeżewo Czersk Świecki	1,62	bagno			
20.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	118h 119f	Jeżewo Czersk Świecki	9,68	bagno			
21.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	133f	Jeżewo Czersk Świecki	3,84	bagno			
22.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	136a,b	Jeżewo Kotówka	8,61	bagno/łąka			
23.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	152f	Jeżewo Kotówka	1,26	bagno			

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	156a	Jeżewo Kotówka	2,06	bagno/łąka			
Razem obręb Dąbrowa					136,27				
Obręb Laskowice									
25.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	21s,x,ax	Warlubie, Dragacz Bojanowo	3,30	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; łąka, pastwisko			
26.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	69f	Jeżewo Taszewo	1,08	bagno			
27.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	69j	Jeżewo Taszewo	0,40	bagno			
28.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	70l 71o	Jeżewo Taszewo	3,68	bagno			
29.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	72h	Dragacz Bzowo	0,12	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			
30.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	91c	Jeżewo Taszewo	1,82	bagno			
31.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	107a	Jeżewo Taszewo	0,75	bagno			

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
32.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	147j	Świecie Taszewo	1,70	bagno			
33.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	151p	Świecie Taszewo	0,86	bagno			
34.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	152d,h	Świecie Taszewo	6,31	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; bagno			
35.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	171c	Świecie Taszewo	0,78	bagno			
36.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	196j	Dragacz Mniszek	2,19	bagno			
37.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	201g	Dragacz Grabowiec	0,84	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; łąka			
38.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	201r	Dragacz Grabowiec	1,18	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; łąka			
39.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	209j	Świecie Grabowiec	0,78	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
40.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	210t	Dragacz Mniszek	0,34	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			
41.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	212b	Dragacz Mniszek	0,96	bagno			
42.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	212k	Dragacz Mniszek	3,45	bagno			powierzchnia użytku po podziale gruntu pod autostradę 3,43 ha
43.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	224l	Dragacz Mniszek	1,21	bagno			
44.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	241d	Świecie Grabowiec	1,21	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			
45.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	249c 250a	Jeżewo Gródek	12,83	bagno			
46.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	278b	Drzycim Gródek	0,60	bagno			
47.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	292f	Drzycim Gródek	0,42	bagno/łąka			użytek do ponownej weryfikacji, przekwalifikowano na Ls

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
48.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	293g	Drzycim Bedlenki	0,44	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			
49.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	300g	Drzycim Gródek	3,05	bagno/tąka			powierzchnia użytku powinna zostać zweryfikowana (0,13 ha)
50.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	300h	Drzycim Gródek	0,50	bagno/tąka			powierzchnia użytku powinna zostać zweryfikowana (0,04 ha)
51.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	317a,b	Drzycim Bedlenki	2,16	bagno/tąka			
52.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	320g	Świecie Bedlenki	0,84	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków;			
53.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	384n,p,s	Świecie Terespol	2,21	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			
54.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	385c	Świecie Terespol	1,63	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			
55.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	385i	Świecie Terespol	0,86	skarpa			

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
56.		Rozporządzenie Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 19.01.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 05.02.2004 r. Nr 8, poz. 76)	386b	Świecie Terespol	2,18	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków; pastwisko			
Razem obręb Laskowice					60,68				
Razem Nadleśnictwo Dąbrowa					196,95				

5.7. Pomniki przyrody

Według ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880) i ustawą o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw z 3 października 2008 r. „Pomnikami są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności okazałych rozmiarów, sędziwe drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie.”

Kamień Świętego Wojciecha

Pomnikowy Dąb

Tabela XXXI Wykaz pomników przyrody na gruntach Nadleśnictwa Dąbrowa

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	1243	Dz.Urz.Woj.Byd nr 5, poz. 11 14.02.1995 r.	1995	198f-i	Dragacz Mniszek	drzewostan dębowy	150					6,01		
2.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	120	24	390	2				
3.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	120	21	345	3				
4.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	120	22	320	3				
5.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	grab <i>Carpinus betulus</i>	120	15	250	3				
6.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	grab <i>Carpinus betulus</i>	120	14	220	2				
7.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	Ak (grochodrzew) <i>Robinia pseudoacacia</i>	120	19	250	4				
8.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	Ak (grochodrzew) <i>Robinia pseudoacacia</i>	120	19	258	4				

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
9.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	sosna wejmutka <i>Pinus strobus</i>	120	25	254	3				
10.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	140	25	435	3				
11.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	140	18	278	3				
12.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	140	30	293	3				
13.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	140	25	300	3				
14.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	140	25	383	3				
15.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	140	22	263	3				
16.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	140	24	264	3				
17.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	świerk pospolity <i>Picea abies</i>	120	30	222	2				

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
18.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	świerk pospolity <i>Picea abies</i>	120	30	236	2				
19.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	30	298	3				
20.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	26	368	3				
21.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	28	388	3				
22.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	26	321	3				
23.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	28	306	3				
24.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	28	320	3				
25.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	27	328	2				
26.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	31	302	3				

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
27.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	30	297	3				
28.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	28	388	2				
29.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	24	285	3				
30.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	27	322	3				
31.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	140	28	281	2				
32.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	topola biała <i>Populus alba</i>	120	37	329	3				
33.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	140	28	388	3				
34.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	140	33	282	2				
35.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	140	33	295	2				

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
36.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dagleźja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>	120	31	205	3				
37.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	dagleźja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>	120	28	175	3				
38.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	żywotnik olbrzymi <i>Thuja plicata</i>	140	15	228	3				
39.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	żywotnik olbrzymi <i>Thuja orientalis</i>	140	16	104	4				
40.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>	140	10	118	4				
41.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>	140	15	118	2				
42.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>	140	15	100	2				
43.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	140	24	270	3				

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
44.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	jodła pospolita <i>Abies alba</i>	140	25	205	3				
45.	819	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253i	Jeżewo Gródek	choina kanadyjska <i>Tsuga canadensis</i>	140	20	245	3				
46.	822	Dz.Urz.Woj.Byd nr 8, poz. 124 08.06.1992 r.	1992	253d	Jeżewo Gródek	drzewostan dębowy	150					5,00		w zarządzie n-ctwa 2,08 ha
47.	250	Dz.Urz.Woj.Byd nr 15, poz. 120 01.07.1991 r.	1957	271a	Drzycim Bedlenki	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	210	25	500	3				
48.	250	Dz.Urz.Woj.Byd nr 15, poz. 120 01.07.1991 r.	1957	271a	Drzycim Bedlenki	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	210	28	760	2				
49.	250	Dz.Urz.Woj.Byd nr 15, poz. 120 01.07.1991 r.	1957	272a	Drzycim Bedlenki	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	210	31	780	2				
50.		Dz.Urz.Woj. Kuj.- Pom nr 87, poz. 1364 01.07.1991 r.	2006	307i	Drzycim Bedlenki	świerk pospolity <i>Picea abies</i>	120	20	223	1				
51.	1325	Dz.Urz.Woj.Byd nr 6, poz. 30 29.12.1995 r.	1995	338c	Świecie Bedlenki	sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i>	150	12	239	3				
52.	246	Dz.Urz.Woj.Byd nr 15, poz. 120 01.07.1991 r.	1991	210p	Dragacz Mniszek	głaz narzutowy			580					

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
53.	249	Dz.Urz.Woj.Byd nr 15, poz. 120 01.07.1991 r.	1955	288b	Drzycim Gródek	głaz narzutowy			2450					Głaz narzutowy „Św. Wojciecha”

Obecnie na terenie parku w Laskowicach (oddz. 253i), prowadzona jest inwentaryzacja pomników przyrody w celu aktualizacji danych.

6. System Forest Stewardship Council - certyfikacja dobrej gospodarki leśnej

Forest Stewardship Council Asociación Civil - organizacja, której celem jest popularyzacja prowadzenia gospodarki leśnej na zasadach równorzędnych, z uwzględnieniem aspektów ekonomicznych, społecznych i przyrodniczych lasów i leśnictwa na całym świecie. Certyfikat FSC - zapewnia o tym, że produkty ze znakiem towarowym FSC spełniają Standardy Dobrej Gospodarki Leśnej (klient kupując produkt z tym znakiem nie przyczynia się do niszczenia środowiska naturalnego, łamania praw pracowników, nielegalnego wykorzystania zasobów naturalnych, zubożenia bioróżnorodności ekosystemów leśnych).

Zasady Dobrej Gospodarki Leśnej FSC obejmują:

- przestrzeganie regulacji prawnych obowiązujących w danym kraju,
- przestrzeganie praw własności do terenów leśnych,
- przestrzeganie praw ludności rdzennej,
- przestrzeganie zasad współpracy z lokalną ludnością i praw pracowników,
- racjonalne czerpanie korzyści z lasów,
- ochronę przyrody i bioróżnorodności leśnej,
- zakres planów gospodarczych,
- monitoring poszczególnych elementów i oceny gospodarki leśnej,
- ochronę lasów o szczególnej wartości,
- gospodarkę na plantacjach.

6.1. Lasy posiadające globalne, regionalne lub narodowe znaczenie pod względem koncentracji wartości biologicznych

6.1.1. Obszary i obiekty objęte prawną formą ochrony przyrody - HCVF 1.1a

Do tej kategorii wchodzi rezerwat przyrody: rezerwat „Jezioro Fletnowskie”, rezerwat „Grabowiec”, rezerwat „Ostnicowe parowy Gruczna”

Według zasad wynikających z FSC każde działanie dotyczące wymienionych obiektów musi wynikać z potrzeb ochrony przyrody. Na terenie rezerwatu dopuszczalne są jedynie zabiegi zapisane w planie ochrony rezerwatu lub uzgodnione

z regionalnym konserwatorem przyrody. W stosunku do rezerwatu nie mogą być uwzględniane potrzeby gospodarcze. Obowiązuje zasada „pierwszeństwa przyrody”.

6.1.2 Obszary i obiekty objęte prawną formą ochrony przyrody - HCVF 1.1b

Do tej kategorii zaliczamy parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu oraz pomniki przyrody. Są to lasy, w których celem jest zachowanie wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w warunkach kompromisu między ochroną a racjonalną gospodarką. Oczekiwany kompromis mógłby mieć postać np. ograniczenia zrębów zupełnych, podniesionego wieku rębności, ograniczenia powierzchni zrębów, wyłączenia z użytkowania rębnego drzewostanów szczególnie cennych krajobrazowo.

6.1.3. Ostoje zagrożonych i ginących gatunków – HCVF 1.2

Na obszarze Nadleśnictwa odnotowano występowanie dwóch gatunków ptaków objętych ochroną strefową, wymienionych jednocześnie w załączniku I do Dyrektywy Ptasiej. Są to: bielik (2 strefy), bocian czarny (1 strefa). Szczegółową lokalizacją gniazd i stref ochronnych dysponuje Nadleśnictwo Dąbrowa. Ochrona miejsc ich gniazdowania została uwzględniona w planach u.l. Lasy w strefach ochronnych gniazd zakwalifikowano do gospodarstwa specjalnego.

6.1.4. Kompleksy leśne odgrywające znaczącą rolę w krajobrazie – HCVF 2

Obejmuje wszystkie lasy będące w obszarach sieci Natura 2000. W lasach Nadleśnictwa Dąbrowa położonych w zasięgu obszarów Bory Tucholskie PLB220009 i Dolina Dolnej Wisły PLB040003 uwzględniono zapisy planu zadań ochronnych. Zapisy dotyczą zachowania części starodrzewi w postaci biogrup oraz części śródleśnych powierzchni niezalesionych (łąki, pastwiska, poletka łowieckie).

6.1.5. Siedliska z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej zinwentaryzowane w Nadleśnictwie Dąbrowa w specjalnych obszarach ochrony siedlisk – HCVF 3.2

W Nadleśnictwie Dąbrowa znajduje się fragment obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty: PLH040017 Sandr Wdy. Na gruntach Nadleśnictwa Dąbrowa położonych w zasięgu obszaru Sandr Wdy znajdują się siedliska przyrodnicze

wymienione w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. Są to: 6510 – niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie, 91E0 – łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Na powierzchniach zajmowanych przez siedliska przyrodnicze położone na terenie Sandru Wdy należy stosować się do wskazań zawartych w planach zadań ochronnych dla tego obszaru.

Dodatkowo do kategorii HCVF 3.2 zaliczono także: wyłączone drzewostany nasienne, drzewostany zachowawcze, cenne fragmenty rodzimej przyrody, kępy starodrzewiu, ogniska biocenotyczne, remizy, wyłączone z eksploatacji zadrzewienia, nieużytki, grunty do naturalnej sukcesji, powierzchnie wydzieleni, dla których z przyczyn przyrodniczych w PUL nie zaprojektowano użytkowania.

6.1.6. Ochrona zasobów rozkładającego się drewna i związanych z nim organizmów w wybranych ekosystemach leśnych

Ochrona rozkładającego się drewna wpłynie dodatnio na zwiększenie jego masy w lesie, dzięki czemu nastąpi intensyfikacja ochrony różnorodności biologicznej w ekosystemach leśnych. Większa ilość martwego drewna w lesie to wzrost ilości i liczebności gatunków roślin i zwierząt z nim związanych.

Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa zostały wyznaczone powierzchnie referencyjne chroniące zasoby rozkładającego się drewna oraz organizmy z nim związane. Ostoje objęły wydzielenia na siedliskach: boru bagiennego, boru mieszanego świeżego, boru mieszanego wilgotnego, boru mieszanego bagiennego, lasu mieszanego świeżego, lasu mieszanego wilgotnego, lasu mieszanego bagiennego olsu i olsu jesionowego, część z nich stanowi strefy ekotonowe nad brzegami rzek, strumieni i jezior.

W Nadleśnictwie planowane są zabiegi umożliwiające uzyskanie odnowień naturalnych, a jednocześnie pozwalające na możliwie jak najdłuższe zachowanie dojrzałych egzemplarzy drzew - KO (klasa odnowienia) na powierzchni 748,51 ha oraz KDO (klasa do odnowienia) na powierzchni 39,28 ha.

Zalecenia ochronne dla lasów stanowiących ostoje organizmów związanych z rozkładającym się drewnem:

Martwe drewno powinno być pozostawione na powierzchni. Nie należy również usuwać drzew zamierających, połamanych na skutek działania czynników atmosferycznych (okiść, huragany). Wyjątek może stanowić konieczność usunięcia zwalonych drzew z drogi oraz w sytuacji, gdy zagrażają bezpieczeństwu albo w celu odnowienia powierzchni.

6.2. Lasy pełniące funkcje w sytuacjach krytycznych – HCVF 4

HCVF 4.1 Lasy wodochronne na siedliskach bagiennych i łągowych, nad brzegami rzek i jezior oraz lasy na siedliskach bagiennych.

HCVF 4.2 Lasy glebochronne

Powierzchnia lasów ochronnych w Nadleśnictwie oraz ich funkcje przedstawione zostały w rozdziale 2.3.

6.3. Lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnej społeczności – HCVF 6

Cmentarze, kapliczki, miejsca spacerowe, miejsca pamięci, miejsca historyczne.

7. Zagrożenia

7.1. Zagrożenia wywołane szkodliwym wpływem czynników antropogenicznych

W celu dokonania oceny jakości powietrza w strefach województwa kujawsko - pomorskiego za rok 2014 zebrano obszerny zbiór wyników pomiarów prowadzonych na 152 stacjach pomiarowych, w tym na:

- 15 stałych stacjach pomiarowych poza uzdrowiskami,
- 2 stałych stacjach zlokalizowanych na terenie uzdrowisk: Ciechocinek i Inowrocław,
- 115 stacjach pomiarów pasywnych SO₂ i NO₂,
- 20 stacjach, na których wykonywano wyłącznie pomiary pasywne benzenu.

Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa znajduje się jedno miasto powiatowe Świecie, liczące około 26 tysięcy mieszkańców. Od wschodu Nadleśnictwo graniczy z miastem powiatowym Grudziądz, które położone jest w bliskim sąsiedztwie Nadleśnictwa. Wynika stąd znaczący wpływ czynników urbanizacyjnych na lasy Nadleśnictwa (zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego – powstałe podczas procesów spalania, które mają na celu ogrzewanie budynków, uciążliwości związane ze zwiększonym ruchem samochodowym). Ocena jakości powietrza przeprowadzona została w czterech strefach tj.: aglomeracja bydgoska, miasto Toruń, miasto Włocławek i strefa kujawsko – pomorska.

Wyniki rocznej oceny jakości powietrza w 2014 r. przeprowadzonej w województwie kujawsko - pomorskim:

- Dwutlenek azotu NO₂ – średnie roczne stężenia kształtowały się poniżej średniorocznego dopuszczalnego stężenia (które wynosi 40 µg/m³). Głównym źródłem tlenków azotu pochodzenia antropogenicznego jest transport samochodowy. Dla zdrowia ludzi groźne jest występowanie chwilowych wzrostów stężeń NO₂ spowodowanych przez wzmożony ruch pojazdów w godzinach szczytu komunikacyjnego. W Grudziądzu w 2014 r. odnotowano średniorocznie 27,5 µg/m³ NO₂. Ze Świecia brak danych.

- Dwutlenek siarki SO₂ – głównym źródłem SO₂ są paleniska przemysłowe i domowe spalające paliwa stałe. Sezonowy wzrost wartości stężeń SO₂ związany jest z energetyką grzewczą. Na podstawie wieloletnich obserwacji stężeń średniorocznych notowany jest spadek wartości stężeń SO₂ w powietrzu lub ich stabilizacja. W Grudziądzu w 2014 r. odnotowano stężenie średnioroczne 4,5 µg/m³ SO₂ – dopuszczalna norma wynosi 20 µg/m³. Ze Świecia brak danych.
- Tlenek węgla CO – w 2014 r. w Grudziądzu średnie roczne stężenie tlenu węgla wyniosło 755 µg/m³. Wartości maksymalne stężeń nie zostały przekroczone.
- Benzen – głównym jego źródłem jest transport drogowy. Na podstawie pomiarów ze stacji w Grudziądzu w 2014 r. nie stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego. Odnotowano stężenie średnioroczne 1,80 µg/m³ benzenu – dopuszczalna norma wynosi 5 µg/m³. W Świeciu stężenie średnioroczne wyniosło 1,21 µg/m³.
- Pył zawieszony PM₁₀ – głównym źródłem pyłu są paleniska przemysłowe, domowe i niewielkie lokalne kotłownie spalające paliwa stałe, a dodatkowo transport samochodowy. Najwyższe stężenia notowane są w sezonie grzewczym, przy niskich temperaturach i małej prędkości wiatru. Średnioroczny dopuszczalny poziom stężenia PM₁₀ wynosi 40 µg/m³. W Grudziądzu w 2014 r. odnotowano stężenie średnioroczne 35,5 µg/m³ PM₁₀. Ze Świecia brak danych.

Lasy Nadleśnictwa Dąbrowa położone są w bliskim sąsiedztwie dwóch miast powiatowych - Świecia i Grudziądza. Skutkiem bliskości obu miast oraz zwiększonej od wiosny do jesieni liczby przebywających tu turystów jest obecność wielu ludzi w lesie. Przez lasy Nadleśnictwa prowadzi wiele wytyczonych oraz zwyczajowych szlaków turystycznych, dlatego drzewostany są uczęszczane przez ludzi przez większą część roku. Jedynie zimą zmniejsza się ilość osób przebywających w lesie. Natomiast od wiosny, a później latem i wczesną jesienią drzewostany roją się od ludzi. Konsekwencją ich pobytu w drzewostanach Nadleśnictwa jest dość duża antropopresja na środowisko leśne. Wzmaga się też natężenie ruchu samochodowego, a wraz z nim

zanieczyszczenia komunikacyjne, takie jak zanieczyszczenie powietrza, zaśmiecanie poboczy i hałas.

Zagrożenia antropogeniczne o największym wpływie na stan lasów:

- zanieczyszczenia powietrza i gleb,
- zanieczyszczenia wód,
- pożary lasu,
- nadmierna penetracja lasu przez ludzi,
- zaśmiecanie lasu
- płoszenie zwierzyny.

W Lasach Państwowych na stałych powierzchniach obserwacyjnych (SPO) prowadzony jest ciągły monitoring lasu. Systematyczne badania pozwalają na ustalenie zagrożeń środowiska leśnego i określenie stanu drzewostanów. System monitoringu obejmuje dwa poziomy obserwacji:

Poziom I rzędu dotyczy SPO rozmieszczonych w sieci kwadratów 16 na 16 km i zawiera coroczną ocenę stanu koron drzew oraz jednorazową analizę warunków glebowych i stopnia zaspokojenia potrzeb pokarmowych drzew.

Poziom II rzędu obejmuje okresowe badania na wybranych SPO dotyczące: warunków glebowych, składu chemicznego igliwia (liści), składu gatunkowego runa, oceny przyrostu miąższości drzewostanów oraz poziomu depozytu i obserwacji meteorologicznych. Na podstawie tych badań sporządza się corocznie ocenę stanu zdrowotnego drzew.

Tabela XXXII Depozyt całkowity [$\text{kg} \cdot \text{ha}^{-1}$] (bez RWO) wniesiony z opadami na SPO MI w 2014 r.

Lokalizacja powierzchni	Opad [mm]		
	N-NO ₃	S-SO ₄	N-NH ₄
1	2	3	4
Gdańsk	3,52	2,97	2,95
Krucz	5,18	4,35	7,85
Łąck	2,76	3,93	4,52

7.2. Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka na las

Jednym z najbardziej istotnych zagrożeń dla lasów jakie powodują ludzie są pożary. Zmniejszeniu zagrożenia pożarowego sprzyjają: urozmaicenie siedlisk, ich

wilgotność oraz zróżnicowanie gatunkowe drzewostanów (znaczny udział gatunków liściastych). W Nadleśnictwie Dąbrowa przeważają siedliska borowe, z dominującymi drzewostanami sosnowymi. Taka sytuacja sprzyja niebezpieczeństwu powstawania pożarów.

W latach 2007-2016 odnotowano 72 pożary, na łącznej powierzchni 20,07 ha co daje średnio rocznie 8 pożarów, zaś przeciętna powierzchnia pożarów wynosi 2,23 ha. Zgodnie z obowiązującymi zasadami lasy Nadleśnictwa Dąbrowa zostały zakwalifikowane do I kategorii zagrożenia pożarowego.

Przyczyną powstawania pożarów jest niebezpieczne obchodzenie się z ogniem na terenach leśnych lub w ich pobliżu (umyślne podpalenia, rozpalanie ognisk w miejscach niedozwolonych, wypalanie traw, zaproszenie ognia przy pracach związanych z pozyskaniem drewna). Podpalenia stanowią istotny problem przede wszystkim w okresie wczesnowiosennym.

Największe zagrożenie pożarowe powodują ludzie przebywający w lesie latem i jesienią oraz osoby wypalające łąki i pastwiska w okresie wiosennym i ścierniska w okresie letnim. Zagrożeniom tym jest bardzo trudno przeciwdziałać, a najskuteczniejszą metodą wydają się być akcje propagandowe.

Destrukcyjny wpływ na las człowiek wywiera także przez:

- wywożenie śmieci i wylwanie nieczystości do lasu,
- nielegalne pozyskiwanie choinek w okresie przedświątecznym,
- kłusownictwo i wnykarstwo,
- nadmierna penetracja lasów w czasie zbioru jagód i grzybów, w wyniku czego w niektórych miejscach zostaje zniszczona ściółka leśna, płoszona jest zwierzyna,
- niszczenie drzew, krzewów i runa leśnego - nasilenie obserwowane jest w okresie letnim (turystyka) i w porze zbiorów surowców zielarskich.

Życie człowieka związane jest z wytwarzaniem różnego rodzaju odpadów. Zarówno odpady przemysłowe jak i komunalne stanowią potencjalne zagrożenie dla ludzi i dla środowiska. W województwie kujawsko-pomorskim odpady komunalne

prawie w całości gromadzone są na wyznaczonych do tego celu składowiskach. Praktycznie nie prowadzi się badań dotyczących wpływu składowisk na otoczenie.

Zaśmiecanie lasu koncentruje się przede wszystkim wokół obrzeży miasta Świecie oraz w sąsiedztwie mniejszych miejscowości. Jest to problem trudny do rozwiązania, gdyż tereny Nadleśnictwa są dość intensywnie penetrowane przez ludzi.

Na gruntach Nadleśnictwa Dąbrowa tereny zaśmiecanie zostały zlokalizowane w obrębie Laskowice w oddz.: 368c, 385d.

W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa odpady są przekazywane do regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych:

- Przedsiębiorstwo Unieszkodliwiania Odpadów „Eko-Wiśła” Sp. z o.o. z siedzibą w Sulnówku

7.3. Formy degeneracji ekosystemu leśnego

Formy degeneracji ekosystemu leśnego zostały określone poprzez dokonanie oceny drzewostanów, w których ustalone zostały procesy borowacenia, neofityzacji i monotypizacji.

Borowacenie - czyli pinetyzacja polega na wprowadzeniu do drzewostanów drzew iglastych w miejsce drzew liściastych na żyznych siedliskach zbiorowisk leśnych lub eliminacji drzew liściastych ze zbiorowisk borów mieszanych. Borowacenie określane jest w zależności od procentowego udziału gatunków iglastych w składzie gatunkowym drzewostanu na poszczególnych siedliskach. Wyróżnia się trzy stopnie borowacenia:

- słabe - jeżeli udział gatunków iglastych wynosi ponad 80% na siedliskach borowych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych
- średnie - jeżeli udział gatunków iglastych wynosi ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych
- mocne - jeżeli udział gatunków iglastych wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych

Mimo znacznego udziału gatunków iglastych, procesy borowacenia w stopniu średnim i mocnym stwierdzono na 8,8% powierzchni leśnej zalesionej.

Tabela XXXIII Zestawienie powierzchni [ha] wg form degeneracji lasu – borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dąbrowa	brak	1737,42	1530,77	2226,90	5495,09	74,2
	słabe	253,07	579,79	891,92	1724,78	23,3
	średnie	20,51	38,61	99,27	158,39	2,1
	mocne	0,55	1,01	28,40	29,96	0,4
Obręb Laskowice	brak	2135,04	1664,97	1293,82	5093,83	50,5
	słabe	834,42	1814,40	979,75	3628,57	36,0
	średnie	126,36	679,04	370,20	1175,60	11,7
	mocne	3,78	58,44	119,97	182,19	1,8
Nadleśnictwo Dąbrowa	brak	3872,46	3195,74	3520,72	10588,92	60,5
	słabe	1087,49	2394,19	1871,67	5353,35	30,6
	średnie	146,87	717,65	469,47	1333,99	7,6
	mocne	4,33	59,45	148,37	212,15	1,2

Monotypizacja - ujednolicenie gatunkowe lub wiekowe drzewostanu.

Drzewostany Nadleśnictwa Dąbrowa buduje głównie sosna, która powierzchniowo zajmuje 81,31%. Udział gatunków liściastych w składzie drzewostanów jest stosunkowo niewielki. Powodem takiego stanu rzeczy są panujące na obszarze Nadleśnictwa warunki klimatyczne i glebowe. Wynika stąd stosunkowo mało urozmaicony skład gatunkowy lasów Nadleśnictwa, szczególnie w obrębie Dąbrowa. Z uwagi na fakt, iż żadna z klas wieku nie zajmuje 50% powierzchni, na terenie nadleśnictwa nie stwierdza się monotypizacji.

Neofityzacja jest to wnikanie gatunków drzew i krzewów geograficznie obcego pochodzenia, które jest skutkiem ich sztucznego wprowadzenia lub jest samoistne.

Gatunki obcego pochodzenia występujące na terenie Nadleśnictwa zostały zarejestrowane w trakcie wykonywania prac taksacyjnych.

Występujące w drzewostanach Nadleśnictwa gatunki obcego pochodzenia to: dąb czerwony, daglezia zielona, czeremcha amerykańska, robinia akacjowa, kasztanowiec zwyczajny, sosna czarna, sosna wejmutka, sosna banksa i śnieguliczka biała.

Dąb czerwony występuje w obrębie Dąbrowa w 78 wydzieleniach w charakterze gatunku domieszkowego (pojedynczo, miejscami, w podroście, w formie przestojów, niekiedy z 10-20% udziałem w drzewostanie panującym). W jednym wydzieleniu, oddz. 148a jest gatunkiem panującym – udział dębu czerwonego w wieku 88 lat wynosi 30%. W obrębie Laskowice występuje w 202 wydzieleniach pojedynczo, miejscami, w podroście, w formie przestojów, niekiedy z 10-30% udziałem w drzewostanie panującym. W jednym wydzieleniu stanowi gatunek panujący, w oddz. 191c – o powierzchni 0,90 ha, udział dębu czerwonego wynosi 100 %.

Daglezia zielona występuje w obrębie Dąbrowa w 17 wydzieleniach pojedynczo, miejscami, zajmując niekiedy 10% w drzewostanie panującym. W dwóch wydzieleniach stanowi gatunek panujący – 201c, 201f. W obrębie Laskowice występuje w 13 wydzieleniach, w żadnym z wydziałów nie będąc gatunkiem panującym (pojedynczo, miejscami, 10% udział w drzewostanie).

Czeremcha amerykańska, która dawniej wprowadzana była jako podszyt jest gatunkiem bardzo ekspansywnym. Ponieważ charakteryzuje się szeroką amplitudą ekologiczną obecnie na terenie Nadleśnictwa występuje na większości siedlisk od boru świeżego do olsu. Na zajmowanych powierzchniach na żyznych siedliskach wypiera ona z podszytu gatunki rodzime i stanowi konkurencję dla odnowień. Obecnie zaniechano wprowadzania tego gatunku na terenach leśnych. Jednak czeremcha, głównie dzięki ptakom ciągle się rozprzestrzenia.

Robinia akacjowa występuje incydentalnie na terenie dawnych osad, przy drogach, na glebach porolnych. W obrębie Dąbrowa występuje pojedynczo i miejscami w 18 wydzieleniach. W jednym przypadku, w oddz. 270h jej udział w mieszaninie z sosną wynosi 50%. W obrębie Laskowice w 223 wydzieleniach pojedynczo

i miejscami, niekiedy z 10-20% udziałem w drzewostanie panującym. W jednym z wydziałów jest gatunkiem panującym – 210g o powierzchni 0,74 ha, udział robinii akacjowej w wieku 60 lat wynosi 100%.

Kasztanowiec zwyczajny występuje sporadycznie na terenie całego Nadleśnictwa. Najczęściej wprowadzany jest jako gatunek domieszkowy w grupach biocenotycznych na uprawach. Poza tym w starszych klasach wieku występuje pojedynczo, miejscami oraz w formie przestojów. Incydentalnie na terenie dawnych osad oraz przy drogach. W żadnym z wydziałów nie jest gatunkiem panującym.

Sosna czarna w obrębie Dąbrowa występuje w 10 wydziałach pojedynczo, miejscami, zajmując niekiedy 10% w drzewostanie panującym. W obrębie Laskowice udział sosny czarnej stwierdzono w 89 pododdziałach. Najczęściej występuje ona pojedynczo, miejscami, w formie przestojów, niekiedy z 10-30% udziałem w drzewostanie panującym. W leśnictwie Bzowo, ze względu na występujące tu miejscami specyficzne warunki glebowe (bory suche, wydmy, tereny popolygonowe), jest to gatunek bardzo często wykorzystywany w odnowieniach. Sosna czarna charakteryzuje się bardzo dużą tolerancją na zasolenie, zanieczyszczenia powietrza, nadmierne nasłonecznienie oraz susze. Ze względu na bardzo głęboki system korzeniowy doskonale radzi sobie na piaszczystych, ubogich siedliskach. W obrębie Laskowice sosna czarna stanowi gatunek panujący w trzech pododdziałach (96Ah, 98j, 383c), a w wielu wydziałach na borach suchych, jej udział w drzewostanie panującym wynosi 40%.

Sosna wejmutka występuje pojedynczo i miejscami w obrębie Dąbrowa w 10 wydziałach i w obrębie Laskowice w 7 wydziałach. W żadnym z pododdziałów nie jest gatunkiem panującym.

Sosna banksa występuje miejscami tylko w 2 wydziałach w obrębie Dąbrowa, oraz w 8 wydziałach obrębu Laskowice. W żadnym z pododdziałów nie jest gatunkiem panującym oraz nie ma udziału w głównym drzewostanie. Jej występowanie ogranicza się do pojedynczego, miejscami oraz w formie przestojów.

Śnieguliczka biała występuje w pobliżu dawnych siedlisk ludzkich. Nie stwarza w lesie szczególnych problemów, nie rozprzestrzenia się.

Kasztanowiec zwyczajny, sosna wejmutka i sosna banksa nie tworzą własnych drzewostanów, nie stanowią też konkurencji dla gatunków rodzimych i mogą być traktowane jako urozmaicenie.

Tabela XXXIV Zestawienie powierzchni i miąższości wg grup typów siedliskowych, stanu siedliska i grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Powierzchnia/ miąższość					
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
			<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
1	2	3	4	5	6	7	8	
Obręb Dąbrowa	bory	naturalne	1113,73 72514	1394,49 396873	2095,07 633374	4603,29 1102762	62,1 59,9	
		zniekształcone	242,77 25791	76,37 19281	73,69 21158	392,83 66230	5,3 3,6	
		zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
		bory mieszane	naturalne	263,58 22641	255,14 84866	482,57 173853	1001,29 281360	13,5 15,3
			zniekształcone	208,36 25912	264,70 85521	357,34 125916	830,40 237349	11,2 12,9
			zdegradowane	0,00 0	5,48 1385	17,95 5683	23,43 7067	0,3 0,4
			silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	lasy mieszane	naturalne	63,80 6819	59,31 18507	57,99 22014	181,10 47340	2,4 2,6	
		zniekształcone	61,49 7316	53,58 17331	67,02 22696	182,09 47343	2,5 2,6	
		zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
	lasy	naturalne	18,62 858	22,11 8615	70,03 23455	110,76 32928	1,5 1,8	
		zniekształcone	11,68 993	1,75 220	1,29 482	14,72 1696	0,2 0,1	
		zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
	ogółem	naturalne	1487,21 105379	1748,30 513863	2729,20 862359	5964,71 1481601	80,5 80,5	
		zniekształcone	524,34 60017	396,40 122353	499,34 170252	1420,08 352622	19,2 19,2	
		zdegradowane	0,00 0	5,48 1385	17,95 5683	23,43 7067	0,3 0,4	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Powierzchnia/ miąższość					
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
			<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
1	2	3	4	5	6	7	8	
Obręb Laskowice	bory	naturalne	1113,73	1394,49	2095,07	4603,29	62,1	
			72514	396873	633374	1102762	59,9	
		zniekształcone	252,69	529,08	194,16	975,93	9,7	
			20382	132625	58371	211377	8,3	
		zdegradowane	17,01	70,76	2,08	89,85	0,9	
			1218	16768	565	18551	0,7	
		silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		bory mieszane	naturalne	436,77	451,51	442,84	1331,12	13,2
				45283	155232	164108	364624	14,3
	zniekształcone		434,71	1060,51	289,14	1784,36	17,7	
			64962	335683	100819	501463	19,7	
	zdegradowane		9,52	27,16	0,00	36,68	0,4	
			710	6515	0	7225	0,3	
	silnie zdegradowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
	lasy mieszane		naturalne	283,05	226,70	332,27	842,02	8,4
				25947	76479	116316	218742	8,6
		zniekształcone	347,83	809,27	281,18	1438,28	14,3	
			37742	269775	98536	406053	16,0	
		zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		lasy	naturalne	135,68	170,41	448,70	754,79	7,5
				11301	48385	169980	229666	9,0
	zniekształcone		117,26	86,47	26,31	230,04	2,3	
			6491	26511	9115	42117	1,7	
	zdegradowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
silnie zdegradowane	0,00		0,00	0,00	0,00	0,0		
	0		0	0	0	0,0		
ogółem	naturalne		1905,85	1626,02	1970,87	5502,74	54,6	
			161699	484564	705499	1351762	53,2	
	zniekształcone	1167,22	2492,91	790,79	4450,92	44,2		
		131748	766591	266841	1165180	45,8		
	zdegradowane	26,53	97,92	2,08	126,53	1,3		
		1928	23283	565	25776	1,0		
	silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0		
		0	0	0	0	0,0		

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Powierzchnia/ miąższość					
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
			<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
1	2	3	4	5	6	7	8	
Nadleśnictwo DĄBROWA	bory	naturalne	2068,65	2083,77	2790,07	6942,49	39,7	
			140256	572506	868816	1581578	36,1	
		zniekształcone	495,46	605,45	267,85	1368,76	7,8	
			46172	151906	79529	277607	6,3	
		zdegardowane	17,01	70,76	2,08	89,85	0,5	
			1218	16768	565	18551	0,4	
		silnie zdegardowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		bory mieszane	naturalne	700,35	706,65	925,41	2332,41	13,3
				67925	240098	337961	645983	14,7
			zniekształcone	643,07	1325,21	646,48	2614,76	15,0
				90874	421204	226735	738812	16,9
	zdegardowane		9,52	32,64	17,95	60,11	0,3	
			710	7900	5683	14292	0,3	
	silnie zdegardowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
	lasy mieszane	naturalne	346,85	286,01	390,26	1023,12	5,9	
			32767	94986	138330	266082	6,1	
		zniekształcone	409,32	862,85	348,20	1620,37	9,3	
			45057	287106	121232	453396	10,3	
		zdegardowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		silnie zdegardowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
	lasy	naturalne	154,30	192,52	518,73	865,55	4,9	
			12160	57001	193434	262594	6,0	
		zniekształcone	128,94	88,22	27,60	244,76	1,4	
			7485	26731	9597	43813	1,0	
zdegardowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0		
		0	0	0	0	0,0		
silnie zdegardowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0		
		0	0	0	0	0,0		
ogółem	naturalne	3393,06	3374,32	4700,07	11467,45	65,6		
		267078	998427	1567858	2833363	64,6		
	zniekształcone	1691,56	2889,31	1290,13	5871,00	33,6		
		191765	888945	437093	1517802	34,6		
	zdegardowane	26,53	103,40	20,03	149,96	0,9		
		1928	24668	6247	32844	0,7		
	silnie zdegardowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0		
		0	0	0	0	0,0		

7.4. Zagrożenia wywołane zmianami stosunków wodnych

Poziom wód gruntowych ma bardzo istotny wpływ na stan sanitarny lasu. W zależności od ukształtowania terenu na obszarze Nadleśnictwa Dąbrowa wody gruntowe występują na różnych głębokościach. W dolinach rzek i obniżeniach wytopiskowych poziom wód gruntowych waha się od 0 do 2 m. Na wysoczyznach zandrowych i morenowych wody gruntowe występują na poziomie od 5 do 10 m. Ich poziom ulega wahaniom w zależności od pór roku. W okresie roztopów wiosennych jest najwyższy, po czym sukcesywnie obniża się aż do późnej jesieni. Siedliska położone w sąsiedztwie zbiorników wodnych są bardziej żyzne niż by to wynikało z limitujących ich żyzność warunków glebowych.

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną wyznaczono na obszarze Polski jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Jednolite części wód podziemnych są to wody podziemne, które występują w obrębie warstwy lub zespołu warstw wodonośnych o porowatości i przepuszczalności umożliwiającej znaczący przepływ wód podziemnych lub znaczący pobór dla zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia. Nadleśnictwo Dąbrowa położone jest na obszarze trzech wyznaczonych jednolitych części wód podziemnych (JCWPd):

- JCWPd 28 - obszar obejmuje zlewnie Wdy i Wierzycy. Znaczną część JCWPd pokrywają lasy Borów Tucholskich.
- JCWPd 29 - obszar obejmuje bezpośrednią zlewnie Wisły w obrębie doliny Wisły.
- JCPWd 37 - obszar obejmuje zlewnię Brdy i bezpośrednią zlewnię Wisły.

W zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP). Zbiornik nr 129 „Dolina rzeki Dolna Osa” ma powierzchnię 89,51 km², szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 80 tys. m³/dobę, a średnia głębokość ujęć wynosi 50-60 m. GZWP nr 130 „Zbiornik rzeki Dolna Wda” ma powierzchnię 56 km², szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 25 tys. m³/dobę, a średnia głębokość ujęć wynosi 5 m.

Monitoring stanu czystości wód powierzchniowych znajdujących się w zasięgu Nadleśnictwa prowadzony jest przez WIOŚ w Bydgoszczy.

Monitoring rzek w 2014 r.

Wisła – jest osią hydrograficzną województwa kujawsko-pomorskiego. Jej długość wynosi 1021,9 km z czego 205,3 km płynie w granicach województwa kujawsko-pomorskiego. Dolina dolnej Wisły ujęta została w europejskiej sieci Natura 2000. W granicach województwa kujawsko-pomorskiego Wisła podzielona została na 3 jednolite części wód. Badania obejmujące zakres monitoringu operacyjnego prowadzone były w przekrojach: poniżej zapory we Włocławku i w Gąbinku, a w przekroju Przechowo – w zakresie monitoringu diagnostycznego. Poniżej zapory we Włocławku i w Gąbinku stwierdzono dobry potencjał ekologiczny. Na stanowisku w Przechowie potencjał ekologiczny uległ obniżeniu do umiarkowanego, o czym zdecydował wynik badań wskaźnika fitoplanktonowego. W zakresie fizykochemicznym wody Wisły spełniały wymogi II klasy. Rozszerzony o zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne oraz substancje priorytetowe, zakres badań wód w Przechowie, wykazywał brak przekroczenia granic norm dopuszczalnych, decydując o dobrym stanie chemicznym. Porównanie wartości średniorocznych bieżących wyników badań Wisły we Włocławku i w Gąbinku z wynikami z roku 2011 wykazało poprawę stanu czystości wód w zakresie fizykochemicznym. Wzrosła jednak zawartość chlorofilu, a wskazującego na wzrost żyzności wód.

Wda – jest lewobocznym dopływem Wisły. Całkowita długość wynosi 198,3 km. Rzeka posiada liczne dopływy. Jej lewobocznymi dopływami są: Trzebiocha, Zelgoszczówka, dopływ z jeziora Słonego, Sobińska Struga i dopływ z Jeziora Stelchno. Prawobocznymi dopływami są: Niechwaszcz, Wieprzyk, Prusina, Ryszka i Wyrwa. Rzeka posiada cechy cieków nizinno-piaszczystego, położonego na równinie sandrowej. Nurt rzeki należy zaliczyć do wartkich. W dnio koryta występuje piasek i żwir. Na rzece utworzono wodne zbiorniki retencyjne: Żur (34 km biegu rzeki) o powierzchni 440 ha, oraz Gródek (24 km biegu rzeki) o powierzchni 92 ha. Trzeci zbiornik powstał na potrzeby zakładów celulozowo- -papierniczych w Świeciu nad Wisłą w miejscowości Kozłowo o powierzchni 35 ha i pojemności całkowitej 660 tys. m³. Ostatnie piętrzenie, zlokalizowane na krawędzi Wysoczyzny Świeckiej i doliny Wisły, utworzono na potrzeby młyna wodnego w Przechowie, wykorzystane obecnie także przez elektrownię wodną. Głównymi punktowymi źródłami zanieczyszczeń na terenie

województwa, które pośrednio poprzez dopływy wpływają na jakość wód Wdy są oczyszczone ścieki z miejscowości: Śliwice – 287,7 m³/d, Jezewo – 364,4 m³/d, Lniano – 189,0 m³/d, Osie – 884,9 m³/d i Drzycim – 109,6 m³/d. Na rzece w granicach województwa kujawsko-pomorskiego utworzono 3 jednolite części wód. Wszystkie objęto badaniami w zakresie monitoringu diagnostycznego. Stwierdzono dobry potencjał ekologiczny. Należy zwrócić uwagę, że jakość wód na wszystkich stanowiskach spełniała wymogi klasy I, z wyjątkiem związków fosforu na stanowisku ujściowym – odpowiadającym normom II klasy.

Zbiornik retencyjny „Gródek” przy elektrowni wodnej.

Mątawa - jest lewobocznym dopływem Wisły o długości 59,9 km. Jej ważniejsze dopływy to: Raczka, Huta, Krępa, Sinowa, Mniszek, Fletnowska, Morgi i Pszynka. Około 65% powierzchni dorzecza zajmują lasy. Zlewnia rzeki położona jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich oraz w Parku Krajobrazowym Doliny Dolnej Wisły. W dolnym biegu rzeki, obok zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego, na jakość wód wpływają również oczyszczone ścieki z oczyszczalni: w Warlubiu w ilości – 593,5 m³/d, Dragaczu – 304,1 m³/d, Jezewa 364,4 m³/d i Nowym nad Wisłą – 806,8 m³/d. Rzekę podzielono na 2 jednolite części wód. Badania prowadzono w dwóch

profilach w ramach monitoringu diagnostycznego. Stwierdzono umiarkowany potencjał ekologiczny w profilu zlokalizowanym poniżej Jeziora Święte, o czym zdecydowały wyniki badań biologicznych, jak i fizykochemicznych. Na stanowisku ujściowym w Nowem n/Wisłą stwierdzono dobry potencjał ekologiczny, przy czym ocena biologiczna spełniała wymogi klasy I. Niekorzystnym parametrem był wskaźnik sanitarny, który w profilu ujściowym oceniono podobnie, jak w 2012 roku jako niezadowalający. Świadczy to o dopływie zanieczyszczeń pochodzenia komunalnego. W odniesieniu do badań z 2012 roku stwierdzono poprawę potencjału ekologicznego w profilu ujściowym ze słabego do dobrego.

Sobińska Struga - jest lewobocznym dopływem Wdy. Jej długość wynosi 22,3 km i uchodzi do Wdy w miejscowości Żur. Struga stanowi jednolitą część wód. Badania stanu jakości wód prowadzono na stanowisku ujściowym w zakresie monitoringu diagnostycznego. Stwierdzono umiarkowany potencjał ekologiczny. O klasyfikacji zdecydowały wskaźniki makrozoobentosu i fitobentosu. Także w zakresie fizykochemicznym wody Sobiny nie spełniały wymogów II klasy, o czym podobnie, jak w 2012 roku, zdecydowało stężenie fosforanów.

Monitoring jezior

Jezioro Stelchno - jezioro przepływowe, powierzchnia zwierciadła wody 154,5 ha, głębokość maksymalna 10,3 m. Stelchno posiada jedno duże kąpielisko połączone z plażą komercyjną zlokalizowaną w południowej części jeziora. W 2014 r. 21 jezior objętych było badaniami z zakresu monitoringu diagnostycznego. Na podstawie oceny WIOŚ jezioro Stelchno zaliczone zostało do trzech najczystszych jezior regionu. Stan ekologiczny sklasyfikowano jako bardzo dobry, natomiast pod względem elementów fizykochemicznych wody jeziora zakwalifikowano powyżej II klasy.

7.5. Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki biotyczne

Zagrożenia natury biotycznej powodują owady, ssaki oraz patogeniczne grzyby. Dane na ten temat zbierane są zarówno przez pracowników Lasów Państwowych jak i w trakcie prac taksacyjnych.

7.5.1. Szkody powodowane przez owady

Skutki masowego występowania owadów w zależności od nasilenia, czasu trwania oraz od innych czynników, mogą powodować w drzewostanach szkody o różnym natężeniu. Szkody powodowane przez owady prowadzą do zamierania drzew lub ich osłabiania, zmniejszania przyrostu, uszkodzania nasion. W lasach największe szkody powodują owady liściożerne pojawiające się masowo cyklicznie w tzw. gradacjach. W Nadleśnictwie Dąbrowa większość powierzchni zajmują drzewostany sosnowe (81,31% powierzchni leśnej). Stąd zagrożenie ze strony owadzich szkodników sosny takich jak brudnica mniszka, strzygonia choinówka, poproch cetyniak, borecznik, barczatka sosnówka, jest duże. Charakterystyczne dla omawianego terenu jest występowanie pierwotnych ognisk gradacyjnych na obszarze obrębu Dąbrowa w północno-wschodniej, centralnej i gniazdowo w południowej jego części. Na obrębie Laskowice historyczne miejsca rozrodu szkodników pierwotnych sąsiadują z głównym kompleksem leśnym obrębu Dąbrowa.

Na podstawie danych dostarczonych przez Zespół Ochrony Lasu w Gdańsku według stanu na 27.06.2014 r. przedstawiono poniżej powierzchnię występowania i zwalczania szkodników owadzich w poszczególnych latach:

Tabela XXXV Występowanie szkodników owadzich

Nazwa szkodnika owadziego	Rok	Powierzchnia (ha)	
		występowania	ograniczania
1	2	3	4
Szkodniki owadzie (według kart meldunkowych)			
brudnica mniszka	2004	3 525	-
	2007	1 925	506,03
	2010	449,29	-
	2011	3 300	-
	2012	1 200	-
	2013	1 000	-
strzygonia choinówka	2011	108,4	-
	2012	100	-
	2013	50	-
poproch cetyniak	2011	195,3	-
	2012	100	-
	2013	20	-
boreczniki sosnowe	2011	571,73	-
barczatka sosnówka	2011	200	-
	2012	3 847,9	2947,9
	2013	3 275	857,09

Nazwa szkodnika owadziego	Rok	Powierzchnia (ha)	
		występowania	ograniczania
1	2	3	4
zwójki i miernikowce dębowe	2004	60,75	-
	2005	12,26	-
	2012	23,15	-
szeliniaki	2004	202	-
	2005	92,9	-
	2006	154,14	-
	2007	135,37	-
	2008	109,61	-
	2009	62,63	-
	2010	54,14	-
	2011	23,76	-
	2012	30,51	-
	2013	13,92	-
przyptaszczek granatek	2004	1458,7	-
	2005	1144,31	-
	2006	1807,54	-
	2007	1372,07	-
	2008	1051,2	-
	2009	1005	-
	2010	527	-
	2011	460	-
	2012	676,17	-
	2013	551,49	-
kornik drukarz	2005	398,85	-
	2006	570,92	-
	2007	394,06	-
	2008	393,21	-
	2009	351,28	-
	2010	156,41	-
	2011	190,58	-
	2012	113,71	-
2013	95,18	-	

Szkodniki wtórne

- Ilość pozyskanego posuszu sosnowego wraz z wywrotami i złomami w 2013 roku wyniosła 1855 m³.
- Ilość pozyskanego posuszu świerkowego wraz z wywrotami i złomami w 2013 roku wyniosła 505 m³.
- Ilość pozyskanego posuszu w liściastych ogółem wyniosła 329 m³

Na podstawie analizy danych z ostatnich lat nie można mówić o gradacjach szkodliwych owadów, które przybrałyby rozmiar klęski, lecz zagrożenie ze strony szkodliwych owadów istnieje i należy tak jak dotychczas prowadzić obserwacje

liczebności ich występowania i zwalczanie tam, gdzie jest to konieczne. Stan sanitarny drzewostanów lustrowanych przez ZOL w 2013 r. określa się ogólnie jako dobry.

7.5.2. Szkody powodowane przez ssaki

Dość istotne szkody w lesie wyrządzają ssaki, głównie jeleniowate (jelenie, sarny, daniiele, łosie) oraz zajęcowate. Na uszkodzenia ze strony zwierzyny płowej narażone są uprawy i młodniki w okresie przerwy w wegetacji roślin.

Tabela XXXVI Zestawienie powierzchni według stopnia uszkodzeń drzewostanów

Nadleśnictwo obręb	Rodzaj uszkodzenia	Stopień uszkodzenia			Łącznie
		1 (11-20%)	2 (21-50%)	3 (pow.50%)	
		Powierzchnia uszkodzeń ha			
1	2	3	4	5	6
Obręb Dąbrowa	Grzyby	14,64	10,49	-	25,13
	Pożar	0,97	0,57	-	1,54
	Wodne	9,03	1,9	-	10,93
	Zwierzyna	485,9	830,17	-	1316,07
	Razem	510,54	843,13	-	1353,67
Obręb Laskowice	Klimat	35,67	15,97	-	51,64
	Grzyby	351,36	75,62	-	426,98
	Przemysłowe	124,05	14,84	-	138,89
	Antropogen.	2,76	2,78	-	5,54
	Inne	0	7,68	-	7,68
	Owady	32,38	28,34	-	60,72
	Pożar	1,19	0	-	1,19
	Wodne	8,82	7,14	-	15,96
	Zwierzyna	936,64	628,53	-	1565,17
	Razem	1492,87	780,9	-	2273,77
Nadleśnictwo Dąbrowa	Klimat	35,67	15,97	-	51,64
	Grzyby	366	86,11	-	452,11
	Przemysłowe	124,05	14,84	-	138,89
	Antropogen.	2,76	2,78	-	5,54
	Inne	0	7,68	-	7,68
	Owady	32,38	28,34	-	60,72
	Pożar	2,16	0,57	-	2,73
	Wodne	17,85	9,04	-	26,89
	Zwierzyna	1422,54	1458,7	-	2881,24
	Razem	2003,41	1624,03	-	3627,44

Jak wynika z zestawienia szkody, wyrządzone przez zwierzynę płową występują ogółem na powierzchni 2881,24 ha, w tym szkody powyżej 21% na 2087,23 ha. Uszkodzeń III stopnia (pow. 50%) nie stwierdzono. Uprawy należy zabezpieczać poprzez smarowanie preparatami odstraszającymi, pakułowanie, osłonki ochronne, a w koniecznych przypadkach przez ich grodzenie. Ponadto należy przestrzegać głównej zasady w zakresie ochrony, a mianowicie utrzymanie właściwego stanu zwierzyny, to znaczy gospodarczo znośnego dla drzewostanów. Z długoletniej obserwacji wynika również, że na zmniejszenie rozmiaru szkód można zdecydowanie wpłynąć przez intensyfikację pozyskania drewna z czyszczeń i trzebieży w okresie od grudnia do marca i pozostawianie go przez jakiś czas w lesie. Z analizy zimowego spalowania wynika, że jest ono wyraźnie mniejsze o ile jelenie mają dostęp do świeżo powalonych drzew sosnowych, które spalują często do połowy długości strzały.

Obecnie na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa bobry są gatunkiem występującym dość rzadko. Z informacji uzyskanych w Nadleśnictwie, do tej pory zinwentaryzowano 8 stanowisk bobra, zlokalizowanych na terenie obrębu Laskowice. W wyniku prowadzenia typowych dla bobrów prac zmierzających do zapewnienia sobie optymalnych warunków bytowania możliwe jest wystąpienie szkód, do których należą podtopienia i zalania fragmentów drzewostanów, łąk i pól.

Tabela XXXVII Szkody wyrządzone przez bobry w Nadleśnictwie Dąbrowa (stan na 27.06.2014 r.)

Rok	Powierzchnia uszkodzeń ha
2005	93,55
2006	6,29
2007	8,50
2008	5,63
2009	7,51
2010	6,04
2011	5,75
2012	9,88
2013	3,35

Zalecane działania związane z występowaniem bobrów:

- w przypadku, gdy szkody wyrządzone przez bobry uznane zostaną za niewielkie zalecana jest ochrona bierna, tolerowanie efektów ich działalności,
- działania profilaktyczne polegające na pozostawieniu w miarę możliwości wzdłuż cieków i zbiorników wodnych stref buforowych o szerokości 20-50 m, intensywność gospodarowania w tych strefach powinna zostać zmniejszona lub ograniczona do koniecznych zabiegów, (nadbrzeżne strefy buforowe można zaliczyć do lasów wodochronnych, glebochronnych lub jako powierzchnie referencyjne),
- w przypadku wystąpienia istotnych szkód gospodarczych spowodowanych przez bobry (np. podtopienia cennych drzewostanów, zalania drogi itp.) należy skorzystać z rozwiązań zaproponowanych w „Poradniku minimalizowania szkód wyrządzanych przez bobry” (A. Czech 2005). Opracowanie to można znaleźć na stronie Ministerstwa Środowiska:

http://mos.gov.pl/2materialy_informacyjne/raporty_opracowania/poradnik_minimalizowania_szkod_wyrzadzanych_przez_bobry.pdf lub na stronie www.bobry.pl

7.5.3. Szkody powodowane przez patogeniczne grzyby

Zagrożenie ze strony grzybów na gruntach porolnych, które w Nadleśnictwie Dąbrowa zajmują 3620,13 ha stanowi głównie huba korzeniowa, osutka sosnowa oraz opieńkowa zgnilizna korzeni.

Powierzchnie, na których odnotowano występowanie patogenicznych grzybów w kolejnych latach zostały przedstawione poniżej:

Tabela XXXVIII Choroby lasu powodowane grzybami pasożytniczymi

Nazwa grzyba	Rok	Powierzchnia występowania (ha)	
		do 20 lat	powyżej 20 lat
1	2	4	5
huba korzeniowa	2005	29,90	277,88
	2006	23,50	243,73
	2007	26,50	315,81
	2008	26,70	211,76
	2009	4,50	24,00
	2010	22,50	13,30
	2011	26,00	31,30
	2012	24,50	35,70

Nazwa grzyba	Rok	Powierzchnia występowania (ha)	
		do 20 lat	powyżej 20 lat
1	2	4	5
	2013	24,50	44,24
opieńkowa zgnilizna korzeni	2004	0,50	30,00
	2005	0,50	-
	2006	0,50	7,00
	2008	4,00	-
osutka sosnowa		szkółki	uprawy
	2004	-	35,9
	2005	2,73	9,74
	2006	3,31	0,20
	2007	-	11,40
	2008	-	5,00
	2009	-	1,52
	2010	1,98	2,00
	2011	2,07	11,24
	2012	2,24	4,00
	2013	1,90	2,00

7.6. Zagrożenia abiotyczne, historia zagrożeń

Czynniki atmosferyczne przyczyniają się do powstawania znacznych strat w drzewostanach Nadleśnictwa. Największe zagrożenie dla lasów stwarzają huraganowe wiatry, które powodują szkody w postaci złomów i wywrotów.

W ostatnim dziesięcioleciu największe straty spowodowane huraganowym wiatrem odnotowano w 2007 i 2008 roku. Powierzchnia uszkodzonych drzewostanów wyniosła wówczas ponad 135 ha.

Powstałe wskutek wywalających wiatrów szkody, powodują zakłócenie planowanego sposobu użytkowania w lasach Nadleśnictwa i konieczność dostosowanie rozmiaru i struktury cięć do stanu sanitarnego lasu. Przyjęty podział lasu na ostępy i prowadzenie odpowiedniej zgodnej z planowaną gospodarki leśnej, częściowo zabezpiecza i uodparnia drzewostany przed wywalającymi wiatrami.

Kolejnym czynnikiem negatywnie wpływającym na kondycję zdrowotną drzewostanów są zakłócenia gospodarki wodnej – obniżenie poziomu wód gruntowych. Do takiej sytuacji przyczyniają się zdarzające się co pewien czas i trwające po kilka lat susze. Długotrwałe i uciążliwe susze wystąpiły w latach: 2008-2010 oraz 2014 i 2015 roku. W tych latach szkody w drzewostanach odnotowano na powierzchni ponad 120 ha.

8. Plan działań z zakresu ochrony przyrody

8.1. Ochrona różnorodności biologicznej oraz techniczne i gospodarcze działania proekologiczne

Zróżnicowanie biologiczne jest jednocześnie narzędziem i celem zagospodarowania lasów. Służy stabilności oraz rozpraszaniu ryzyka hodowlanego i zdrowotnego lasów, jak również poszerzaniu ich wielofunkcyjności i możliwości wielostronnego użytkowania. Potrzebne jest zagwarantowanie ochrony różnorodności biologicznej, która istnieje obecnie oraz kształtowanie jej i wzbogacanie w przyszłości. Podstawą biologicznej różnorodności lasu są drzewa, współtworzące wraz z runem i warstwą krzewów warunki do bytowania zwierząt i mikroorganizmów. Wielkość i różnorodność puli genowej leśnych gatunków, głównie drzew, decyduje o zdolności przeżycia gatunku oraz jego odporności na niekorzystne czynniki biotyczne i abiotyczne, dlatego najważniejszą rzeczą jest rozpoznanie i zachowanie maksymalnej liczby genotypów rodzimych gatunków drzew leśnych oraz ich lokalnych populacji. Zachowanie ciągłości naturalnych procesów odnawiania się lasu oraz umożliwienie oddziaływania sił i mechanizmów ewolucji, jest osiągnięte przy pomocy metody ochrony in situ. Podstawowymi formami tej metody ochrony są wyłączne i gospodarcze drzewostany nasienne, plantacyjne uprawy nasienne, plantacje nasienne, drzewa mateczne, uprawy pochodne z potomstwa wyłączonych drzewostanów nasiennych, rezerwaty oraz siedliskowo - drzewostanowe powierzchnie wzorcowe. Ograniczenie zrębów zupełnych i wprowadzenie tam, gdzie jest to możliwe rębni złożonych pozwalających na odnowienie naturalne, grupowe cięcia pielęgnacyjne, utrzymywanie w lesie drzew zamierających i martwych oraz regionalizacja nasienna są rozszerzeniem strategii ochrony in situ leśnej różnorodności genetycznej.

Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa nie zostały wyznaczone wyłączne drzewostany nasienne. Wytypowano gospodarcze drzewostany nasienne, których szczegółowe rejestry przedstawione zostały w elaboracie. Ich powierzchnia według Krajowego Rejestru Leśnego Materiału Podstawowego wynosi 240,16 ha. W obrębie Laskowice zlokalizowano trzy drzewa mateczne sosny zwyczajnej w oddz.: 173h (2 drzewa), 304c.

W obrębie Dąbrowa znajdują się źródła nasion: lipy drobnolistnej (oddz. 158a), klonu zwyczajnego (oddz. 210c) oraz jaworu (oddz. 210c). W obrębie Laskowice znajdują się źródła nasion: czereśni ptasiej (oddz. 10a, 12c), grabu (oddz. 91g).

Tabela XXXIX Zestawienie powierzchni gospodarczych drzewostanów nasiennych

Gatunek panujący	Obręb		Nadleśnictwo
	Dabrowa	Laskowice	
1	2	3	4
Sosna zwyczajna	77,35	140,60	217,95
Dąb szypułkowy	-	19,73	19,73
Brzoza brodawkowata	-	2,48	2,48
Razem	77,35	162,81	240,16

Gospodarcze drzewostany nasienne zostały przyjęte w planie u. I. zgodnie z Krajowym Rejestrem Leśnego Materiału Podstawowego. Sporządzono mapy przeglądowe nasiennictwa i selekcji.

Obecnie preferuje się prowadzenie użytkowania lasu rębniami złożonymi. Zaprojektowana w bieżącym PUL powierzchnia manipulacyjna rębni złożonych wynosi 1376,47 ha. Dzięki użytkowania lasu w ten sposób możliwe będzie zróżnicowanie wiekowe składów gatunkowych i wydłużenie okresu uprzętnięcia drzewostanu co najmniej do następnego dziesięciolecia. Pozwoli to również na uzyskanie na bardziej żyznych siedliskach typu drzewostanu właściwego dla danych warunków siedliskowych.

Przy planowaniu i zakładaniu zrębów zaleca się wybór i pozostawianie biogrup – kęp drzew w drzewostanach rębnych. Celem pozostawiania biogrup na powierzchniach zrębowych jest zachowanie różnorodności biologicznej. Przy wyborze biogrup i w czasie zakładania zrębu należy uwzględnić obowiązujące w LP ustalenia dotyczące zasad ich zakładania.

W drzewostanach bez wskazań gospodarczych jest dopuszczalne prowadzenie cięć jednostkowych w zależności od potrzeb związanych z zabiegami ochronnymi, przyrodniczymi i hodowlanymi. Dopuszczalne jest również usuwanie posuszu w sytuacji, gdy zagraża on bezpieczeństwu ludzi lub stabilności drzewostanu.

Dla wzmocnienia odporności biologicznej w ramach ogniskowo-kompleksowej metody biologicznej ochrony lasu, szczególnie na siedliskach borowych,

w drzewostanach iglastych zwłaszcza sosnowych, zakładane są remizy, które stanowią ogniska biocenotyczne. W tym celu wybierane są miejsca z odpowiednio ukształtowanym terenem i naturalnymi zbiornikami wodnymi, zakrzaczone, gdzie dosadza się różne gatunki drzew i krzewów takich jak czeremcha, kasztanowiec, dzika jabłoń, dzika grusza, śliwa ałycza, czereśnia ptasia, tarnina, rokitnik zwyczajny. Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa założono 23 remizy.

Tabela XL Wykaz remiz

L.p.	Lokalizacja oddział, poddział	Pow. w ha
1	2	3
obręb Dąbrowa		
1.	8b	0,06
2.	14a	0,10
3.	38b	0,05
4.	50f	0,16
5.	71d	0,05
6.	86a	0,10
7.	87a	0,12
8.	97a	0,05
9.	99a	0,16
10.	100c	0,05
11.	117i	0,05
12.	118d	0,05
13.	132d	0,05
14.	153c	0,10
15.	219j	0,30
16.	220k	0,05
17.	220n	0,07
18.	289a	0,18
Razem		1,75
obręb Laskowice		
19.	133Cl	0,18
20.	213d	0,05
21.	214a	0,10
22.	236c	0,12
23.	370c	0,15
Razem		0,60
Ogółem		2,35

Odpowiednie warunki bytowania znajduje tutaj wiele gatunków ptaków. Są one naturalnymi sprzymierzeńcami w ochronie lasu. Aby stworzyć im odpowiednie warunki bytowania wywieszane są budki lęgowe, które sprzyjają koncentracji ptactwa owadożernego. W 2014 r. w lasach Nadleśnictwa liczba budek lęgowych dla ptaków wynosiła 3037 szt., z czego 295 szt. powieszono jako nowe, niezasiedlone. Dodatkowo

w celu stworzenia odpowiednich warunków bytowych oraz zwiększenia liczebności populacji nietoperzy, Nadleśnictwo corocznie wywiesza kilka nowych schronów.

W celu wzbogacania oraz ochrony różnorodności biologicznej należy:

- stosować składy gatunkowe upraw odpowiednie do siedliska,
- pozyskiwać materiał siewny z jak największej liczby osobników oraz z różnych miejsc Nadleśnictwa,
- za pomocą cięć pielęgnacyjnych regulować skład drzewostanów w pożądanym sposób,
- chronić populacje rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
- wykorzystywać zmienność mikrosiedlisk poprzez wprowadzanie na tych niewielkich powierzchniach właściwe dla nich gatunki,
- stwarzać warunki odpowiednie dla rozwoju wielogatunkowych podszytów,
- stwarzać warunki dla rozwoju wszystkich warstw lasu,
- zachować w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzać śródleśne ciek i zbiorniki wodne,
- indywidualizować zasady postępowania gospodarczego odpowiednio do istniejących warunków przyrodniczo-siedliskowych,
- pozostawiać drzewa dziuplaste i martwe do ich naturalnego rozkładu;
- preferować odnowienia naturalne,
- prowadzenia cięć pielęgnacyjnych zimą, przy pokrywie śnieżnej w miejscach występowania roślin objętych ścisłą ochroną gatunkową,
- pozostawianie biogrup obejmujących stanowiska gatunków roślin objętych ścisłą ochroną gatunkową.

8.2. Kształtowanie stref ekotonowych

Ekotony, będąc granicą lasu, stanowią strefy przejściowe z innymi ekosystemami: wodnymi, łąkowymi, polnymi, bagiennymi oraz wzdłuż dróg, linii podziału powierzchniowego, linii energetycznych, strumieni, rowów itp. Strefy takie charakteryzują się tym, że liczba gatunków jak i zagęszczenie osobników jest wyższe niż w sąsiadujących ze sobą biocenozach. Dobrze wykształcone ekotony wykazują cechy izolacyjne i powinny chronić las przed niekorzystnym wpływem środowisk otwartych oraz podnosić stabilność ekosystemu leśnego. Prowadzić tu należy wyłącznie cięcia grupowe lub jednostkowe, kształtując i chroniąc siedliska i gatunki stref przejściowych.

W sąsiedztwie dróg publicznych konieczny jest dobór gatunków mniej wrażliwych na zanieczyszczenia, spaliny oraz zasolenie. Niebagatelne znaczenie mają również bezpieczeństwo (potrzebna jest odpowiednia odległość od linii komunikacyjnych) i kształtowanie piękna krajobrazu. Strefy ekotonowe zakładane wzdłuż jezior, rzek i cieków wodnych spełniają wiele funkcji tak biologicznych jak i mechanicznych np.: umacnianie brzegów przez systemy korzeniowe, zatrzymywanie cząstek glebowych zmywanych z terenów sąsiednich w kierunku zbiornika lub cieków, wyhamowywanie i łagodzenie negatywnych skutków wysokich stanów wody.

8.3. Kształtowanie granicy polno - leśnej

Kilkudziesięciometrowe (10-30 m) obrzeże lasu sąsiadujące z polem, łąką lub obszarem bagiennym (w zależności od intensywności użytkowania ekosystemów sąsiednich) potrzebuje odrębnego zagospodarowania, gdyż stanowi strefę buforową lasu. Strefa ta powinna się składać z dwóch do trzech wzajemnie się przenikających stref roślinności zielonej, niskich krzewów i drzewostanu. Ważną rzeczą jest możliwie jak największe urozmaicenie i w miarę łagodne przejście z wnętrza lasu do sąsiedniego ekosystemu bezleśnego. Obrzeże lasu powinno składać się z trzech wzajemnie przenikających się stref: krzewiastej, drzewiasto-krzewiastej i drzewiastej. Strefa drzewiasta to wewnętrzny pas ekotonu leśnego o szerokości 10-20 m, w którym występują gatunki drzew górnego piętra z dobrze rozwiniętymi systemami korzeniowymi i ugałęzionymi pniami o rozluźnionym zwarcu, dalsze piętra drzewostanu, podszyt i podrost. Udział gatunków powinien być zgodny z przyjętym typem drzewostanu (TD). Strefa drzewiasto-krzewiasta będąca środkowym pasem

ekotonu leśnego tworzona jest przez gatunki drzew dolnego piętra drzewostanu o zwarcu jeszcze luźniejszym i nierównomiernym rozmieszczeniu drzew występujących często w zmieszaniu jednostkowym. Jej szerokość wynosi około 5 m. Strefa krzewiasta powinna składać się z wielu gatunków krzewów w zmieszaniu grupowym. Zaleca się sadzenie 5-10 sadzonek jednego gatunku w więźbie 1x1,5 m do 1,5x1,5 m. Jej szerokość wynosi 3-5 m.

Gatunki drzew i krzewów zalecane do stref ekotonowych: głóg jednoszyjkowy, jabłoń dzika, grusza dzika, róża dzika, jeżyna, śliwa tarnina, trzmielina brodawkowata i pospolita, leszczyna pospolita, wierzby: iwa, uszata, laurowa i rokita oraz wawrzynek wilczełyko, kalina koralowa, jarząb pospolity, bez czarny, kruszyna pospolita, berberys pospolity. Należy jednak przede wszystkim wykorzystać istniejące odnowienia naturalne.

8.4. Kształtowanie stosunków wodnych

Tereny Nadleśnictwa Dąbrowa zajmują bardzo zróżnicowane pod względem geomorfologicznym obszary z dużą ilością jezior i z wieloma dobrze zachowanymi ekosystemami wodno-błotnymi. Jeziora wraz z rzekami oraz wpadającymi do nich strumieniami, mnóstwem oczek wodnych, z rozlewiskami, bagnami i torfowiskami stanowią naturalne zbiorniki retencyjne, które bardzo korzystnie wpływają na zaopatrzenie gleb w wodę, a także powodują pewne złagodzenie klimatu, podnosząc jednocześnie wilgotność powietrza.

Zachowanie i ochrona śródleśnych oczek wodnych, terenów źródłiskowych, bagien i torfowisk w ich naturalnym stanie ma istotne znaczenie ze względu na ich ważną rolę w retencji wody w zlewni. Utrzymanie ich obecnego stanu ma znaczenie priorytetowe. Realizacja poczynań powstrzymująca degradacją stosunków wodnych w lasach państwowych została zapoczątkowana już przed wielu laty. Podjęte zostały konkretne działania mające na celu powstrzymanie degradacji stosunków wodnych w lasach. Są to: budowa zastawek, zbiorników retencyjnych, w wielu wypadkach celowe zaniechanie renowacji rowów odwadniających, wszystko po to aby zatrzymać odpływ wody z lasu.

Bagna i torfowiska zajmują na gruntach Nadleśnictwa łączną powierzchnię 150,08 ha (zostały wymienione szczegółowo w rozdziale 3.3) i spełniają ważną rolę

naturalnych zbiorników retencyjnych. W stanie posiadania Nadleśnictwa, w obrębie Dąbrowa znajdują się 3 jeziora o powierzchni 19,51 ha , oraz powierzchnie retencyjne o łącznej powierzchni 11,78 ha. W obrębie Laskowice znajdują się trzy jeziora o łącznej powierzchni 16,16 ha oraz powierzchnie retencyjne o powierzchni 6,45 ha. Bardzo duże znaczenie w kształtowaniu stosunków wodnych mają również siedliska wilgotne i bagiennie takie jak: bór mieszany wilgotny, bór mieszany bagienny, las mieszany wilgotny, las mieszany bagienny, las wilgotny, ols, ols jesionowy i las łęgowy. Siedliska wilgotne zajmują 268,73 ha powierzchni leśnej, a siedliska bagiennie i olsowe 409,67 ha powierzchni leśnej Nadleśnictwa.

W ciągu ostatnich kilkunastu lat zaniechano odwadniania bezodpływowych bagien, uznając je za obszary cenne biocenotycznie. Zrezygnowano również z odprowadzania wody z podmokłych lub okresowo zalewanych powierzchni położonych w zakolach i dolinach większych cieków. Zwraca się uwagę na to, że nie można doprowadzić do trwałego odprowadzenia wody z lasu. Na siedliskach wilgotnych zaproponowano odpowiednie sposoby prowadzenia gospodarki leśnej bez uciekania się do melioracji odwadniających. Na przykład przy odnowieniach i zalesieniach, w zależności od potrzeb zalecono stosowanie różnego rodzaju rabat, rabatowałków, wałków, półrabat, wywyższonych bruzd i kopców.

W ramach stosowania aktywnych metod ochrony przyrody w Nadleśnictwie Dąbrowa zrealizowany został projekt tworzenia obiektów tzw. małej retencji. Projekt ma na celu zmniejszenie skutków pogorszenia naturalnych stosunków wodnych w lasach, zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpożarowego przyległych obszarów leśnych oraz wzbogacenie bioróżnorodności. W związku z realizacją tego przedsięwzięcia w Nadleśnictwie wykonano dwa projekty, na rzekach Krępie i Sinowie. Projekt na rzece Krępie zrealizowano w listopadzie 2006 r. Powstały trzy zbiorniki wodne o łącznej powierzchni 5,54 ha i 33 793m³ retencjonowanej wody. Projekt małej retencji na rzece Sinowa został zrealizowany na przełomie października i listopada 1999r. powstały cztery zbiorniki wodne , retencjonujące łącznie 1 555m³ wody.

Działaniami, które spowodowały i nadal przyczyniają się do zwiększenia zdolności retencyjnych lasów w Nadleśnictwie Dąbrowa są:

- renaturalizacja obszarów wodno-błotnych,

- odbudowa systemów nawadniających oraz przebudowa systemów melioracji odwadniających,
- budowa oraz odbudowa obiektów retencjonowania wody.

Jeden z obiektów małej retencji na Strudze Krępa- oddz. 110 i

Jeden z obiektów małej retencji na Strudze Krępa- oddz. 125 b

8.5. Rekreacja i turystyka

Pod względem turystycznym obszary znajdujące się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dąbrowa są niezwykle atrakcyjne. Sprzyja temu dobre zagospodarowanie terenu wraz z coraz lepiej rozwijającą się infrastrukturą turystyczną, dogodna sieć dróg, położone wśród lasów liczne jeziora, urozmaicony krajobraz oraz kompleksy leśne pokrywające większość omawianego obszaru. Przejrzyste i łatwo dostępne sosnowe lasy, najczęściej z niewielką ilością podszytów, latem i jesienią obfitują w grzyby i owoce runa leśnego. Zainteresowanie regionem pod względem turystyczno-wypoczynkowym jest bardzo duże. Widoczny jest wzrost zainteresowania ludzi otaczającą ich przyrodą oraz bogatą historią tych terenów. Wszystkie drogi leśne w Nadleśnictwie Dąbrowa są udostępnione dla ruchu turystycznego (pieszego i rowerowego).

Przez tereny Nadleśnictwa wiodą interesujące szlaki turystyczne, które poprowadzono w sąsiedztwie atrakcyjnych widokowo miejsc i ciekawych obiektów przyrodniczych, historycznych.

Szlak Laskowice – Terespol im. Ks. Łęgi - szlak pieszy. Trasa zaczyna się przy dworcu PKP w Laskowicach Pomorskich, skąd wiedzie wzdłuż linii kolejowej do Kamienia św. Wojciecha w Leosi. Tutaj szlak przecina się ze szlakiem Hoffmana, zmierza nad Wdę i biegnie na południe. W miejscowości Bedlenki trasa przecina rzekę i przez Mały Dółsk prowadzi do zalewu w Kozłowie. Szlak im. ks. dr. Władysława Łęgi poświęcony jest wybitnemu znawcy archeologii i etnografii Kociewia. Bardzo interesująca trasa biegnie wokół dorzecza dolnej Wdy. Szlak prowadzi wzdłuż końcowego odcinka Wdy. Szlak turystyczny położony jest na terenie leśnictw Gródek, Bedlenki oraz Terespol a długość trasy wynosi 22 km.

Szlak Leosia – Błądno im. A. Hoffmanna - szlak pieszy. Szlak prowadzi lasami wzdłuż Wdy oraz brzegami Zalewów: Żurskiego i Gródeckiego. Na trasie widoki doliny Wdy, pomniki przyrody (kamień św. Wojciecha), elektrownie wodne: Żur i Gródek. Budowniczym i dyrektorem tych elektrowni był prof. Alfons Hoffmann. Trasa wiedzie wzdłuż Wdy przez miejscowości: Błądno, Stara Rzeka, Tleń, Grzybek, Żur, Gródek i Leosia. Długość trasy wynosi 42 km, a jej fragment przechodzi przez teren leśnictwa Gródek.

Szlak na Diabelce (Świecie – Startowice) - szlak pieszy. Trudny technicznie szlak, który prowadzi w ścisłej okolicy Czarcich Gór. Czarcie Góry, potocznie zwane Diabelcami, to rozciągające się między Świeciem a Startowicami urwiste, porośnięte lasem parowy i stoki, z których roztacza się wspaniały widok na Wisłę i uchodzącą do niej Wdę. Szlak turystyczny położony jest na terenie leśnictwa Grabowiec, a długość trasy wynosi 11 km.

Szlak Terespol – Świecie im. F. Chopina - szlak pieszy. Szlak rozpoczyna się przy stacji PKP w Terespolu i wiedzie do Świecia przez Kozłowo. Na szlaku znajduje się kamień upamiętniający pobyt Chopina w tej okolicy. Trasa kończy się przy świeckim dworcu autobusowym. Szlak turystyczny położony jest na terenie leśnictwa Terespol, a długość trasy wynosi 7 km.

Szlak „Partyzantów AK” – Czersk Świecki – Szlachta. Szlak poświęcony jest pamięci walki zbrojnej polskich partyzantów z hitlerowskim okupantem w czasie II wojny światowej. Na trasie całego szlaku spotyka się tablice Pomorskiego Archiwum Armii Krajowej, które objaśniają historyczne znaczenie oglądanych miejsc. Prócz tego trasa jest atrakcyjna prawie pod każdym względem: rezerваты przyrody, krajobrazy, ciekawe przyrodniczo lasy, doliny rzek, jeziora, zabytki architektury ludowej. W Nadleśnictwie Dąbrowa szlak pieszy położony jest na terenie leśnictw Czersk Świecki oraz Bursztynowo. Długość całkowita szlaku wynosi blisko 100 km.

Szlak rowerowy „Dookoła Dolnej Wisły”. Trasa o długości wynoszącej 105 km rozpoczyna się w Bydgoszczy, następnie biegnie przez Świecie, Chełmno, Ostromecko i ponownie prowadzi do Bydgoszczy (spichlerze przy ul. Grodzkiej). Opisaną trasą prowadzi terenami Zespołu Parków Krajobrazowych Nadwiślańskiego i Chełmińskiego.

Szlak rowerowy „Po Dolinie Dolnej Wisły”. Jest to jeden z najdłuższych szlaków rowerowych w Polsce (480 km). Wiedzie od miejscowości Cierpice położonej niedaleko Torunia do Zamku Bierzgłowskiego. Na trasie znajdują się m.in. Bydgoszcz, Świecie, Nowe, Gniew, Kończewice, Kwidzyn, Grudziądz i Chełmno. W okolicy Świecia szlak prowadzi przez Chrystkowo i Niedźwiedź.

Wiślana Trasa Rowerowa. Wiślana Trasa Rowerowa jest ogólnopolskim projektem, który połączył 8 województw. Jego celem jest utworzenie 1200-kilometrowego szlaku rowerowego wzdłuż Wisły. Kujawsko-Pomorski fragment trasy składa się z dwóch odcinków: 210 km wzdłuż prawego brzegu Wisły (Dobrzyń,

Włocławek, Toruń, Ostromecko, Chełmno, Grudziądz), 244 km wzdłuż lewego brzegu Wisły (Nowe, Świecie, Chrystkowo, Bydgoszcz, Toruń, Ciechocinek, Nieszawa, Włocławek). Szlak prowadzi w wielu miejscach w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki, przez zlokalizowane wzdłuż jej brzegów rezerваты, parki krajobrazowe, lasy łęgowe i w pobliżu cennych pomników przyrody.

Szlak kajakowy „Wda”. Rzeka Wda , nazywana potocznie „Czarną Wodą”, to lewobrzeżny dopływ Wisły. Wda należy do najbardziej malowniczych szlaków północnej Polski. Trasa spływu kajakowego ma 195 km długości. Wda wypływa z Jeziora Krężno, przepływa przez jeziora Równiny Charzykowskiej, lasy Borów Tucholskich i uchodzi do Wisły w Świeciu. Szlak Wdy klasyfikowany jest jako szlak łatwy, dostępny również dla początkujących. Płynąc rzeką Wdą można zobaczyć dodatkowe atrakcje:

- Figura Matki Bożej Gwiazdy Morza zwana też Matką Bożą Gródecką. Figura umiejscowiona jest na betonowym cokole, w zachodniej części zbiornika retencyjnego elektrowni Gródek. W maju 1938 r. miało miejsce poświęcenie figury Matki Bożej Gwiazdy Morza, która powstała na pamiątkę 15 - lecia istnienia elektrowni wodnej. W 1939 r. podczas wojny figura została zniszczona przez niemieckich faszystów. Po wojnie w 1945 r. odnaleziono na dnie zbiornika głowę figury, którą przechowywano na strychu w jednym z okolicznych domów przez kolejne sześćdziesiąt lat. W 2008 r. figura została odrestaurowana i uroczyście poświęcona.
- „Łączka Papieska” – zlokalizowana na wprost Figury Matki Bożej Gwiazdy Morza. Miejsce, w którym w 1956 r. podczas spływu kajakowego odpoczywał i modlił się ówczesny ks. Karol Wojtyła.
- Kapliczka upamiętniająca spływ kajakowy ks. Karola Wojtyły, który biwakował tu wraz z młodzieżą w dniach 28-30 lipca 1956 roku. Na pamiątkę tego zdarzenia, w kamieniu z wizerunkiem Jana Pawła II wygrawerowano napis: „ Ja tam u Was byłem, pilnujcie mi tych szlaków. Jan Paweł II”. Miejsce to położone jest w leśnictwie Gródek, w oddz. 288i.

Kapliczka upamiętniająca spływ kajakowy Jana Pawła II

Figura Matki Bożej Gwiazdy Morza

Trasy Nordic-Walking. Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa wyznaczone zostały dwie trasy Nordic-Walking. Pierwsza z nich położona jest na terenie leśnictwa Czernik, okala jezioro Sinowa i tereny mu przylegające. Druga zlokalizowana jest na terenie leśnictwa Rulewo, w pobliżu zespołu pałacowego Hanza Pałac. Na początku

każdej z tras znajduje się mapa przebiegu, a na trasie miejsce wypoczynku wyposażone w ławostół.

Miejsca biwakowe. Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa znajdują się cztery miejsca biwakowe. Trzy z nich zlokalizowane są na terenie leśnictwa Bursztynowo nad jeziorami Rybno Duże i Rybno Małe (oddz. 59a, 60a, 60b). Jedno miejsce biwakowe położone jest w leśnictwie Czersk Świecki nad jeziorem Sinowa (oddz. 130d). Z tej formy wypoczynku każdego roku korzysta ponad 800 harcerzy z terenu całego kraju. Dodatkowo na terenie Nadleśnictwa wyznaczone zostały trzy miejsca turystyczne: w obrębie Dąbrowa (oddz. 133d, 133n), oraz w obrębie Laskowice (oddz. 235l). Na terenie leśnictwa Bedlenki, przy wschodnim brzegu jeziora Deczno (oddz. 329b), znajduje się ośrodek wypoczynkowy.

Pomniki przyrody i rezerwat przyrody (których szczegółowa lokalizacja została podana w rozdziale 5.1. i 5.6) również stanowią atrakcyjne, chętnie odwiedzane przez turystów obiekty.

Bardzo istotną sprawą jest utrzymanie we właściwym stanie miejsc postoju pojazdów. Na terenie lasów Nadleśnictwa Dąbrowa wyznaczono 22 takie obiekty. W obrębie Dąbrowa miejsca postoju znajdują się w oddz.: 2, 17, 38, 44, 48, 126, 133, 136, 150, 189, 205, 210, 252 oraz w obrębie Laskowice w oddz.: 184, 204, 235, 257, 288, 312, 329.

Miejsce postoju

Ponieważ miejsca postoju pojazdów stanowią poważny problem dla Lasów Państwowych tak ze względów finansowych jak i z powodu zaśmiecania i dewastacji lasu w ich sąsiedztwie, należałoby oczekiwać współpracy ze strony lokalnych samorządów, na terenie których owe miejsca postoju są zlokalizowane. Podobnego wsparcia potrzebują również ścieżki dydaktyczne, na których tablice informacyjne i urządzenia zamontowane przez pracowników Lasów Państwowych są systematycznie niszczone, a zaśmiecanie trasy wymagają stałej troski i ponoszenia nakładów.

8.6. Promocja

Aby możliwa była realizacja "Programu Ochrony Przyrody" należy przedstawić to opracowanie możliwie jak najszerszym grupom społeczeństwa. Jednak przy prezentacji materiałów trzeba ograniczyć informacje o lokalizacji gatunków zwierząt chronionych, które nie mogą być niepokojone obecnością człowieka. Uwaga ta odnosi się również do wielu gatunków chronionych i rzadkich roślin z powodu konieczności ich ochrony przed zdeptaniem i nielegalnym pozyskiwaniem.

Promocja jak i prezentacja społeczeństwu "Programu Ochrony Przyrody" jest przedsięwzięciem żmudnym i kosztownym, lecz rezultaty tego przedsięwzięcia mogą przynieść wymierne korzyści.

Realizacja owej prezentacji powinna odbywać się poprzez:

- publikacje naukowe i popularnonaukowe w czasopismach leśnych, przyrodniczych i ogólnotematycznych
- publikacje w prasie lokalnej
- audycje w radiu i telewizji
- wydawnictwa, gazetki, foldery publikowane przez nadleśnictwa i RDLP

Edukacja ekologiczna oraz propagowanie idei ochrony przyrody powinna odbywać się zgodnie z aktualną wiedzą, a także z lokalnymi tradycjami regionu.

Zaleca się:

- wydawać okresowe informatory o walorach i zagrożeniach lasów i środowiska przyrodniczego na obszarze swojego działania
- wydawać lokalne biuletyny ekologiczno-leśne

- stawiać tablice w miejscach szczególnie uczęszczanych, na których powinny być umieszczone informacje dotyczące walorów przyrodniczych oraz dozwolonych czynności (należy unikać tablic z samymi zakazami)
- organizować spotkania o tematyce przyrodniczej w szkołach, klubach itp.
- urządzać więcej miejsc do zajęć dydaktycznych (np. ścieżki dydaktyczno-spacerowe).

Wszystkie informacje powinny być przekazywane językiem przystępnym, zawierającym jak najmniej terminów fachowych, a jeśli takie się znajdują, powinny być objaśnione.

Szeroka i masowa edukacja przyrodnicza oraz uświadamianie roli i specyfiki lasu może z czasem zaowocować podniesieniem na wyższy poziom kultury obcowania z przyrodą. Na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa znajduje się ścieżka edukacyjna „Grabowiec”, ścieżka spacerowa z elementami edukacyjnymi „Rybieńka” oraz Ośrodek Edukacji Leśnej „Dąbrówka”. Głównym celem zakładania leśnych ścieżek dydaktycznych jest przybliżenie szerokiemu ogółowi społeczeństwa wiadomości o lesie i jego funkcjach, przedstawienie wielu zjawisk zachodzących w środowisku leśnym oraz jak najszerze rozpropagowanie wiedzy ekologicznej.

Ścieżka spacerowa z elementami edukacyjnymi „Rybieńka”. Ścieżka spacerowa z elementami dydaktycznymi „Rybieńka” przebiega szlakiem turystycznym łączącym malowniczo położone jezioro Rybno Duże i Małe z wsią Lipinki. Przystanki dydaktyczne oznakowane są kamieniem z numerem. Ścieżka jest połączona z obiektem rekreacyjno-sportowym, wyposażona jest również w wiatę.

Ścieżka edukacyjna „Grabowiec” powstała w 1998 r. na granicy rezerwatu Grabowiec. W 2015 r. została poddana modernizacji. Nowa ścieżka to 14 przystanków z tablicami tematycznymi, które mówią przede wszystkim o gospodarce leśnej, siedliskach leśnych i roślinach. Utworzona została platforma widokowa z widokiem na zakole Wisły i nadwiślańskie łąki. Wybudowane zostały schody z kładką do przejścia, brama ozdobna na początku ścieżki oraz tabliczki kierunkowe. Są też informacje o sąsiadującym ze ścieżką rezerwacie. Każdy przystanek zaopatrzony jest w tablicę, ławkę a niektóre z nich dodatkowo w instalacje edukacyjne. Dodatkowo

w leśnym jarze znajduje się zjazd linowy. Trasa ścieżki to około 2.8 km z możliwością wydłużenia do 4 km. Miejsce to jest wyjątkowo atrakcyjne pod względem krajobrazowym i florystycznym. Przy trasie znajduje się miejsce postoju wyposażone w drewniane wiaty, ławki i miejsce na ognisko.

Ścieżka edukacyjna „Grabowiec”

Ośrodek Edukacji Leśnej „Dąbrówka” został oddany do użytku w 2011r. Ośrodek składa się z izby edukacyjnej wyposażonej w niezbędny sprzęt multimedialny, wiaty z miejscem ogniskowym, zielonego kącika gier i zabaw, ścieżki edukacyjnej z ośmioma przystankami edukacyjnymi. Ośrodek został niedawno wzbogacony o ogród dydaktyczny z nowymi instalacjami edukacyjnymi. Na terenie OEL „Dąbrówka” znajduje się również boisko do siatkówki plażowej oraz ścieżki zdrowia.

Ośrodek Edukacji Leśnej „Dąbrówka”

8.7. Przedmioty ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000

W większości przypadków objęte ochroną prawną siedliska, rośliny i zwierzęta ze względu na dobry stan zachowania, stabilność populacji oraz brak zagrożeń, nie wymagają stosowania ochrony czynnej. W tej sytuacji zalecana jest ochrona zachowawcza i brak ingerencji w zachodzące procesy. W innych sytuacjach np. odprowadzanie wody z siedlisk podmokłych wystarczy zaniechanie ingerowania, np. tam, gdzie jest to możliwe - rezygnacja z konserwowania części rowów. Niektóre

siedliska czy też gatunki wymagają ochrony czynnej np. ptaki szponiaste objęte ochroną strefową.

Dla pięciu obszarów Natura 2000: Bory Tucholskie PLB220009, Dolina Dolnej Wisły PLB040003, Sandr Wdy PLH040017, Solecka Dolina Wisły PLH 040003 i Zamek Świecie PLH040025, które obejmują swym zasięgiem Nadleśnictwo Dąbrowa zostały zatwierdzone plany zadań ochronnych. Dla każdego z wymienionych obszarów w planie urządzenia lasu zaprojektowano szczegółowe działania ochronne zgodne z zapisami zamieszczonymi w aktualnych planach zadań ochronnych dla tych obszarów.

Tabela XLI Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
1. PLB220009 Bory Tucholskie – gatunki ptaków					
1.	<i>Botaurus stellaris</i> (bąk) A021 – C	1 stanowisko w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Utrzymanie obecnego stanu siedlisk gatunku, który jest związany ze zbiornikami wodnymi.	brak	-
2.	<i>Ciconia ciconia</i> (bocian biały) A031 - C	3 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Gatunek związany z krajobrazem rolniczym.	brak	-
3.	<i>Bucephala clangula</i> (gągoł) A067 - B	6 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, w tym 1 na jego gruntach	Kaczka związana z czystymi jeziorami położonymi w sąsiedztwie starych drzewostanów, w których może znaleźć drzewa dziuplaste. Pozostawienie bez zabiegów gospodarczych pasów o szer. 50 m wokół jezior większych niż 0,5 ha.	wycinanie drzew dziuplastych, szczególnie w pobliżu zbiorników wodnych	Zachowanie drzew dziuplastych (zgodnie z obowiązującymi zasadami bezpieczeństwa).
4.	<i>Mergus merganser</i> (nurogęś) A070 - B	1 stanowisko w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Występuje w zbiornikach o czystej wodzie, w sąsiedztwie starych drzewostanów z dziuplastymi drzewami.	brak	-
5.	<i>Circus aeruginosus</i> (błotniak stawowy) A081 – C	1 stanowisko w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Gatunek związany z terenami otwartymi (szuwały nad zbiornikami wodnymi). Zachowanie różnego typu zbiorników wodnych porośniętych trzcinami i oczeretami w terenach otwartych	brak	-
6.	<i>Crex crex</i> (derkacz) A122 – C	1 stanowisko w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Zasiedla otwarte i półotwarte tereny z żyznymi, umiarkowanie podmokłymi łąkami. Utrzymanie otwartych i półotwartych terenów z żyznymi, umiarkowanie podmokłymi i ekstensywnie użytkowanymi łąkami.	brak	-
7.	<i>Grus grus</i> (żuraw) A127 - C	3 stanowiska w zasięgu Nadleśnictwa, w tym 2 na jego gruntach	Zasiedla różnego typu tereny podmokłe i bagiennie. Zachowanie terenów podmokłych i bagiennych.	brak	ochrona gatunkowa

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
8.	<i>Caprimulgus europaeus</i> (lelek) A224 – C	12 stanowisk w zasięgu i jednocześnie na gruntach Nadleśnictwa	Jest mieszkańcem rozległych, ubogich borów sosnowych z licznymi zrębami, uprawami, wrzosowiskami. Utrzymanie gospodarki leśnej pozwalającej na występowanie urozmaiconych siedlisk leśnych w borach sosnowych (drzewostany dojrzałe, uprawy, zręby), utrzymanie pasów ppoż.	Prace leśne takie jak wyrąb, czyszczenie młodników i upraw, wykonywane w pełni sezonu lęgowego.	-
9.	<i>Motacilla cinerea</i> (pliszka górska) A261 – C	2 stanowiska w zasięgu i jednocześnie na gruntach Nadleśnictwa	Zasiedla doliny szybko płynących strumieni o urozmaiconej strukturze koryta (kamienie, zróżnicowane rodzaje dna), co zapewnia jej odpowiednią bazę pokarmową.	brak	-
2. PLB040003 Dolina Dolnej Wisły – gatunki ptaków					
1.	<i>Bucephala clangula</i> (gągoł) A067 - C	1 stanowisko w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Kaczka związana z czystymi jeziorami położonymi, i w sąsiedztwie starych drzewostanów, w których może znaleźć drzewa dziuplaste.	brak	-
2.	<i>Haliaeetus albicilla</i> (bielik) A075 - B	17 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Zachowanie lasów z kępami starodrzewia, urozmaiconych jeziorami, stawami, rozlewiskami.	brak	-
3.	<i>Circus aeruginosus</i> (błotniak stawowy) A081 – C	10 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Gatunek związany z terenami otwartymi (szuwały nad zbiornikami wodnymi). Zachowanie różnego typu zbiorników wodnych porośniętych trzcinami i oczeretami w terenach otwartych	brak	-
4.	<i>Crex crex</i> (derkacz) A122 – C	13 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Zasiedla otwarte i półotwarte tereny z żyznymi, umiarkowanie podmokłymi łąkami. Utrzymanie otwartych i półotwartych terenów z żyznymi, umiarkowanie podmokłymi i ekstensywnie użytkowanymi łąkami.	brak	-

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
5.	<i>Charadrius dubius</i> (sieweczka rzeczna) A136 - C	13 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Naturalnym siedliskiem są nieuregulowane koryta dużych i średnich rzek niżowych, gdzie zasiedla piaszczyste oсыpiska i wyspy w nurcie.	brak	-
6.	<i>Actitis hypoleucos</i> (brodziec piskliwy) A168 - C	10 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Zamieszkuje głównie średnie i duże rzeki z brzegami i wyspami w nurcie, zwłaszcza porośniętymi roślinnością zielną. Zapobieganie utracie siedlisk poprzez zachowanie w całej strefie nurtowej rzeki istniejących wysp piaszczystych.	brak	-
7.	<i>Sterna hirundo</i> (rybitwa rzeczna) A193 - C	60 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Najczęściej występuje na nieuregulowanym, środkowym fragmencie Wisły. Preferuje płaskie, piaszczyste i żwirowe plaże, wybierając miejsca z niską i niezbyt gęstą roślinnością. Zapobieganie utracie siedlisk poprzez zachowanie w całej strefie nurtowej rzeki istniejących wysp piaszczystych.	brak	-
8.	<i>Sternula albifrons</i> (rybitwa białoczelna) A195 - C	16 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	W głębi łądu występuje głównie w dolinach największych rzek, gdzie zasiedla piaszczyste wyspy, wydmy i zalewowe pastwiska. Zapobieganie utracie siedlisk poprzez zachowanie w całej strefie nurtowej rzeki istniejących wysp piaszczystych.	brak	-
9.	<i>Chlidonias niger</i> (rybitwa czarna) A197 - C	2 stanowiska w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	W okresie lęgowym rybitwa czarna zamieszkuje głównie doliny rzeczne i inne obszary bagniste, gdzie jako miejsca lęgu preferuje płytkie stawy, torfianki, starorzecza, jeziora, zbiorniki zaporowe czy niewielkie oczka wodne.	brak	-

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
10.	<i>Alcedo atthis</i> (zimorodek) A229 - C	1 stanowisko w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Gniazduje w norach drążonych w skarpach na brzegach rzek i zbiorników wodnych. Utrzymywanie odcinków doliny Wisły o długości min 500 m w zadrzewieniu brzegów rzek i skarp brzegowych w 30% ww. odcinków.	brak	-
11.	<i>Riparia riparia</i> (brzegówka) A249 - C	21 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Gniazduje w całej niżowej części Polski, przeważnie w stromych skarpach nadrzecznych, w żwirowniach, piaskowniach, urwistych brzegach różnego rodzaju zbiorników wodnych. Utrzymywanie odcinków doliny Wisły o długości min 500 m, w zadrzewieniu brzegów rzek i skarp brzegowych w 30% ww. odcinków.	brak	-
12.	<i>Acrocephalus arundinaceus</i> (trzciniak) A298 - B	10 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Pospolity ptak nizin. Zamieszkuje trzcinowiska wokół zbiorników wodnych. Zachowanie istniejących zadrzewień i szuwarów w promieniu 50m wokół wód stojących (starorzecza).	brak	-
13.	<i>Sylvia nisoria</i> (jarzębatka) A307 - C	10 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Związana jest z krajobrazem rolniczym i dolinami rzecznyymi. Zasiedla liściaste zarośla, wzdłuż dróg, nad drobnymi ciekami, zbiornikami wodnymi, na torfowiskach, podmokłych łąkach. Zachowanie istniejących zadrzewień w promieniu 50 m wokół wód stojących (starorzecza).	brak	-
14.	<i>Remiz pendulinus</i> (remiz) A336 - C	26 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Gatunek związany jest z zakrzewieniami wzdłuż rzek, wokół jezior i innych zbiorników wodnych. Zachowanie istniejących zadrzewień wokół wód stojących i płynących.	brak	-

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
15.	<i>Carpodacus erythrinus</i> (dziwonია) A371 - C	26 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa, lecz poza jego gruntami	Najchętniej zasiedla doliny rzeczne oraz obniżenia nad jeziorami i torfowiskami. Niezbędne warunki do występowania dziwonii to sąsiedztwo wód płynących lub stojących, mozaikowa struktura krajobrazu. Zachowanie istniejących zadrzewień wokół wód stojących i płynących.	brak	-
3. PLH040017 Sandr Wdy – siedliska przyrodnicze według SDF					
1.	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 91E0 – B	58f, 74i, 74o, 90i, 91k, 91m	Zachowanie istniejących warunków wodnych. Poprawa parametru martwego drewna w lesie.	Usuwanie martwych i umierających drzew. Obecność gat. obcych, która wiąże się z zaburzeniem składu gatunkowego drzewostanu. Stosowanie rębni o krótkim okresie odnowienia.	Pozostawianie drzew zamierających i martwych (zgodnie z obowiązującymi zasadami bezpieczeństwa). Eliminowanie gat. obcych w drzewostanie, gospodarowanie rębniami złożonymi
2.	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie 6510 - C	90d	Utrzymanie tradycyjnej, ekstensywnej gospodarki łąkarskiej.	Siedlisku zagraża zarówno całkowite odstąpienie od użytkowania pastwiskowego bądź łąkowego (sukcesja), jak i zbyt intensywne użytkowanie pastwiskowe lub kośne.	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe lub pastwiskowe(w tym odkrzaczanie) trwałych użytków zielonych, uwzględniające wymagania ekologiczne siedliska lub chronionych gatunków z nim związanych.
4. PLH040003 Solecka Dolina Wisły – siedliska przyrodnicze oraz gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków) według SDF					
1.	Starorzeczca i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion 3150 - A	W zasięgu obr. Laskowice, poza gruntami zarządzanymi przez Nadleśnictwo Dąbrowa.	Utrzymanie zadrzewień i stref naturalnej roślinności łądowej o dużym znaczeniu buforowym, chroniącym siedlisko przed niekorzystnym wpływem gospodarki rolnej na terenach przyległych	brak	-
2.	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie 6510 - C	W zasięgu obr. Laskowice, poza gruntami zarządzanymi przez Nadleśnictwo Dąbrowa.	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	brak	-

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
3.	Łęgi olszowe, olszowo- jesionowe i jesionowe 91E0 – C	W zasięgu obr. Laskowice, poza gruntami zarządzanymi przez Nadleśnictwo Dąbrowa.	Pozostawianie drzew zamierających i martwych (zgodnie z obowiązującymi zasadami bezpieczeństwa). Eliminowanie gat. obcych w drzewostanie, gospodarowanie rębniami złożonymi	brak	-
4.	bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>) 1337 – B	W zasięgu obr. Laskowice, poza gruntami zarządzanymi przez Nadleśnictwo Dąbrowa.	W przypadku podejmowania działań z zakresu konserwacji i utrzymania infrastruktury przeciwpowodziowej i regulacyjnej należy ograniczyć konieczność wycinki drzew do minimum, w miarę możliwości zapewniającego trwałość siedliska.	brak	-
PLH040025 Zamek Świecie –gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków) według SDF					
5.	mopek (<i>Barbastella barbastellus</i>) 1308 - C	W zasięgu obr. Laskowice, poza gruntami zarządzanymi przez Nadleśnictwo Dąbrowa.	Zachowanie stanu zadrzewień, celem utrzymania połączeń ekologicznych. Okres zamknięcia części obiektu wykorzystywanej przez nietoperze dla zwiedzających w okresie od 1 października do 31 marca.	brak	-

Tabela XLII Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody

Nadleśnictwo Dąbrowa

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d- stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony	Działania ochronne zawarte w PZO	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
				zadania obowiązkowe	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5	6
1.	obręb Dąbrowa oddz.: 145c	PLB220009 -A067 Gągoł Gatunek związany czystymi jeziorami i rzekami położonymi w sąsiedztwie starych drzewostanów, w których może znaleźć drzewa dziuplaste .	PZO dla obszaru PLB220009 – utrzymanie właściwego stanu ochrony populacji łęgowej	Pozostawienie bez zabiegów gospodarczych pasów o szer. 50 m wokół jezior większych niż 0,5 ha, zachowanie drzew dziuplastych (zgodnie z obowiązującymi zasadami bezpieczeństwa), Gospodarowanie rębiami złożonymi w okresie pozałęgowym od 1 sierpnia do 28 lutego.	
2.	obręb Dąbrowa oddz.: 2g, 4h, 8c, 39a, 62a, 76a, 84c, 89c, 167a, 169d, 204c obręb Laskowice oddz.:128d	PLB220009 -A224 Lelek Utrzymanie gospodarki leśnej pozwalającej na występowanie urozmaiconych siedlisk leśnych w borach sosnowych (drzewostany dojrzałe, uprawy, zręby), utrzymanie pasów ppoż.	PZO dla obszaru PLB220009 – utrzymanie właściwego stanu ochrony populacji łęgowej	Nie planuje się o działań dotyczących ochrony czynnej.	Dotychczasowa gospodarka leśna sprzyja zachowaniu populacji (poprzez zróżnicowanie siedlisk).
3.	obręb Dąbrowa oddz.: 125b obręb Laskowice oddz.:249c	PLB220009 -A127 Żuraw Zasiedla różnego typu tereny podmokle i bagiennie. Zachowanie terenów podmokłych i bagiennych.	PZO dla obszaru PLB220009 – utrzymanie właściwego stanu ochrony populacji łęgowej, uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu i stanie populacji przelotnej.	Zapobieganie utraty siedlisk łęgowych poprzez zachowanie szuwarów w rejonach występowania gatunku	
4.	obręb Dąbrowa oddz.: 74b, 106l	PLB220009 –A261 Pliszka górska Zasiedla doliny szybko płynących strumieni o urozmaiconej strukturze koryta (kamienie, zróżnicowane rodzaje dna).	PZO dla obszaru PLB220009 – utrzymanie właściwego stanu ochrony populacji łęgowej	Nie planuje się działań dotyczących ochrony czynnej.	
5.	obręb Dąbrowa oddz.: 90d	PLH040017 - 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie. Zachowanie siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych.	PZO dla obszaru PLH040017 Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego, ukierunkowanego na ochronę łąk świeżych.	Ekstensywnie użytkowanie kośne, kośno- pastwiskowe, lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	
6.	obręb Dąbrowa oddz.: 58f, 74i,o, 90i, 91k,m	PLH040017 – 91E0 łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe Utrzymanie ogólnego stanu ochrony siedliska na co najmniej dotychczasowym poziomie. Poprawa parametru martwego drewna w drzewostanach.	PZO dla obszaru PLH040017 – Prowadzenie gospodarki leśnej mającej na celu utrzymanie właściwego stanu siedliska.	Gospodarowanie rębiami złożonymi, zachowanie fragmentów starszych drzewostanów o pow. nie mniejszej niż 5% pow. manipulacyjnej, eliminowanie gatunków obcych w drzewostanie i warstwie krzewów.	

¹⁾ Lokalizacja zgodna z wizualizacją na mapie obszarów ochronnych i funkcji lasu

²⁾ Dotyczy również siedlisk nieleśnych, położonych na gruntach zarządzanych przez nadleśnictwo lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie

9. Ochrona wartości kulturowych

Nadleśnictwo Dąbrowa położone jest w regionie etnograficznym stanowiącym część historycznego Pomorza Gdańskiego, które w średniowieczu miało status osobnego księstwa, a potem dzielnicy Królestwa Polskiego. Gmina Jezewo, której udział gruntów stanowi blisko połowę powierzchni Nadleśnictwa Dąbrowa, etnograficznie należy do Kociewia. Jest to jedna z krain, które niemal do naszych czasów zachowały wiele cech tradycyjnych: tradycyjne budownictwo drewniane, sztukę i zdobnictwo, a przede wszystkim charakterystyczną gwarę, zwyczaje i obrzędy. Dzieje Gminy Jezewo sięgają 5000-3000 lat p.n.e. Z tego okresu pochodzą znaleziska archeologiczne z Belna, Taszewa, Buczka, Białego i Lipienek (groby skrzynkowe, kamienne narzędzia i broń).

Najważniejsze obiekty kultury materialnej położone są w Świeciu nad Wisłą oraz innych miejscowościach znajdujących się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dąbrowa.

Gmina Bukowiec

Poledno

- Zespół Dworski z XIX w.

Gmina Dragacz

Górna Grupa

- Pozostałości Zespołu Pałacowego (zespół klasztorny) z pocz. XX w.
- Kościół Par. p.w. Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus z pocz. XX w.

Grupa

- Zespół Koszar Wojskowych XIX w.
- Dworzec Kolejowy z pocz. XX w.

Michale

- Karczma tzw. „Biała” z XIX/XX w.
- Dwór z XIX/XX w.

Wielki Lubień

- Kościół Par. p.w. Świętego Jakuba z ok. 1680 r.

Gmina Drzycim

Bedlenki

- Zespół Dworski (siedziba leśnictwa Bedlenki) z ok. 1900 r.

Dólsk

- Kościół Ewangelicki (obecnie rzym.-kat.) z 1880 r.

Gródek

- Zespół Dworski z XVIII w.
- Elektrownia wodna z 1914 r.

Lubocheń

- Zespół Dworski z XIX w.

Gmina Jeżewo

Jeżewo

- Zespół Kościoła Par. p.w. Świętej Trójcy z 1822 r.
- Dworzec Kolejowy z pocz. XX w.
- Poczta z pocz. XX w.

Laskowice

- Pozostałości Zespołu Dworskiego z 1844 r.
- Dworzec Kolejowy z pocz. XX w.

Taszewo

- Zespół Dworski z XIX w.

Miasto i Gmina Świecie

Świecie

- Kościół Par. p.w. Świętego Stanisława Biskupa z XVI w.
- Zespół Kościoła Ewangelickiego (obecnie rzym.-kat.) z 1892 r.
- Zespół Klasztorny Bernardynów z XVII/XVIII w.
- Ruiny Zamku Krzyżackiego z 1302 r.
- Pozostałości murów miejskich z 1375 r.
- Ratusz z 1870 r.
- Starostwo z 1880 r.
- Sąd z 1847 r.

Gruczno

- Kościół Par. p.w. Świętego Jana Chrzciciela z 1893 r.
- Młyn z 1888 r.

- Wczesnośredniowieczne grodzisko i cmentarzysko (miejsce poszukiwań archeologicznych)

Chrystkowo

- Zagroda osadników holenderskich z 1770 r.

Morsk

- Zespół Dworski XIX w.

Niedźwiedź

- Dwór z XIX/XX w.

Polski Konopat

- Zespół Dworski z XIX w.

Przechowo

- Zespół Dworski z ok. 1900 r.
- Zespół Młyna z 1860 r.
- Młyn z 1901 r.

Sartowice

- Kościół Par. p.w. Świętej Barbary z 1850 r.
- Zespół Pałacowy z 1792 r.

Sulnowo

- Zespół Dworski z 1880 r.

Gmina Warlubie

Bzowo

- Kościół Par. p.w. Świętej Małgorzaty z 1768 r.
- Pozostałości Zespołu Folwarcznego XIX w.
- zabytkowy wodopój i miejsce postoju dylizansu pocztowego w Bzowie

Rulewo

- Zespół Pałacowy z XIX w.

Wszelkie ślady dawnego osadnictwa, cmentarze, obiekty zabytkowe świadczą o przeszłości tych ziem i stanowią istotną część kultury regionu, wymagają ochrony i starań dla ich zachowania.

9.1. Cmentarze, mogiły, miejsca pamięci

Tabela XLIII Cmentarze i mogiły znajdujące się na terenie Nadleśnictwa Dąbrowa

Lp.	Nazwa obiektu, opis	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Powierzchnia w ha
1	2	3	4	5
Obwód Dąbrowa				
1.	Miejsce Pamięci - Pomnik	Bursztynowo	2b	0,18
2.	mogiła	Kwiatki	90g	
3.	mogiła	Rulewo	227b	
4.	cmentarz	Rulewo	301A	0,22
5.	cmentarz	Dąbrowa	304s	0,06
Obwód Laskowice				
6.	cmentarz	Taszewo	109j	0,01
7.	cmentarz	Taszewo	133Ci	0,12
8.	cmentarz	Bzowo	178g	0,19
9.	Miejsce Pamięci Narodowej - mogiła	Mniszek	184i	0,76
10.	mogiła	Mniszek	224g	0,05
11.	cmentarz	Grabowiec	244i	0,25
12.	mogiła	Gródek	255j	0,02
13.	cmentarz ewangelicki	Gródek	280c	0,03
14.	cmentarz ewangelicki	Gródek	280d	0,02
15.	mogiła	Bedlenki	328b	
16.	cmentarz	Terespol	354h	0,05
17.	mogiła	Terespol	361f	

Miejsce Pamięci Narodowej w Mniszku (leśnictwo Mniszek oddz. 184i)

Mogiła żołnierzy i cywilów z 1939 r. (leśnictwo Gródek oddz.255j)

10. Wybrane zagadnienia z hodowli i użytkowania lasu

Ze względu na postępującą zmianę nastawienia co do funkcji lasów, odpowiedni sposób prowadzenia gospodarki hodowlanej i użytkowania lasu ma zasadnicze znaczenie w spełnianiu wyznaczonych celów. Zostały one omówione na wstępie niniejszego Programu Ochrony Przyrody.

Szczegółowy wykaz planowanych cięć użytków rębnych zamieszczony jest w Wykazie Projektowanych Cięć Rębnych. Dostosowanie składu gatunkowego do siedliska czyli typ drzewostanu jest głównym priorytetem w hodowli lasu wyznaczającym model docelowy drzewostanu. Typy drzewostanów zostają ustalone przez Komisję Założeń Planu i ostatecznie zatwierdzone w czasie Narady Techniczno-Gospodarczej.

Tabela XLIV Typy drzewostanu i orientacyjne składy gatunkowe upraw

Typ siedliskowy lasu 1	Typ drzewostanu gatunki główne 2	Gatunki domieszkowe uszlachetniające 3	Gatunki domieszkowe pomocnicze 4	Orientacyjny skład gatunkowy odnowienia - % 5
Bs	So	Brz		So 90, Brz 10
Bśw	So	Brz	Dbb, Jrz	So 80-90, Brz i in. 10- 20
Bw	Brz So	Św	Dbb, Jrz	So 60, Brz 30, Św i in. 10
Bb	Brz So	Św		So 70, Brz i in. 30
BMśw	So* Db Bk So ^{+N} Db So ^{+^}	Dbb Bk Brz Md Brz Md Bk Brz Md Św	Kl Jrz Kl Jrz Kl Lp Jrz Gb	So 80, Dbb 10, Bk i in. 10 So 60, Bk 20, Dbb i in. 20 So 70, Dbb 20, Bk i in. 10
BMw	Db So ⁺ So Św Brz ^{^+} So Św*	Św Brz Dbs Brz Dbs	Kl Lp Kl Lp Ol Kl Lp Ol	So 70, Dbb 20, Św i in. 10 Brz 50, Św 20, So 20, Dbb i in. 10 So 50, Św 30, Brz i in. 20
BMb	So Brz	Św	Ol	Brz 60, So 30, Św i in. 10
LMśw	So Db ⁺ Bk Db So ⁺ Db So*	Bk Md Brz Dg Md Brz Dg Bk Gb Md	Kl Gb Lp Jb Gr Kl Gb Lp Jb Gr Gb Kl Lp Jb Gr	Db 50, So 30, Bk i in. 20 So 40, Db 30, Bk 20, Md i in. 10 So 50, Db 30, Bk i in. 20
LMw	Św So Db	Brz Kl	Ol Lp Gb	Db 50, So 20, Św 20, Brz i in. 10
LMw [^]	Ol Brz Db	Jw Kl Oś Św	Lp Wz Gb	Db 40, Brz 20, Ol 20, Jw i in. 20
LMb	Ol Brz	Św So Wb		Brz 70, Ol i in. 30
Lśw	Db Bk Db [#]	Lp Md Dg Jw Lp Kl Jw	Kl Gb Czir Jb Gr Gb Brz Md	Db 60, Lp i in. 40 Db 60, Bk 20, Lp i in. 20
Lśw [^]	Jw Lp Db [∞]	Dg Św	Gb Wz Czir Jb Gr	Db 50, Lp 20, Jw 20, Dg i in. 10
Lw	Jw Db !	Wz Św Ol	Lp Kl Czir Gb	Db 70, Jw 20, Wz i in. 10
Lł	Db	Wz Jw Ol	Tp Wb Oś Klp	Db 70, Wz, Ol, Jw i in. 30

Typ siedliskowy lasu 1	Typ drzewostanu gatunki główne 2	Gatunki domieszkowe uszlachetniające 3	Gatunki domieszkowe pomocnicze 4	Orientacyjny skład gatunkowy odnowienia - % 5
OI	OI	Brz Św		OI 90, Brz i in. 10
OI J 1-3	OI [^] Jw OI !	Jw Brz Brz Św Wz		OI 80, Jw i in. 20 OI 60, Jw 20, Brz i in. 20
OIJ 0-1	Db OI	Brz		OI 60, Db 20, Brz i in. 20

* - siedliska słabsze (utwory piaszczyste) i formy zniekształcone

+ - siedliska mocniejsze

^ - wariant wilgotniejszy (2 lub 3)

- grąd subatlantycki i o nieokreślonej przynależności syntaksonomicznej

! - w związku z chorobą Js, zamiennie zastosowano Jw

∞ - grąd zboczowy

N – wg danych nadleśnictwa

Do przebudowy w bieżącym 10-leciu zaplanowano drzewostany na powierzchni 26,89 ha (w tym do przebudowy intensywnej 5,66 ha), z panującą brzozą, sosną, świerkiem.

Zaplanowane czynności gospodarcze powinny uwzględniać wymogi ochrony przyrody, a w szczególności:

- nie wolno doprowadzić do powstawania lokalnych osuszeń gruntów przez celowe obniżanie poziomu wód gruntowych lub do powstania zabagnień poprzez zatrzymywanie przepływu wód,
- uznaje się za celowe pozostawianie pojedynczych egzemplarzy, a nawet grup drzew martwych i dziuplastych, zwłaszcza gatunków liściastych stanowiących miejsca gnieźdzenia się i żerowania niektórych gatunków ptaków,
- użytki ekologiczne jako obszary chronione mają stanowić miejsca naturalnego rozwoju flory i fauny oraz mają dostarczać informacji o kierunkach i zakresie zmian naturalnych,
- należy monitorować lasy uznane za ochronne by w przyszłości mieć wiedzę o bieżących potrzebach dotyczących ewentualnego zwiększenia obszarów ochronnych,

- stwierdza się potrzebę elastycznego podejścia do wykonania zadań gospodarczych mając na uwadze również funkcje środowiskowotwórcze, społeczne i ochronne lasu,
- administracja lasów państwowych ma prawo wystąpić o zmianę rodzaju rębni, jeżeli wynika to z potrzeb przyrodniczych, np. wtedy gdy zaistnieje możliwość uzyskania i wykorzystania odnowień naturalnych.

Podczas projektowania działań gospodarczych w PUL uwzględniono zapisy zawarte w art. 52a Ustawy o Ochronie Przyrody oraz zalecono kierowanie się kodeksem dobrych praktyk leśnych w trakcie realizacji PUL. Ponadto:

- a) w miejscach planowanych cięć zupełnych zaleca się usuwanie podszytów w okresie jesienno–zimowym w celu niedopuszczenia do niszczenia w okresie rozrodu lęgów gatunków ptaków zakładających gniazda w podszytach,
- b) jeżeli cięcia (rębnie, trzebieże) będą wykonywane w okresie, gdy ptaki wyprowadzają lęgi (od 16 marca do 31 sierpnia), zaleca się przeprowadzić lustrację drzewostanów przed wykonaniem tych cięć, pod kątem obecności gniazd ptaków; cięcia w drzewostanach lub ich fragmentach, w których stwierdzono takie gniazda, powinno się przesunąć w czasie i wykonać je po zakończonym okresie lęgowym, właściwym dla danego gatunku,
- c) w trakcie wyznaczania drzew do wycinki w ramach cięć pielęgnacyjnych powinno się pozostawiać drzewa, na których występują gniazda mogące być wykorzystywane wielokrotnie (dotyczy gatunków szponiastych).

11. Literatura

- Bajkiewicz-Grabowska E., Mikulski Z., 1999, Hydrologia Ogólna Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa
- Barthel P.H., 1997, Storzycyki gatunki dziko rosnące. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Buttler K.P., 2000, Storzycyki. GeoCenter Warszawa
- Czech A., 2000, Bóbr, Wydawnictwo Lubuskiego Klubu Przyrodników Świebodzin
- Instrukcja Urządzenia Lasu, 2012, DGLP. Warszawa
- Instytut Badawczy Leśnictwa, 2013, Stan uszkodzenia lasów w Polsce w 2012 roku na podstawie badań monitoringowych. IBL Zakład Zarządzania Zasobami Leśnymi Sękocin Stary
- Jonsson L., 1998, Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego. Muza S.A. Warszawa
- Kłosowscy S., G., 2006, Rośliny wodne i bagienne. (Flora Polski), Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Kondracki J., 1998, Geografia Regionalna Polski wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa
- Kremer B.P., Muhle H., 1998, Porosty mchy paprotniki. GeoCenter Warszawa
- Matuszkiewicz J.M., 2001, Zespoły leśne Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa
- Matuszkiewicz J.M. (red.), 2007, Geobotaniczne rozpoznanie tendencji rozwojowych zbiorowisk leśnych w wybranych regionach Polski. PAN. Warszawa
- Matuszkiewicz Wł., 2008, Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa
- Mirek Z., Zarzycki K., Wojewoda W., Szelań Z., 2006, Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Drukarnia Kolejowa Kraków
- Nawara Z., 2006, Rośliny łąkowe (Flora Polski), Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Reicgholf J., 1996, Ssaki. GeoCenter Warszawa
- Rykowski K. (red.), 1997, Ochrona leśnej różnorodności ekologicznej. IBL Warszawa
- Schauer T., Caspari C., 2008, Przewodnik do rozpoznawania roślin. Wydawnictwo Elipsa
- Svensson L., Mullarney K., Zetterström D., 2012, Przewodnik Collinsa Ptaki. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Szafer St., Kulczyński St., Pawłowski B., 1986, Rośliny polskie. Państwowe Wydawnictwo Naukowe Warszawa
- Zasady Hodowli Lasu, 2011, DGLP

W opracowaniu wykorzystano również informacje zawarte na stronach internetowych bip gmin znajdujących się w zasięgu Nadleśnictwa Dąbrowa, a także informacje ze stron internetowych:

<http://www.stat.gov.pl/gus/>

<http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/natura-2000-w-polsce>

<http://www.bydgoszcz.rdos.gov.pl/>

<http://www.dabrowa.torun.lasy.gov.pl>

<http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl>

<http://www.wios.bydgoszcz.pl>

12. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 Wykaz pododdziałów zakwalifikowanych do naturalnej sukcesji

Obręb Dąbrowa		Obręb Laskowice	
Oddział	Powierzchnia	Oddział	Powierzchnia
1	2	3	4
62 f	1,64	21 t	0,54
68 c	0,78	56 c	15,99
		57 a	31,66
		88 g	1,85
		96 j	0,06
		149 r	0,43
		165A c	2,12
		165A g	0,63
		165A n	0,51
		165A w	1,79
		165B c	4,78
		165B d	0,35
		165B k	4,83
		166 f	1,19
		166 g	0,22
		210 a	0,60
		221 f	0,34
		321 f	0,69
		346 k	0,51
		379A k	0,35
		384 f	5,07
		384 r	0,80
		385 g	2,40
		386 a	3,16
		386 g	0,22
RAZEM	2,42	RAZEM	81,09

Załącznik nr 2 Wykaz pododdziałów z zaplanowanymi podsadzeniami produkcyjnymi

Obręb Dąbrowa		Obręb Laskowice	
Oddział	Powierzchnia	Oddział	Powierzchnia
1	2	3	4
17 o	1,20	21 a	1,00
165 l	1,46	35 y	1,02
		35 z	2,73
		109 c	3,20
		110 a	2,46
		132 f	4,00
		133C n	1,00
		133C p	1,00
		170 d	0,75
		190 k	3,11
		197 k	0,20
		201 o	1,19
		211 a	0,70
		211 d	0,90
		211 f	0,45
		213 a	0,51
		235 p	5,60
		255 f	0,87
		266 f	1,50
		281 c	0,64
		282 b	0,57
		315 g	0,88
		318 i	2,88
		322 f	1,82
		341B a	3,37
		348A o	0,52
RAZEM	2,66	RAZEM	42,87

Załącznik nr 3 Rozporządzenie Wojewody Kujawsko - Pomorskiego w sprawie
zatwierdzenia planu ochrony dla rezerwatu „Jezioro Fletnowskie”.

23

**Rozporządzenie Wojewody nr 246/00
z dnia 7 grudnia 2000r.**

w sprawie zatwierdzenia planów ochrony dla
rezerwatów przyrody.

Na podstawie art.23 ust. 3 ustawy z dnia 16 października
1991 roku o ochronie przyrody (Dz.U. nr 114, poz. 492
z późn. zm.)

zarządza się, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się plany ochrony dla następujących
obiektów przyrodniczych uznanych za rezerwaty przyrody
w województwie kujawsko-pomorskim:

- 1) rezerwat przyrody pn. „Brzęki im. Z. Czubińskiego”
na okres od 1998 r. do 2017 r.
- 2) rezerwat przyrody pn. „Cisy Staropolskie” na okres
od 1996 r. do 2015 r.
- 3) rezerwat przyrody pn. „Czapliniec ostrowo” na okres
od 1996 r. do 2015 r.
- 4) rezerwat przyrody pn. „Góra Św. Wawrzyńca” na
okres od 1996 r. do 2015 r.
- 5) rezerwat przyrody pn. „Wronie” na okres od 1996 r.
do 2015 r.
- 6) rezerwat przyrody pn. „Zbocza Płutowskie” na okres
od 1998 r. do 2017 r.
- 7) rezerwat przyrody pn. „Dury” na okres od 1998 r. do
2017 r.
- 8) rezerwat przyrody pn. „Jezioro Fletnowskie” na okres
od 1998 r. do 2017 r.
- 9) rezerwat przyrody pn. „Kuznica” na okres od 1998 r.
do 2017 r.
- 10) rezerwat przyrody pn. „Jelenia Góra” na okres od
1998 r. do 2017 r.
- 11) rezerwat przyrody pn. „Osiny” na okres od 1998 r. do
2017 r.
- 12) rezerwat przyrody pn. „Jezioro Ciche” na okres od
1998 r. do 2017 r.

§ 2. Zapisy i ustalenia zawarte w opracowanych
planach ochrony, sporządzonych dla obiektów
przyrodniczych uznanych za rezerwaty przyrody, są
obowiązującymi do wykonywania zadań z zakresu
ochrony przyrody mających na celu zachowanie
przedmiotu ochrony wyznaczonego dla określonego
rezerwatu przyrody.

§ 3. Wszelkie działania wyjątkowe, nie przewidziane
i odbiegające swym zakresem od zapisów zawartych
w planie ochrony rezerwatu przyrody wymagają
odrębnych uzgodnień z Wojewodą.

§ 4. Do działań wyjątkowych, wymagających
uzgodnień z Wojewodą należą:

- 1) przypadki ingerencji uzasadnione potrzebą ochrony
zasobów przyrodniczych rezerwatu przyrody, np.
zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych

w przypadku konieczności likwidacji nagłych
zagrożeń, nie ujętych w planie ochrony wykonywane
w przypadku gradacyjnego występowania szkodliwych
owadów,

- 2) prowadzenie specyficznych badań naukowych,
Do działań nie wymagających uzgodnień z Wojewodą
należą:
 - prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań
związanych z bezpieczeństwem publicznym i ochroną
przeciwpożarową,
 - wykonywania zadań z zakresu obronności państwa.

§ 5. Bezpośredni nadzór nad wykonywaniem zadań
przewidzianych w planie ochrony rezerwatu przyrody
sprawuje w imieniu Wojewody – Wojewódzki
Konservator Przyrody.

§ 6. Rozporządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku
Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

§ 7. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie
14 dni od dnia ogłoszenia.

Wojewoda Kujawsko-Pomorski
wz. Michała Joachimowski
I Wicewojewoda

Załącznik nr 4 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu „Ostnicowe parowy Gruczna”.

**ZARZĄDZENIE NR 0210/27/2013
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY**

z dnia 26 sierpnia 2013 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ostnicowe parowy Gruczna”

Na podstawie art.19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Ostnicowe parowy Gruczna” zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. 1. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie urozmaiconych wcięć erozyjnych zboczy doliny Wisły z unikalną roślinnością kserotermiczną.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony, o którym mowa w ust. 1, są:

- 1) występowanie z bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu zabudowy jednorodzinnej lub pól uprawnych,
- 2) położenie rezerwatu w całości na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Dąbrowa,
- 3) ograniczona dostępność z uwagi na brak infrastruktury komunikacyjnej na terenie rezerwatu.

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji i ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. Ochronie czynnej podlega cały obszar rezerwatu.

§ 5. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji przedstawia tabela i mapa stanowiące załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 6. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa.

§ 7. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza.

§ 8. 1. Wprowadza się następujące ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Świecie, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń w rezerwacie wewnętrznych lub zewnętrznych:

- 1) obszar otuliny rezerwatu powinien być użytkowany rolniczo (zaleca się w formie łąki lub pastwiska), a w przypadku działek budowlanych powinien być użytkowany jako teren biologicznie czynny; granice otuliny wraz z terenami wskazanymi do użytkowania rolniczego przedstawia mapa stanowiąca załącznik nr 3 do zarządzenia,
- 2) zaleca się, aby nasadzenia rodzimych gatunków drzew i krzewów na obszarze przyległym do rezerwatu, oznaczonym w planie zagospodarowania przestrzennego wsi Gruczno symbolem 88R (Uchwała Nr 155/12 Rady Miejskiej w Świeciu z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Gruczno (Dz. Urz. Woj. Kuj - Pom. poz. 1471)), tworzyły żywoplot szerokości do 1,5 m i wysokości do 2 m.

2. Nie wprowadza się ustaleń do planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Załącznik nr 5 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu „Grabowiec”.

**ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY**

z dnia *25 listopada* 2015 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Grabowiec”

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Grabowiec” zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. 1. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie grądu z chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin zielnych.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony, o którym mowa w ust. 1, są:

- 1) położenie rezerwatu w całości na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Dąbrowa;
- 2) położenie rezerwatu na skraju zwartego kompleksu leśnego i w sąsiedztwie wsi Sartowice.

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji i ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. Ochronie czynnej podlega obszar, który stanowią pododdziały 235g, 244c, Leśnictwo Grabowiec, Nadleśnictwo Dąbrowa, a pozostały obszar rezerwatu podlega ochronie ścisłej.

§ 5. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji, przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 6. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY
[Podpis]
WŁ. ODZIMIERZ CIEPŁY

Załącznik nr 6 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu „Śnieżynka”.

**ZARZĄDZENIE NR 1/0210/2011
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY**

z dnia 5 grudnia 2011 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Śnieżynka”

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220; z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Śnieżynka”, zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. 1. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych rzadkiego w północnej Polsce stanowiska śnieżyczki przebiśnieg *Galanthus nivalis*.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony, o którym mowa w ust. 1, jest:

- 1) leśny charakter w środkowej części rezerwatu oraz zachodzenie naturalnej sukcesji na obrzeżach, na terenach porolnych,
- 2) obecność stawów rybnych od strony południowo-zachodniej oraz otoczenie rezerwatu gruntami rolnymi,
- 3) brak infrastruktury technicznej oraz ograniczona dostępność rezerwatu.

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji i ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. Ochronie czynnej podlega cały obszar rezerwatu.

§ 5. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 6. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa.

§ 7. Na terenie rezerwatu nie wskazuje się miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza.

§ 8. Nie wprowadza się ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Świecie, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych.

§ 9. Traci moc zarządzenie nr 14/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Śnieżynka” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 108, poz. 1385).

§ 10. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Załącznik nr 7 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLB040003 Dolina Dolnej Wisły.

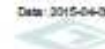
DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 9 kwietnia 2015 r.

Poz. 1162

Elektronicznie podpisany przez:
Jacek Zbigniew Kapciał
Data: 2015-04-09 12:27:39

ZARZĄDZENIE NR REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W GDAŃSKU I REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

z dnia 31 marca 2015 r.

**w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły
PLB040003**

Na podstawie art. 28 ust. 8 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły PLB040003, zwanego dalej „obszarem Natura 2000”.

2. Plan zadań ochronnych obejmuje obszar Natura 2000 z wyłączeniem terenów w granicach rezerwatów przyrody, dla których ustanowiono plany ochrony uwzględniające zakres art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody: „Kępa Bazarowa”, dla którego ustanowiono plan ochrony zarządzeniem Nr 0210/28/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 8 października 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 2181); „Wielka Kępa”, dla którego ustanowiono plan ochrony zarządzeniem Nr 16/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 3 października 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3388).

§ 2. Opis granic obszaru Natura 2000 określa załącznik nr 1.

§ 3. Mapę obszaru Natura 2000 zawiera załącznik nr 2.

§ 4. Identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony określa załącznik nr 3.

§ 5. Cele działań ochronnych określa załącznik nr 4.

§ 6. Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania określa załącznik nr 5.

§ 7. Wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odwrócenia właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, określa załącznik nr 6.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 628, 842, w Dz. U. z 2014 r. poz. 805, 850, 1002, 1101, 1863, w Dz. U. z 2015 r. poz. 222 oraz w M. P. z 2013 r. poz. 835 i w M. P. z 2014 r. poz. 958.

Załącznik nr 8 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLB220009 Bory Tucholskie.

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 9 kwietnia 2015 r.

Poz. 1161

Elektronicznie podpisany przez:
Janek Zbigniew Karpiński
Data: 2015-04-09 11:11:16

ZARZĄDZENIE REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W GDAŃSKU I REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

z dnia 31 marca 2015 r.

w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Bory Tucholskie PLB220009

Na podstawie art. 28 ust. 8 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.¹⁾), zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009, zwanego dalej „obszarem Natura 2000”.

2. Plan zadań ochronnych obejmuje obszar Natura 2000 z wyłączeniem terenów w granicach rezerwatów przyrody „Bagna nad Stążką”, „Bór Chrobotkowy”, „Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego”, „Krzywe Koło w Pętli Wdy” oraz „Miedzno”, dla których ustanowiono plany ochrony uwzględniające zakres art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Bagna nad Stążką” ustanowiony zarządzeniem nr 19/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3391),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Bór Chrobotkowy” ustanowiony zarządzeniem nr 15/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 1 lipca 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. Nr 169, poz. 3818),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego” ustanowiony zarządzeniem nr 22/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3394),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Krzywe Koło w Pętli Wdy” ustanowiony zarządzeniem nr 3/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 20 stycznia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 837),
- Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Miedzno” ustanowiony zarządzeniem nr 0210/19/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 2699, z 2014 r. poz. 2093).

§ 2. Opis granic obszaru Natura 2000 określa załącznik nr 1.

§ 3. Mapę obszaru Natura 2000 zawiera załącznik nr 2.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 628, 842, w Dz. U. z 2014 r. poz. 805, 850, 1002, 1101, 1863, w Dz. U. z 2015 r. poz. 222 oraz w M. P. z 2013 r. poz. 835 i w M. P. z 2014 r. poz. 958.

Załącznik nr 9 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLH040017 Sandr Wdy.

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 30 kwietnia 2014 r.

Poz. 1451

Elektronicznie podpisany przez:
Ewa Masł, Kujawsko-Pomorski Urząd Województwa w By
Data: 2014-04-30 08:28:16

ZARZĄDZENIE REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA w BYDGOSZCZY i REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA w GDAŃSKU

z dnia 22 kwietnia 2014 r.

w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Sandr Wdy PLH040017

Na podstawie art. 28 ust. 5 i ust. 8 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r. poz. 627, 628 i 842, M.P. z 2013 r. poz. 835) zarządza się, co następuje:

§ 1.1. Ustanawia się plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Sandr Wdy PLH040017, zwanego dalej „obszarem Natura 2000”.

2. Plan zadań ochronnych obejmuje obszar Natura 2000 z wyłączeniem pokrywających się z nim obszarów rezerwatów przyrody Miedzno i Krzywe Koło w Pętli Wdy, dla których ustanowiono plany ochrony uwzględniające zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r. poz. 627, 628 i 842, M.P. z 2013 r. poz. 835).

§ 2. Opis granic obszaru Natura 2000, w postaci geograficznych punktów ich załamania określa załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 3. Mapę obszaru Natura 2000 stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 4. Identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 określa załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 5. Cele działań ochronnych określa załącznik nr 4 do zarządzenia.

§ 6. Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania określa załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 7. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia odpowiednio w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Pomorskiego.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku
Hanna Dziukowska

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
Włodzimierz Ciepły

Załącznik nr 10 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLH040003 Solecka Dolina Wisły

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 13 marca 2014 r.

Poz. 814

Elektronicznie podpisany przez:
Zbigniew Ostrowski; Kujawsko-Pomorski UMW w Bydgosz
Data: 2014-03-13 11:01:30

ZARZĄDZENIE REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA w BYDGOSZCZY

z dnia 10 marca 2014 r.

w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Solecka Dolina Wisły PLH040003.

Na podstawie art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1.1. Ustanawia się plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Solecka Dolina Wisły PLH040003, zwanego dalej „obszarem Natura 2000”.

2. Plan zadań ochronnych obejmuje obszar Natura 2000 z wyłączeniem rezerwatów przyrody Las Mariański, Łęgi na Ostrowiu Panieńskim, Ostrów Panieński i Wielka Kępa, dla których ustanowiono plany ochrony w drodze Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, uwzględniające zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.).

§ 2. Opis granic obszaru Natura 2000, w postaci geograficznych punktów ich załamania określa załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 3. Mapę obszaru Natura 2000 stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 4. Identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 określa załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 5. Cele działań ochronnych określa załącznik nr 4 do zarządzenia.

§ 6. Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania określa załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 7. Wskazania do zmian w istniejących dokumentach planistycznych, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, określa załącznik nr 6 do zarządzenia.

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2013 r. poz. 628 i 842.

Załącznik nr 11 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLH040025 Zamek Świecie

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 21 lutego 2014 r.

Poz. 580

Elektronicznie podpisany przez:
Dariusz Męć; Kujawsko-Pomorski Urząd Województwa w II
Data: 2014-02-21 12:17:06

ZARZĄDZENIE REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY

z dnia 17 lutego 2014 r.

w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zamek Świecie PLH040025

Na podstawie art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zamek Świecie PLH040025, zwanego dalej „obszarem Natura 2000”.

2. Plan zadań ochronnych obejmuje cały obszar Natura 2000.

§ 2. Opis granic obszaru Natura 2000, w postaci geograficznych punktów ich załamania określa załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 3. Mapę obszaru Natura 2000 stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 4. Identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony zawiera załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 5. Cele działań ochronnych zawiera załącznik nr 4 do zarządzenia.

§ 6. Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania określa załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 7. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy

Włodzimierz Cieply

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 628 i 842.

13. Kronika

